

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

**LĪGUMA BRĪVĪBAS PRINCIPS UN
TĀ IEROBEŽOJUMU NOZĪME**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Iveta Ļaksa**

Studenta apliecības Nr.: il12037

Darba vadītājs: Dr. habil iur, profesors Kalvis Torgāns

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Maģistra darba „Līgumu brīvības princips un tā ierobežojumu nozīme” aktualitāte un problemātika ir saistīta ar mijiedarbības izpēti starp brīvību slēgt līgumus un publiskās varas interesēm ierobežot līgumu brīvības principa izpausmes, lai pasargātu sabiedriskās intereses, ekonomiskās intereses, katra indivīda intereses vai sociāli vājāko pusi.

Darbā nospraustais mērķis ir izpētīt problēmjautājumus, kas saistīti ar līgumu brīvības principa ierobežojumu noteikšanu un to nozīmes noskaidrošanu, pamatojoties uz teorētiskajiem, tiesiskajiem un praktiskajiem apsvērumiem.

Veiktā zinātniskā pētījuma rezultātā izdarīti secinājumi par līgumu brīvības principa fundamentālo un universālo raksturu, nepieciešamību veidot vienotu līgumu brīvības principa izpratni un piemērošanas metodes, tajā skaitā attiecībā uz līgumu brīvības principa ierobežojumu noteikšanu, kā arī izteikti priekšlikumi saistībā ar līgumu brīvības principa ierobežojumu nepieciešamību.

Atslēgvārdi: līgumu brīvība, līgumu brīvības princips, ierobežojumi, publiskā vara.

ANNOTATION

The title of the master's thesis is "Principle of freedom of contracts and role of its restrictions". The actuality and problems of it is associated with the study of interaction between freedom of contracts and the interests of the public power to restrict expression of the principle of freedom of contracts to protect the public and economic interests, the interests of each individual or socially weaker party.

The aim of the master's thesis is to explore the problematic issues related to the restrictions of the principle of freedom of contracts and the clarification of their role on the basis of the theoretical, legal and practical considerations.

On the basis of completed research results in the end of the thesis it is concluded that the principle of freedom of contracts has fundamental and universal nature, it is necessary to reach a common understanding of the principle of freedom of contracts and identical application methods are needed, concerning the limitations of the principle of freedom of contracts as well, additionally the suggestions have been made in the context of the necessity of restrictions of the principle of freedom of contracts.

Keywords: freedom of contract, principle of freedom of contract, restrictions, public power.

SATURS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS.....	6
IEVADS	7
1.Līguma brīvības principa vispārējais raksturojums	11
1.1.Ieskats līguma brīvības principa būtībā un vēsturē	11
1.2.Līguma brīvības principa unificēšanas ceļš pasaulē un Eiropā	17
2.LĪGUMA BRĪVĪBAS IZPAUSMES UN TO IEROBEŽOJUMU AKTUALITĀTES UN PROBLEMĀTIKA.....	26
2.1.Līgumu noslēgšanas brīvība un tās ierobežojumu izpēte un problemātika	26
2.2.Līgumpartnera izvēles brīvības un tās ierobežojumu izpēte	38
2.3.Līgumu satura izvēles brīvība un ierobežojumi, ar to saistītās problēmas.....	44
2.4.Līgumu formas izvēles brīvība un ierobežojumi, piemērošanas problēmas	52
3.PUBLISKĀS VARAS LIETOTĀS METODES, REGULĒJOT LĪGUMA BRĪVĪBAS IZPAUSMES.....	55
3.1. Publiskās varas iejaukšanās pamati	55
3.2.Publiskās varas lietotās metodes, regulējot līguma brīvības izpausmes.....	59
KOPSAVILKUMS	66
Izmantotā literatūra un avoti	69
PIELIKUMI	78
1. pielikums. Via.sms.lv rēķins par aizdevuma maksas pagarinājumu (02.03.2015.).....	78
2.pielikums. Patērētāju tiesību aizsardzības centra uzziņa (01.02.2013.)	79
3.pielikums. SIA „Lattelecom” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (10.03.2014.)	82
4.pielikums. AS „Latvenergo” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (19.03.2014.)	83
5.pielikums. PSIA „ŪDEKA” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (21.03.2014.).....	84
6.pielikums. SIA „Latvijas Mobilais Telefons” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (02.04.2014.)	85

7.pielikums. PSIA „Ventspils siltums” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (10.04.2014.)
.....86

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

- ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija
- AT – Augstākā tiesa
- CL – Civillikums
- CPL – Civilprocesa likums
- DL - Darba likums
- ECT – Eiropas Cilvēktiesību tiesa
- ELTP - Eiropas līgumu tiesību principi
- EK – Eiropas Komisija
- ES - Eiropas Savienība
- EST – Eiropas Savienības tiesa
- PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
- PTAL – Patērētāju tiesību aizsardzības likums
- KCL – Komerclikums
- DAL – Darba aizsardzības likums

IEVADS

Līguma brīvības princips ir viens no privāttiesību unifikācijas elementiem un klasisko tiesību jēdzieniem. Profesors K.Čakste atzīst, ka saistību tiesības vispār dibinās uz līguma brīvības principa.¹ Savukārt K.Balodis raksturo līgumu brīvības principu kā privātautonomijas nozīmīgāko izpausmi.² Pēc maģistra darba autores ieskatiem līgumu brīvības princips ir cieši saistīts ar CL 1.pantā „Tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības” definēto labas ticības principu. Tā ir tiesiski ētiska rakstura norma, kuras mērķis ir nodrošināt, lai indivīdi, īstenojot savas tiesības, respektētu arī citu personu pamatotās intereses un piešķirtās tiesības.

Līgumu brīvības ideja attīstījās laikā, kad nebija tik izteikta masu ražošana un tirdzniecība.³ Mūsdienās tirgus sistēma attīstās, balstoties vairāk uz preču ražošanu, finanšu pakalpojumu sniegšanu un reklamēšanu, nevis uz patērētāja neatkarīgu izvēli,⁴ tādējādi līguma brīvība Eiropas mērogā iegūst gan jaunu plašumu, gan jaunus ierobežojumus.⁵ Līdz ar tirgus sistēmas attīstību un maiņu, saistībā ar elektroniskās komercijas izplatību, svarīgi ir izpētīt līgumu brīvības principa būtību un vēsturi un noskaidrot, vai ir nepieciešams veidot jaunu izpratni par līgumu un līguma brīvības principu.

Ja tirgus būtu ideāls, tad valstij nevajadzētu iejaukties tajā ar regulējošiem pasākumiem⁶, lai nepieļautu līgumu brīvības kaitīgas, pat bīstamas izpausmes, kas var nonākt pretrunā ar citiem civiltiesisko attiecību pamatpostulātiem, it īpaši, taisnīguma, labas ticības un ekvivalences principiem.⁷ No vienas puses, cilvēki var brīvi veidot civiltiesiskās attiecības un noslēgt jebkādas līgumus, ievērojot iespējas, kuras sniedz CL un citi tiesību akti, kas ir ļoti svarīgi tirgus attiecību nodibināšanai un sniedz darījuma dalībniekiem plašas iespējas komercdarbības uzsākšanai un attīstībai. Bet, no otras puses, publiskā vara nosaka vajadzīgos ierobežojumus, lai pasargātu tai būtiskās sabiedriskās intereses un arī katra indivīda intereses. Šī mijiedarbība starp brīvību slēgt līgumus un ierobežojumiem no publiskās varas puses norāda uz zinātniskā darba temata aktualitāti gan no teorētiskā, gan praktiskā viedokļa, tādējādi tiks izpētīti normatīvajos aktos noteiktie līguma brīvības principa ierobežojumi un izvērtēts, vai valsts noteiktie līgumu brīvības ierobežojumi ir pietiekami, lai nodrošinātu ekonomikas funkcionēšanu, neregulētu līgumslēdzēju

¹ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 305.lpp.

² Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 176.lpp.

³ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 64.lpp.

⁴ Vītoļiņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 3.lpp.

⁵ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 47.lpp.

⁶ Vītoļiņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 3.lpp.

⁷ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 44.lpp.

pušu attiecības un saglabātu konkurenci, aizsargātu publisko drošību un sabiedriskās intereses, uzliktu kādai pusei konkrētus pienākumus, pasargātu vājāko līguma pusi un tml.

Juridiskajā literatūrā līguma brīvības principam ir četras izpausmes: līguma noslēgšanas brīvība, līguma noslēgšanas brīvība, līgumpartnera izvēles brīvība un līguma formas izvēles brīvība⁸, tomēr ievērojot tirgus sistēmas attīstību un maiņu, kas pamatā balstās uz elektronisko komerciju, ir svarīgi izpētīt un secināt, vai kāda no iepriekš norādītajām līgumu brīvības principa izpausmēm mūsdienās nav zaudējusi aktualitāti.

Katras valsts nacionālajai tiesību sistēmai ir raksturīgas atšķirības privāttiesību konstrukcijās, mehānismos un tiesību institūtos. Taču šobrīd ir redzama nemitīga nacionālo un starptautisko tiesību savstarpējā mijiedarbība, kuras mērķis ir atsevišķu valstu nacionālo tiesību sistēmu tiesisko tradīciju, vispārējo tiesību principu un normu apkopošana ar tālāko ietveršanu starptautiskajos tiesību aktos un otrādi. Rezultātā tiek izveidots tiesiskais režīms, kas ir pieejams un saprotams līgumslēdzēja pusēm no dažādām pasaules valstīm. ES līmenī atšķirības tiek pārvarētas ar materiālo tiesību normu harmonizācijas un unifikācijas centieniem, kas uz šo brīdi jau vainagojās ar Eiropas līgumu tiesību principiem (ELTP), [Saistību tiesību] kopējā modeļa (DCFR - draft *Common Frame of Reference*) izstrādi, mazāk pazīstamo Eiropas līguma kodeksa projektu, kā arī ar Alternatīvo Regulu par Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem un Regulas projektu par patēriņa preču drošumu. ELTP 1:102. pants noteic: „Puses brīvi stājas līgumattiecībās un nosaka to saturu, ievērojot labas ticības un taisnīguma prasības un šo principu pavēlošās normas”. ELTP abas daļas pirmo reizi tika publicētas 1999. gadā⁹, kas būtībā ir ļoti liels laika posms mūsdienu tirgus sistēmā, līdz ar to atklāts ir jautājums, vai ELTP 1:102. pantā vārdi „nosaka to saturu” atbilst laika garam, jo ELTP neregulē attiecības tikai starp komersantiem, bet arī skar nekomersantu attiecības un patērētāju tiesību aizsardzības jomu¹⁰.

Maģistra darba mērķis ir izpētīt problēmjautājumus, kas saistīti ar līgumu brīvības principa ierobežojumu noteikšanu un to nozīmes noskaidrošanu, pamatojoties uz teorētiskajiem, tiesiskajiem un praktiskajiem apsvērumiem. Teorētiskās pieejas ietvaros tiek noskaidrots līgumu brīvības principa un tās ierobežojumu saturs, būtība un nozīme. Tiesiskie un praktiskie aspekti skar līgumu brīvības principa un to ierobežojumu tiesisko regulējumu, kā arī šī principa un tā ierobežojumu attīstības perspektīvas, savukārt praktiskie ir saistīti ar līgumu brīvības principa

⁸ Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 41.lpp.

⁹ Principles of European Contract Law. Parts I and II. Combined and revised. Prepared by The Commission of Contract Law Chairman: Profesor Ole Lando. Edited by Ole Lando and Hugh Beale. Kluwer Law International. The Hague, London, Boston, 2000.

¹⁰ Kārklīšs J Latvijas līgumtiesību modernizācijas galvenie virzieni. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006, 33.lpp.

piemērošanas gadījumu analīzi un apkopošanu ar ieskatu starptautiskajā un nacionālajā tiesu praksē.

Lai sasniegtu noteikto mērķi, maģistra darbā tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

- sniegt līgumu brīvības principa vispārējo raksturojumu ar ieskatu līgumu brīvības principa būtībā, vēsturē un unifikācijas virzienos;
- aplūkot līgumu brīvības izpausmes un ar to saistīto problemātiku, pievērsties katras no līgumu brīvības izpausmēm izpētei;
- analizēt līgumu brīvības principa ierobežojumus no publiskās varas puses, izpētīt publiskās varas ieviešanas pamatus, metodes, regulējot līguma brīvības izpausmes;
- noteikt līgumu brīvības principa attīstības perspektīvas.

Pētījuma gaitā tiek izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes:

- 1) analītiskā metode – lai noskaidrotu zinātniskās literatūras, tiesību normu un judikatūrā izteikto atziņu saturu;
- 2) vēsturiskā metode - lai izpētītu līgumu brīvības principu un tā ierobežojumus vēsturiskajā attīstībā;
- 3) salīdzinošā metode – lai salīdzinātu dažāda juridiskā spēka nacionālās tiesību normas, kā arī dažādu autoru viedokļus par līgumu brīvības principa izpausmēm un tā ierobežojumiem;
- 4) induktīvā metode – lai no atsevišķu gadījumu analīzes atvasinātu vispārinātus secinājumus un kopējus principus un vairākām lietām kopējus principus attiecīgo tiesību līdzsvarošanā;
- 5) deduktīvā metode - lai no teorētiskām atziņām un vispārinājumiem analītiski izdarītu slēdzienu par individuāliem aspektiem;
- 6) sistēmas metode – lai atklātu līgumu brīvības principa un tā ierobežojumu kopsakarības;
- 7) tiesību socioloģijas metode – lai atklātu reālās tiesiskās attiecības un izdarītu slēdzienu par spēkā esošo tiesību normu piemērošanu, efektivitāti, kā arī pastāvošo tiesisko attiecību radītām sociālām sekām;
- 8) tiesību socioloģijas metode eksperimenta veidā – lai iegūtu jaunas idejas un izdarītu jaunu slēdzienu par sociālo realitāti.

Zinātniskā darba teorētisko un informatīvo pamatu veido ārvalstu zinātnieku: P.S.Ataija (*P.S.Atiyah*), R.Cimermana (*R.Zimmermann*), O.Lando (*O.Lando*), M.Hesselinka (*M.Hesselink*), S.Vitakera (*S.Whittaker*), I.Kulla (*I.Kull*) u.c., un Latvijas autoru, tādu kā K.Torgāna, K.Baloža, K.Čakstes, M.Krona, E.Meļkiša, u.c. uzrakstītās grāmatas, mācību līdzekļi, kā arī vārdnīcas,

periodiskie izdevumi un elektronisko informācijas avotu materiāli. Savukārt darba normatīvo bāzi veido unificētie starptautiskie akti, Eiropas un ārvalstu tiesību akti, Latvijas Republikas nacionālie tiesību akti, kā arī tiesu prakses materiāli un apkopojumi. Darbā tika atspoguļotas atziņas un secinājumi, pie kuriem nāca ārvalstīs un Latvijā pazīstamie juristi un privāttiesību speciālisti, veicot ar līgumu brīvības principu un tā ierobežojumu teorētisko un praktisko jautājumu izpēti, kā arī izteikts šī darba autora attiecīgs vērtējums.

Darba pirmajā nodaļā ir sniegts vispārīgs līgumu brīvības principa raksturojums, analizējot tā būtību, vēsturisko attīstību un unifikācijas ceļu. Otrā nodaļā ir veltīta līgumu brīvības izpausmēm un ar tām saistītajai problemātikai. Darba trešajā nodaļā ir veikta līgumu brīvības principa ierobežojumu juridiskā analīze ar publiskās varas iejaukšanās pamatu, metožu un paņēmieni izpēti, regulējot līguma brīvības izpausmes.

1.LĪGUMA BRĪVĪBAS PRINCIPA VISPĀRĒJAIS RAKSTUROJUMS

1.1.Ieskats līguma brīvības principa būtībā un vēsturē

Lai notiktu preču apmaiņa, vienai pusei ir jābūt tiesībām prasīt no otras, bet otrai – pienākums dot.¹¹ Civiltiesiskās attiecības balstās uz pušu autonomijas un līdztiesības principiem, un cilvēki paši izlemj, ar ko slēgt līgumus, kādus līgumus slēgt un kādus nosacījumus tajā ietvert. Līguma brīvība ir fundamentālā vērtība – personas brīvības sastāvdaļa, taču pastāv arī citas fundamentālās vērtības, kas jāsaņem.¹²

Līgumu brīvība ir viens no galvenajiem civiltiesisko attiecību principiem. Jau CL rašanās laikā, A.Būmanis uzskatīja, ka CL ceturrtā daļa balstās uz civiltiesisku pamatprincipu “līgumu slēgšanas brīvību”.¹³ Šis princips piešķir civiltiesiskās apgrozības dalībniekiem tiesības nodibināt līguma attiecības vai tieši otrādi, atturēties no līgumattiecībām, t.i., katrs ir brīvs izteikt savu gribu šajā jautājumā. Pēc savas būtības līgumu brīvība paredz ne ar ko nenoteiktu līguma partnera izvēli, līguma satura izvēli un līguma formas izvēli.

Vienlaikus jāievēro, ka līgumu brīvības principa saturs dažādās civiltiesību apakšnozarēs ir atšķirīgs. Visplašākās iespējas līgumu brīvība sniedz saistību līgumu noslēgšanā, jo saistību līgumi parasti skar tikai līdzēju pašu intereses. Citās apakšnozarēs, piemēram, lietu tiesībās un ģimenes tiesībās, kur ievērojama nozīme ir trešo personu un visas sabiedrības interesēm līgumu satura paredzamības nodrošināšanā, pašu līdzēju tiesībām brīvi noteikt līguma saturu ir ierobežojumi.¹⁴ Bet arī saistību līgumiem normatīvie akti nosaka konkrētas prasības, kuras līgumslēdzējam pusēm ir jāievēro.

CL nav īpaša panta, kurš definētu līguma brīvību vai noteiktu līguma brīvības veidus. Arī juridisko terminu vārdnīcas latviešu valodā nedefinē līguma brīvību. Taču, piemēram, Wikipedia skaidro vārdu līguma brīvība (angļu valodā - *freedom of contract*), kā publiskās politikas vadošo elementu, kurš liek pamatus likumam par līgumiem un apstiprina legālo izpildāmo sistēmu darījumiem kā sabiedrisko labumu.¹⁵

Juridisko terminu vārdnīcas krievu valodā skaidro līguma brīvības terminu (krievu valodā – *свобода договора*) kā vienu no civiltiesisko likumu pamatu, kurš paredz, ka fiziskās un

¹¹ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 12.lpp.

¹² Blum B. Contracts. Examples & Explanations. New York: Aspen Law & Business, 1998, p.11.

¹³ Būmanis A. Vispārējs pārskats par jauno Civillikumu. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rīga: [b.v.]: [b.i.], [b.g.], 99.lpp.

¹⁴ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 176.lpp.

¹⁵ Freedom of contract. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_contract [aplūkots 2014.gada 1.decembrī].

juridiskās personas ir brīvas līguma slēgšanā. Piespiešana pie līguma slēgšanas nav pieļaujama, izņemot gadījumus, kad līguma slēgšanas pienākums ir nostiprināts normatīvajos aktos vai ir brīvprātīgi uzņemts par pienākumu. Puses var brīvi noslēgt līgumu, kurš nav paredzēts likumos vai citos normatīvajos aktos, kā arī līgumu, kurā ir dažādu līgumu elementi, ko paredz likumi vai citi tiesību akti (jaukts līgums). Puses brīvi nosaka līguma nosacījumus, izņemot gadījumus, kad attiecīgo nosacījumu ietveršana ir paredzēta likumā vai citos normatīvajos aktos. Gadījumā, ja līguma nosacījuma ietveršanu nosaka normatīvais akts, kuru piemēro tiktāl, ciktāl puses nav vienojušies par pretējo (dispozitīvā norma), pusēm ir tiesības neietvert attiecīgo nosacījumu līgumā vai noteikt citu atšķirīgu kārtību no normatīvajā aktā ietvertās. Bez šīs vienošanās līguma nosacījumi tiek noteikti ar dispozitīvo normu. Ja nosacījums nav atrunāts ne starp pusēm, ne dispozitīvajā normā, tad to izspriež pēc paražām lietu apgrozībā.¹⁶

Savukārt J.Berlins iedala brīvību „pozitīvajā brīvībā” un „negatīvajā brīvībā”.¹⁷ „Pozitīvās brīvības” jēdziena izpratnē cilvēks ir brīvs, ciktāl neviens cilvēks vai cilvēku grupa neiejaucās viņu rīcībā un cilvēks patstāvīgi nosaka to jomu, kur viņam darboties. Savukārt vārda „brīvība” pozitīvais aspekts pēc J.Berlina viedokļa ir saistīts ar indivīda vēlēšanos būt noteicējam par sevi.¹⁸ Tādējādi cilvēks tiecas uz personīgo izpaušanos un vēlas būt brīvs, īstenojot savas vēlēšanās.

Līdzīgi „negatīvās brīvības” jēdziena izpratnei savā klasiskajā formā varētu definēt „negatīvās līgumu brīvības” jēdzienu: valstij ir tiesības imperatīvi regulēt pušu līgumtiesiskās attiecības, ja līgumu brīvība tiecas uz netaisnību un ļaunumu. Tikai pastāv jautājumi: Kur ir jānovelk robeža, regulējot līgumtiesiskās attiecības ar imperatīvo normatīvo aktu palīdzību? Kādam tad jābūt šim minimumam? Atbilde ir atrodama līgumu brīvības jēdziena pozitīvajā izpausmē, ka indivīdu nedrīkst ierobežot vairāk par noteikto minimumu, lai indivīds nekļūtu pārlietu limitēts, bet līgumu brīvības izpausmēm ir jābalstās uz taisnīguma kritērijiem, labo ticību un normatīvā regulējuma pavēlošām normām.

Starptautiskajās privātajās tiesībās pušu brīvības princips tiek realizēts, pusēm vienojoties par noteiktu tiesību piemērošanu līgumam, un tas ir vērst uz citu tiesību priekšrakstu piemērošanu tā materiāltiesiskā regulējuma vietā, kas noteiktu līdzēju tiesības un pienākumus tajā gadījumā, ja šādas vienošanās par piemērojamām tiesībām nebūtu.¹⁹

¹⁶ Свобода договора. Pieejams: <http://www.slovari.info/lawyer/1966.html> [aplūkots 2014.gada 1.decembrī].

¹⁷ Berlins J. Četras esejas par brīvību. Rīga: Sprīdītis, 2000, 167.lpp.

¹⁸ Turpat, 178.lpp.

¹⁹ Precinieks G. *Lex voluntatis* realizācija Civillikumā. Likums un Tiesības, 2001. Nr.3, 268.lpp.

Nereti līgumu brīvības principam ir piešķirta konstitucionālā vērtība. Minētais princips izriet vai ir noteikts šādos Eiropas valstu normatīvajos aktos: Vācijas Konstitūcijas 2(1).pantā, Francijas Civillikuma 1123.pantā, Grieķijas Konstitūcijas 5(1).pantā un Civilkodeksa 3.pantā, Dānijas Civilkodeksa 5.1.1.pantā, Itālijas CK 1322.pantā, Austrijas ABGB 859.pantā u.c.

Vācijā līgumu brīvības princips nav ietverts Vācijas Civilkodeksa (BGB) noteikumos, kaut gan BGB § 311 I norāda uz privātautonomiju. Saskaņā ar Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas skaidrojumu, līgumu brīvības principam ir konstitucionālā vērtība, jo „netieši tas ir iekļauts Vācijas konstitūcijas 2(1).pantā, kas garantē katrai personai tiesības brīvi attīstīt viņa personību”. Līguma brīvības princips veido „brīvību slēgt līgumus vai atturēties no līguma noslēgšanas (Abschlussfreiheit).”²⁰

Vēl viens piemērs ir Francijas tiesību akti. Pat ja neviens Civilkodeksa pants skaidri neparedz līgumu brīvību, 1123.pantu par tiesībspējas noteikumiem var uzskatīt par līgumu brīvības principa ilustrāciju. Norādot, ka „jebkura persona var slēgt līgumu, ja vien viņš ir tiesībspējīgs saskaņā ar likumu”, Civilkodekss paredz divus noteikumus: tiesībspēju, kur tiesībspējas trūkums ir izņēmums, un līgumu slēgšanas brīvību. Tādā pašā veidā līgumu brīvības princips izriet no Civilkodeksa 6.panta *a contrario* lasījuma, kur šis pants paredz, ka „sabiedriskās kārtības un morāles noteikumi nevar tikt mainīti ar privātajiem nolīgumiem”, no kā izriet, ka puses var brīvi atkāpties no jebkurām normām, kas neietilpst šajā kategorijā.²¹

Itālijas Civilkodeksa 1322.panta 1.punkts izvirza līguma brīvības robežas, kas noteiktas ar likumu. Tas izriet no tā, ka visi nelikumīgi, nelegāli, amorāli un nesaistoši līgumi tiek aizliegti.²²

Igaunijas Saistību tiesību likums ietver ideju par uzticību saistībām klasiskajā izpratnē, norādot, ka saistību garantija ir vispārējais princips, ka līgums ir saistošs pusēm (Saistību tiesību likuma §8 (2)). Igaunijas tiesību zinātnieki norāda, ka Igaunijas mūsdienu līgumtiesībās ir atzīts, ka līgumi ir saistoši tikai tad, ja līguma nosacījumi ir saprotami, un puses faktiski var izvēlēties, vai slēgt līgumu vai nē.²³ Tādā veidā tiek atzīta līgumu noslēgšanas brīvība.

Citās tiesību sistēmās līguma brīvības princips ir atzīts par pamatprincipu bez tiešas vai netiešas rakstiskas ietveršanas kādā tiesību normā. Šis ir gadījums ar Šveices likumiem. Faktiski, brīvība slēgt līgumus („*la liberté de faire des contrats*”) tiek uzskatīta par vienu no četrām

²⁰ Zimmermann R. The New German Law of Obligations (Historical and Comparative Perspectives). Oxford University Press Inc., New York, 2005, p.160.

²¹ Guiding principles of European Contract Law. Pieejams: http://www.legiscompare.fr/site-web/IMG/pdf/19_Guiding_Principles.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

²² Guiding principles of European Contract Law. Pieejams: http://www.legiscompare.fr/site-web/IMG/pdf/19_Guiding_Principles.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

²³ Kull I. European and Estonian Law of Obligations – Transposition of Law or Mutual Influence? Pieejams: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2004_1_32.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

pamatbrīvībām („*libertés fondamentales*”), uz kuriem Šveices Civillikums ir balstīts. Tas pats ir ar Nīderlandes tiesību aktiem. Līgumu brīvības principam nav tekstuālās bāzes, tomēr tas ir vispārēji pieņemts un atzīts.²⁴

Analizējot līgumu brīvība principu profesors S.Vitakers (S.Whittaker) izvirzīja divas līgumu brīvības principa izpratnes pieejas. No vienas puses, līgumu brīvības princips var tikt uzverts kā tirgus ekonomikas princips, uz kura pamata dibinās tirgus attiecības. Ja līgumu brīvības principu aplūko no šī aspekta, tad tiesiskās un komercinstitūcijas ir dibinātas, lai nodrošinātu brīva un atvērta tirgus funkcionēšanu un saistību tiesības, pirmkārt un vispārēji, ir domātas, lai nodrošinātu tirgus darījumu realizēšanu. Šo pieeju varētu nosacīti definēt kā „tirgus redzējumu” („*market vision*”) līgumu brīvības principam. No otras puses, līgumu brīvības princips var tikt aplūkots kā princips, saskaņā ar kuru var tikt radītas saistību tiesības uz privātpersonu gribas pamata, ko kontinentālajā Eiropā jau sauc par līgumtiesību brīvību, kas balstīta uz brīvu gribas izpaudumu. Šo pieeju varētu nosacīti definēt par „voluntaristu redzējumu” („*voluntarist*” *vision*).²⁵

Profesors S.Vitakers (S.*Whittaker*) norāda, ka neviena no šīm pieejām nav tieši ietverta ES dalībvalstu nacionālajos likumos, ne arī ES tiesību aktos. Bet ir iespējams, ka pie dažādiem tiesiskajiem apstākļiem, šīs divas pieejas var novest pie dažāda tiesiska rezultāta vienā un tajā pašā tiesiskajā situācijā. S.Vitakers (S.*Whittaker*) min piemērus no Anglijas un Francijas tiesu prakses, kad vienpusējā kļūda līgumā nav pamats līguma izbeigšanai, bet divpusējās kļūdas var būt par līguma izbeigšanas pamatu, savukārt Francijas tiesu praksē pušu kļūdas tika uzskatītas tikai par līguma spēkā esamības jautājuma interpretācijas „sākuma punktu”. Tomēr pēc S.Vitakera (S.*Whittaker*) viedokļa, divas pieejas līgumu brīvības principam ir saistītas ar ES tiesību aktiem, jo „tirgus redzējums” ir konstatējams ES fundamentālajos principos, ko garantē ES dibināšanas līgums, un ir atrodams atsaucēs uz vienotu iekšējo tirgu. Savukārt, ja pievēršas brīvas gribas izpaudumam, tad ir pieminēšanas vērti patērētāju tiesību aizsardzības tiesību akti, piemēram, Padomes Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, kuru preambulā tiek norādīts uz nepieciešamību regulēt šo jautājumu, jo dalībvalstu tiesību aktos, kas attiecas uz līgumu noteikumiem starp preču pārdevēju vai pakalpojumu piegādātāju no vienas puses, un to patērētāju no otras puses, ir daudzas būtiskas atšķirības, kā rezultātā valstu tirgi preču un pakalpojumu pārdošanai patērētājiem atšķiras viens no otra, un starp pārdevējiem un

²⁴ Guiding principles of European Contract Law. Pieejams: http://www.legiscompare.fr/site-web/IMG/pdf/19_Guiding_Principles.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

²⁵ Whittaker S. European Review of Contract Law. Journal of European Tort law, 2011, vol.7, Nr.3. pp.373.-374.

piegādātājiem var rasties konkurences traucējumi, jo īpaši tad, kad tie pārdod un piegādā citās dalībvalstīs.²⁶ No tā izriet, ka Direktīvas noteikumi liek pamatus brīvai preču un pakalpojumu pārdošanai visā ES uz vienādiem noteikumiem, tādā veidā stimulējot iekšējā tirgus darbību un samazinot konkurences traucējumus, bet, no otras puses, nosaka arī priekšnoteikumus preces un pakalpojumu piedāvāšanai patērētājiem, kuru izvēlei un lēmumam par līguma noslēgšanu jābalstās uz brīvi radušos gribas izpaudumu pēc visas nepieciešamās informācijas saņemšanas no preces tirgotāja vai pakalpojuma sniedzēja.²⁷ Tādējādi līgumu brīvības principa modernā izpratne ir saistīta gan ar šā principa piemērošanu ES iekšējā tirgus darbības nodrošināšanai, gan neaizmirstot par līguma brīvības principa klasisko izpratni, kura balstās uz privātautonomijas ievērošanu.

Raksturojot līgumu brīvības principa vēsturisko attīstību, jānorāda, ka P.S.Ataija²⁸ raksta par brīvību Anglijā, kad 16.gadsimtā brīvība kļuva iespējama īpašos gadījumos attiecībā uz īpašuma likumiem, kuri tika izmantoti pret „lielajiem un spēcīgajiem”, un pat reizēm tos izmantoja „vājie un nabadzīgie”. Līdz ar tirdzniecības attīstību, parādījās tirgotāji, kuri kļuva bagātāki nekā zemju īpašnieki, un tālāk realizējās idejas par banku, kredītu, finanšu sistēmas izveidošanu utt., kas, no vienas puses, ierobežoja pastāvošo absolūto brīvību, ko ierobežoja valdība, bet, no otras puses, līdz ar ierobežojumu ieviešanu sakārtoja daudzus procesus sabiedrībā. Tāpat turpinājās indivīdu, ražotāju un tirgotāju cīņa ar valsts varu par tirdzniecības brīvību, ko valsts vara vēlējās ierobežot jebkāda veidā. P.S.Ataija saista līguma brīvības attīstību ar brīvības rīkoties ar īpašumu attīstību.

Tāpat K.Balodis²⁹ apstiprina ideju, ka līgumu brīvības princips sakņojas dabiskajās tiesībās. No otras puses, līgumu brīvības princips saistīts ar saimniecisko liberālismu, kurš īpaši attīstījās 19.gadsimtā, un tā ietekmē civiltiesībās tika pieļauta tikpat kā neierobežota līgumu brīvība. Civiltiesisko līgumu dalībnieki saskaņā ar likumu ir formāli līdztiesīgi. Nereti tomēr kāds no līdzējiem ir finansiāli jeb ekonomiski ievērojami spēcīgāks par otru līdzēju. Absolūtas līgumu brīvības apstākļos līdzēju materiālā nelīdztiesība radītu situācijas, kurās viens no līdzējiem tiek pakļauts nesamērīgam spiedienam no otra līdzēja puses. Tāpēc civilizēto valstu likumdevēji kopš 19. un 20.gadsimta mijas ir pakāpeniski reformējuši civiltiesības, ieviešot likuma noteikumus, kas iespēju robežās aizsargā ekonomiski vājākā līgumpartnera intereses.

²⁶ Padomes Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:31993L0013&forward=true&qid=1426500491921&type=expert> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].

²⁷ Whittaker S. European Review of Contract Law. Journal of European Tort law, 2011, vol.7, Nr.3. pp.376.-377.

²⁸ Atiyah P.S. The Rise and Fall of Freedom of Contract. Oxford University. 1986, p.11-69.

²⁹ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 176.lpp.

Kā norādījis K.Čakste³⁰ līgumu brīvības princips likts Code Civile pamatos un tas pilnīgi saskanēja ar liberalismu, kas 19.gadsmita piedzīvoja ziedu laikus. Civiltiesiskā sabiedrība ir izveidota uz individuālā un sociālā principa pamata, kas vijas cauri visām civiltiesībām. Viens otru ierobežo, bet nevis noliedz, jo tiesības radītas katra un visu dēļ. Saistību tiesībās līguma brīvības princips, kurā izteicas individuālais princips, dominē. Bet atrodam arī sociālo principu, kas sevišķi stipri izteicas kara un revolūcijas apstākļos, kad līguma brīvības princips tiek ļoti stipri ierobežots. Arī normālos apstākļos līguma brīvības princips tiek ierobežots, tomēr tikai ļoti retos gadījumos, kur to prasa svarīgi iemesli. 19.gadsimta beigās normatīvie akti sāk vairāk un vairāk ierobežot līguma brīvības principu, jo ar pilnīgu līguma brīvības principu tiek sasniegta tikai formālā taisnība. Normatīvie akti, ierobežodamas šo principu, cenšas sasniegt materiālu taisnību. Tādēļ, atzīdamas līguma brīvības principu, tiesības nevar aizmirst materiālo taisnību, kas cieš no tām netaisnām klauzulām, kas tiek ieviestas dažāda veida līgumos. Daudzi zinātnieki norāda, ka šeit normatīvajiem aktiem jāaizstāv sociāli vājākos.

Tādējādi līguma starp divām personām saturs noteikšana, kas balstīta uz brīvprātību³¹, nedrīkst būt tāda, kas „ir pretrunā ar sabiedrības interesēm”³², tāpēc atsevišķos gadījumos likums imperatīvi regulē pušu līgumtiesiskas attiecības. Brīvība ir ierobežota ar tiesību aktiem, kas nosaka līguma brīvības saturu un robežas. Tomēr šādu robežu un saturs noteikšanu nevar uzskatīt par cilvēktiesību un personas brīvības ierobežošanu.³³ Darba autore piekrīt šim viedoklim, ka līgumu brīvības principam ir nepieciešamas robežas, konkrēti noteikumi, lai izveidotajā noteikumu sistēmā indivīdi varētu brīvi realizēt tiem ar likumu piešķirto un vispārēji atzīto brīvību slēgt līgumus, izvēlēties līgumpartneri, noteikt līgumu saturu un formu. Šie apsvērumi tiek vairāk aplūkoti maģistra darba trešajā nodaļā.

Secināms, ka līgumu brīvības princips ir civiltiesisko attiecību pamats, bet tā izpausmes dažādās tiesību nozares var būt atšķirīgas. Nereti līgumu brīvības principam ir piešķirta konstitucionālā vērtība. Citās tiesību sistēmās līguma brīvības princips ir atzīts par pamatprincipu bez tiešas vai netiešas rakstiskas ietveršanas kādā tiesību normā. Arī CL nesatur konkrētu līgumu brīvības principa definējumu. Mūsdienu līgumu brīvības principa „tirgus redzējums” ir konstatējams ES fundamentālajos principos, ko garantē ES dibināšanas līgums, un ir atrodams atsaucēs uz vienotu iekšējo tirgu, kur tiek nodrošinātas komersantu tiesības un aizsargātas

³⁰ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 305.lpp.

³¹ Atiyah S.P. The Rise and Fall of Freedom of Contract. Oxford University. 1986, p.693.

³² Torgans K, Bushaw A. Some comparative aspects of contract law in civil and common law systems // International legal perspectives. Fall 2001/ Spring 2002. Volume 12, Issue 1 and 2. North-western School of Law of Lewis & Clark College, p.145.

³³ Ibid, pp.145.

patērētāju tiesības. Tomēr līgumu brīvības principam ir nepieciešamas robežas, konkrēti noteikumi, lai izveidotajā noteikumu sistēmā indivīdi varētu brīvi realizēt tiem ar likumu piešķirto un vispārēji atzīto brīvību slēgt līgumus, izvēlēties līgumpartneri, noteikt līgumu saturu un formu.

1.2.Līguma brīvības principa unificēšanas ceļš pasaulē un Eiropā

Līguma brīvība kā viens no galvenajiem līgumtiesību principiem ir gan klasiskas, gan modernas līgumtiesību teorijas pamats.³⁴ Šā un citu svarīgu līgumtiesību principu vienveidīga izpratne pasaulē un Eiropā, ir pasaules un Eiropas mēroga atbildīgo institūciju, komersantu un tiesību zinātnieku nospraustais mērķis.

Taču šī darba kontekstā īpaša uzmanība tiek pievērsta līgumu brīvības principam tādos plaši pazīstamajos un piemērojamos starptautiskajos unificētajos tiesību avotos kā UNIDROIT Starptautisko komerclīgumu principi, ANO 1980.gada Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem un Eiropas Savienībā izstrādātajiem Eiropas līgumu tiesību principiem, Eiropas līgumu kodeksa projektam un citiem Eiropas mēroga doktrinārajiem dokumentiem un tiesību aktiem.

Līgumu brīvības princips ir ietverts starptautiskajā rekomendējošā rakstura dokumentā, kas tika izstrādāts, lai veicinātu privāttiesību unifikāciju, t.i., UNIDROIT Starptautisko komerclīgumu principos (turpmāk tekstā – UNIDROIT principi).³⁵

UNIDROIT principi tika publicēti 1994.gadā un sniedza jaunu universālo pieeju starptautiskās tirdzniecības tiesībām. Paplašināta UNIDROIT principu versija tika publicēta 2004.gadā, kā arī 2010.gadā papildināti saistībā ar elektroniskas komercijas izplatību. Tie netika izstrādāti ANO Konvencijas formā, kas būtu obligāti ratificējama dalībvalstīs. Principi nav obligāti dalībvalstīm vai komerclīgumu pusēm un darbojas, lai palīdzētu regulēt ekonomiskās attiecības starp komersantiem.³⁶ Taču to galvenais regulēšanas mērķis un pamats ir starptautisko komerclīgumu sagatavošana un saistību izpilde pēc vienotajiem standartiem, pārvarot atšķirības

³⁴ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 306.lpp.

³⁵ UNIDROIT Principles. Pieejams:

<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> [aplūkots 2014.gada 3.decembrī]

³⁶ Lando O. Principles of European Contract Law and Unidroit principles: Similarities, Differences and Perspectives. Pieejams: <http://w3.uniroma1.it/idc/centro/publications/49lando.pdf> [aplūkots 2014.gada 3.decembrī]

dažādās tiesību sistēmās. Šie principi ir piemērojami vienīgi komerclīgumiem, bet ne patērētāju līgumiem.³⁷

Viens no tiesību profesoriem, kas piedalījās UNIDROIT principu izstrādē, E.Farnsvorss³⁸ (*E.Farnsworth*) atzīmēja četrus iemeslus, kāpēc UNIDROIT principi ir uzskatāmi par lielu sasniegumu starptautiskajā tirdzniecībā. Viens no šādiem iemesliem bija tādu vispārējo tiesību principu kā līgumu brīvības principa ietveršana tajos, kas UNIDROIT piešķir pusēm tiesības ne tikai izvēlēties pusi, ar ko noslēgt līgumu, bet arī tiesības brīvi izvēlēties materiālās tiesības, kuras tiks piemērotas līgumattiecībām un strīda izšķiršanai.

Līgumu brīvības princips definēts UNIDROIT principu 1.1.pantā un paredz, ka „Puses var brīvi noslēgt līgumu un noteikt tā saturu.” Turklāt no 1.2.panta izriet, ka „Nekas šajos principos neprasa līgumu, paziņojumu vai kādas citas darbības veikšanu vai apliecināšanu kādā konkrētajā formā. To var pierādīt ar jebkuriem līdzekļiem, tostarp lieciniekiem.”³⁹ Jāpiebilst, ka E.Farnsvorss (*E.Farnsworth*) norāda, ka uz visiem UNIDROIT principu pantiem ir attiecināms labas ticības un godīgas rīcības pienākums, pat gadījumā, ja tiešā norāde uz labas ticības principa un godīgas rīcības ievērošanu nav ietverta vai tieši neizriet no konkrēta UNIDROIT principu panta.⁴⁰ UNIDROIT principu 1.6.punkta pirmā daļa nosaka, ka principu interpretācijā ir jāpievērš uzmanība šo principu starptautiskajam raksturam un to mērķim – vienveidībai šo principu piemērošanā. Otrajā daļā tiek deklarēts, ka jautājumi, kas nav tieši regulēti principos, tiek risināti, pamatojoties uz principos ietvertajiem vispārējiem tiesību principiem.⁴¹ Uzskatāms, ka viens no šiem vispārējiem tiesību principiem ir līgumu brīvības princips.

Līgumu brīvības princips caurvij arī tādu nozīmīgu starptautisko privāttiesību aktu kā ANO 1980.gada Konvenciju par starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem (turpmāk tekstā – ANO Konvencija). Salīdzinājumā ar citām civiltiesiskas dabas konvencijām tai pievienojās ļoti daudz valstu, arī visas ES dalībvalstis, izņemot Lielbritāniju. ANO Konvencijā piedalās arī lielākās

³⁷ Filip de Ly. *Lex mercatoria and Unification of Law in the European Union. Towards a European Civil Code.* Kluwer: Law International, 1998, p.41; Lejnietis M. *Vai pastāv lex mercatoria? Likums un Tiesības*, 1999. Nr.3, 76.lpp.

³⁸ Принципы международных коммерческих договоров УНИДРУА. Pieejams: <http://pravoznavec.com.ua/books/134/9239/41> [aplūkots 2014.gada 5.decembrī]

³⁹ UNIDROIT Principles. Pieejams: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf> [aplūkots 2014.gada 5.decembrī].

⁴⁰ Farnsworth E.A. *Duties of Good Faith and Fair Dealing under the UNIDROIT Principles, relevant International conventions and national laws.* Pieejams: http://tldb.uni-koeln.de/php/pub_show_document.php?pubdocid=122100 [aplūkots 2014.gada 5.decembrī].

⁴¹ UNIDROIT Principles. Pieejams: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> [aplūkots 2014.gada 5.decembrī].

trešās pasaules valstis, līdz ar to var teikt, ka lielākā daļa no pasaules komercdarījumiem notiek pēc ANO Konvencijas noteikumiem.⁴²

Saistībā ar līgumu brīvības principu ir diskutējamas pusēm ANO Konvencijā piešķirtās tiesības brīvi izslēgt ANO Konvencijas piemērošanu var arī, ievērojot 12.pantu, atkāpties no jebkura tās noteikuma, vai mainīt kādu no šādiem noteikumiem, kas nostiprināts ANO Konvencijas 6.pantā. Problēma ir sarežģīta, kad puses pakļauj savu līgumu vienas līguma puses tiesībām bez tālākiem skaidrojumiem. Tādā gadījumā varētu būt divi pretēji risinājumi: var pieņemt, ka ANO Konvencijas dalībvalstīs rezidējošās puses pakļāvušas līgumu ANO Konvencijai, kura veido dalībvalsts tiesību sistēmas sastāvdaļu. Bet arī var uzskatīt, ka ar norādi uz kādas kontraktējošās puses tiesībām ir domātas vienīgi tās valsts nacionālās tiesības, tādējādi ar minēto norādi varētu prezumēt ANO Konvencijas pielietošanas izslēgšanu. Tomēr kā zinātnieki, tā arī tiesu precedenti pārstāv viedokli, ka pareizais būtu pirmais viedoklis. Tiek uzskatīts, ka norāde uz dalībvalsts tiesībām ir līdzvērtīga prezumētai ANO Konvencijas noteikumu izvēlei.⁴³ Šajā sakarā ir atzīmējams tiesību profesora J.Bonilla⁴⁴ (*J.Bonell*) viedoklis, ka ANO Konvencijas 7.panta pirmās daļas prasība par labas ticības ievērošanu nav izslēdzama ar pušu vienošanos. Tas papildu nozīmē, ka pušu brīvība ANO Konvencijas piemērošanas izvēlē, ir ierobežota ar noteikumu, ka puses nevar vienoties, piemēram, par labas ticības noteikumu neievērošanu līgumattiecībās. Tas būtu pretrunā ar ANO Konvencijas starptautisko raksturu un rupji pārkāptu ANO Konvencijas pamatmērķi, kas ietver vienveidīgas piemērošanas sasniegšanu starptautiskajos pirkuma līgumos un labas ticības ievērošanu starptautiskajā tirdzniecībā. Tātad līgumu brīvība ir atzīta arī šajā starptautiskajā dokumentā, bet ar tādiem ierobežojumiem, kā, piemēram, ka pušu vienošanās par labas ticības izslēgšanu nav pieļaujama.

Savukārt Konvencija par parādu cesiju nepieļauj tās piemērošanu izslēgt pilnībā, tā kā pretējā gadījumā parādniekam būtu liegta iespēja prasīt parādnieka tiesību aizsardzības līdzekļu, kas iekļauti konvencijā, piemērošanu; tādējādi būtu ierobežota Konvencijas par parādu cesiju garantētā trešo personu tiesiskā drošība.⁴⁵

Jaunākie, ļoti autoritatīvu zinātnieku izstrādātie ELTP sniedz visai neitrālu līgumu brīvības traktējumu, norādot vienīgi uz dažiem aprobežojumiem. ELTP 1:102.pants noteic: „Puses brīvi stājas līgumattiecībās un nosaka to saturu, ievērojot labas ticības un taisnīguma prasības un šo

⁴² Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 321.lpp.

⁴³ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 323.-324.lpp.

⁴⁴ Keily T. Good faith and the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). - <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/keily.html> [aplūkots 2014.gada 6.decembrī]

⁴⁵ L.Škoba, I.Sakārne, S.Novicka. 1980.gada ANO Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem pamatjautājumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 74-75.lpp.

principu pavēlošās normas”. Tas nav pietiekami, kaut vai tādēļ vien, ka ELTP ir ļoti maz pavēlošu normu. Savukārt taisnīgums ir ļoti plašs jēdziens.⁴⁶ Taču ir viedoklis, ka līgumu brīvība principa izpratnei ir jābalstās uz labo ticību un taisnīgumu, kuras ir šī principa realizācijas pamatos.

O.Lando raksta, ka līguma brīvības princips, kas ietverts ELTP, ļauj pusēm izvēlēties tieši ELTP kā vadošo likumu pušu attiecību izšķiršanai.⁴⁷ Principi ir piemērojami tad, kad puses par to tieši vienojās vai arī tad, kad puses atsaucās uz „vispārējiem principiem”, *lex mercatoria* vai līdzīgām normām, vai kad puses vispār neizvēlējās piemērojamās tiesības. To piemērošana nav ierobežota vienīgi ar pārrobežu līgumiem un tie darbojas kā papildu tiesiskā kārtība, ja piemērojamajās tiesību normās nav atrodami adekvāti noteikumi (ELTP 1:101.pants).⁴⁸ Turklāt arī citi ELTP ietvertie noteikumi norāda uz līgumu brīvības principa izpausmēm. Saistībā ar pušu līgumu noslēgšanas brīvību var minēt ELTP regulēto pušu izvēli noteikt pienākumu izpildes vietu (ELTP 7:101 (1)), līgumu saistību izpildes datumu (ELTP 7:102) vai maksājumu valūtu izvēli (ELTP 6:103).⁴⁹

Paskaidrojot ELTP iztulkošanu un papildināšanu, ELTP 1:106.panta pirmā daļa nosaka, ka šie principi ir jātulko un jāattīsta saskaņā ar to uzdevumiem. Īpaši tas attiecas uz nepieciešamību veicināt labas ticības principa un godīgas rīcības ievērošanu, noteiktību līgumiskajās attiecībās un piemērošanas vienvērtību.⁵⁰ Ir skaidrs, ka principu uzdevumi izsecināmi no turpmākiem ELTP pantiem, kā arī iztulkojami paplašināti. ELTP 1:106.panta otrā daļa paredz, ka gadījumi, kuri piekrīt principu regulējumam, bet nav tieši tajos atrunāti, jārisina saskaņā ar vispārējiem principiem, uz kuriem tie balstīti, kuri ietver arī līgumu brīvības principu. Mainīgajos dzīves apstākļos šāds formulējums piešķir ELTP elastīgumu to interpretācijā un piemērošanā. Tāds pats regulējums ir atspoguļots UNIDROIT principos un ANO Konvencijā ar piebildi par piemērošanu starptautiskajā tirdzniecībā. Tomēr ir jāpiebilst, ka, neskatoties, ka ELTP veido patstāvīgu noteikumu sistēmu, kuri tiek piemēroti ELTP regulējumam pakļautiem līgumiem, nav iespējams izslēgt nacionālo tiesību aktu un citu pozitīvo tiesību piemērošanu jebkuram līgumam, tajā skaitā

⁴⁶ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 12.lpp.

⁴⁷ Lando O. The Structure and the Salient Features of the Principles of European Contract Law. *Juridica International*, I/2001, pp.4.

⁴⁸ Raihs N., Godars K., Vasiļjeva K. Izprotot Eiropas Savienības tiesības: Kopienas tiesību mērķi, principi un metodes. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. [xii], 300.lpp.

⁴⁹ European Contract Law. Edited by B.Fauvargue-Cosson and D.Mazeaud. Munich: European law publishers, 2008, pp.425.

⁵⁰ Principles of European Contract Law. Pieejams:

<http://www.transnational.deusto.es/emttl/documentos/Principles%20of%20European%20Contract%20Law.pdf>
[aplūkots 2014.gada 6.decembrī].

tādus noteikumus, kuri nosaka līgumu spēkā neesamību, izbeigšanu, nepiemērojamību utt. Tādēļ ir jāņem vērā „pavēlošās” normas, kas ir ierakstīts ELTP 1:103.pantā.

Mazāk pazīstams nekā ELTP, bet tāpat nozīmīgs juridiskās domas atspoguļotājs ir Eiropas līgumu kodeksa projekts (turpmāk – Kodeksa projekts), kuru izstrādājuši vairāk nekā trīsdesmit augstskolu profesori Eiropas privāttiesību juristu akadēmijas (*Academy of European Private Lawyers*) paspārnē. Eiropas līgumu kodeksa projekts dabiski nav spēkā esošs tiesību akts, taču tas, tāpat kā ELTP, satur ļoti autoritatīvu tiesību zinātnieku kolektīva darba rezultātus, kas balstās uz Eiropas dienvidu valstīs, un ne tikai, dominējošiem uzskatiem, koncepcijām, risinājumiem.⁵¹

Kodeksa projekts aptver līgumus, kuri ir slēdzami starp uzņēmumiem, kā arī starp uzņēmumiem un patērētājiem, koncentrējoties uz preču pārdošanu un ar to saistīto pakalpojumu sniegšanu. Tā vispārīgie noteikumi, kuri ietver noteikumus par līgumu spēkā esamību, noilguma termiņiem, līgumu interpretāciju un citus, ir potenciāli piemērojami visiem līgumiem. Citas nodaļas regulē tādus līgumu veidus kā aizdevuma līgumus, finanšu pakalpojumus, līzingu, glabāšanu, utt. Tiesību speciālisti norāda uz to, ka pirmais jautājums, kas ir jārisina, izmantojot šo Kodeksa projektu, ir jānošķir uzņēmuma un patērētāja un divu uzņēmumu līgumattiecības. Svarīgs ir godīgums pret patērētājam, un tas, kas ir taisnīgs, tiek noteikts tiesību normās, nevis puses vienojās par to. Jāatzīst, ka daudz no patērētāju tiesību aizsardzības jau ir atvasināts no citām ES prasībām.⁵²

Ciktāl tas attiecas uz līgumiem starp uzņēmumiem, tad divas galvenās prasības ir līguma brīvība un pārliecība par rezultātu. Līgumslēdzējām pusēm ir jābūt iespējai darīt to, ko viņi vēlas, ja vien nav svarīgi iemesli, lai aizliegtu to darīt. Piemēram, līgums izdarīt noziedzīgu nodarījumu nebūs spēkā. Noslēdzot līgumu, pusēm jābūt iespējai uzzināt, kādas ir viņu tiesības un saistības, kas izriet no līguma, ar vislielāko ticamības pakāpi. Tas ir īpaši svarīgi finanšu līgumiem. Pusēm jāzina (cita starpā tirgus regulējuma dēļ), kad viņi var ieskaitīt, vai sasaistīt abas summas, kad summa ir jāmaksā, un to, ko viņi var darīt, ja saskaras ar saistību neizpildes gadījumu. Tomēr kā uzskata tiesību praktiķi no „Clifford Chance” biroja galvenie jēdzieni Kodeksa projektā ir vērsti uz līgumu slēgšanas brīvības mazināšanu.⁵³

⁵¹ Torgāns K. Komerclikumā jāiestrādā Eiropas līgumu tiesību principu normas. Jurista Vārds, 2007. 20.februāris, Nr.8, 1.-4.lpp.

⁵² European contract law: draft code published. Pieejams: http://www.cliffordchance.com/briefings/2011/05/european_contractlawdraftcodepublished.html [aplūkots 2014.gada 7.decembrī].

⁵³ European contract law: draft code published. Pieejams: http://www.cliffordchance.com/briefings/2011/05/european_contractlawdraftcodepublished.html [aplūkots 2014.gada 7.decembrī].

Arī Kopējā modeļa projekts (*Draft Common Frame of Reference*) nosaka līgumu brīvību kā līgumu tiesībām raksturīgu iezīmi, taču norāda, ka līgumu brīvība atsevišķos gadījumos ir ierobežojama. Jāatzīmē, ka šajā dokumentā ietverti noteikumi, kas iepriekš asociējās ar publisko (konstitucionālo) tiesību lauku. Attiecībā uz līgumu interpretāciju un attīstību norādīts, ka noteikumi „tiek lasīti, ņemot vērā jebkurus piemērojamus instrumentus, kas garantē cilvēktiesības un pamatbrīvības, kā arī jebkuras piemērojamās konstitucionālās tiesības”. Kopējā modeļa 7.nodaļā, kurā ir uzskaitīti pamati, saskaņā ar kuriem tiesisku darījumu atzīst par spēkā neesošu, ir iekļauts arī noteikums, ka „līgums nav spēkā tādā mērā, kādā tas pārkāpj principu, kas atzīts par fundamentālu Eiropas Savienības dalībvalsts likumos”.⁵⁴ Šis noteikums ir atteicināms uz līgumu brīvības principu.

Projektā ir ietverta nodaļa, kas saucas „Nediskriminācija” ar normām, kas paredz diskriminācijas aizliegumu, sniedz diskriminācijas definīciju, nosaka, kad nevienāda attieksme ir pieļaujama, norāda uz tiesībaizsardzības līdzekļiem diskriminācijas gadījumā, kā arī *onus probandi* (pierādīšanas pienākumu) personai, kura uzskata, ka ir diskriminēta. Tas liecina, ka līgumu brīvība pakļaujama arī tādām normām, kuras dažkārt tiek uzskatītas par konstitucionālo tiesību vai administratīvo tiesību normām.⁵⁵

Turpinot analīzi par divām pieejām līgumu brīvības principam, ko izvirzīja profesors S.Vitakers (*S. Whittaker*) jānorāda uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr.593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I), kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr.864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II), kuru preambulās 6.punktā paredzēts, ka „Iekšējā tirgus pareizai darbībai nolūkā veicināt tiesvedības iznākuma paredzamību, noteiktību attiecībā uz piemērojamiem tiesību aktiem un spriedumu brīvu apriti ir nepieciešams, lai dalībvalstu kolīziju normas paredzētu vienas un tās pašas valsts tiesību aktus neatkarīgi no tā, kuras valsts tiesā celta prasība.” Tātad abās regulās ir ietverta „tirgus redzējuma” pieeja līgumu brīvības principam, jo ir norādīts uz iekšējā tirgus nepieciešamību veidot vienotu tiesu praksi.

Savukārt Romas I Regulas preambulas 11.punktā ir noteikta pušu brīvība izvēlēties piemērojamus tiesību aktus, ko līgumsaistību jomā ir viens no kolīziju normu sistēmas būtiskākiem pamatiem. Romas I regulas 3.panta pirmā daļa konkretizē pušu izvēles brīvību, proti, „Līgumu reglamentē tie tiesību akti, kurus izvēlas puses. Izvēli vai nu skaidri izdara, vai arī to nepārprotami izsaka līguma noteikumi vai lietas apstākļi. Izdarot izvēli, puses var izraudzīties

⁵⁴ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2013, 46.lpp.

⁵⁵ Turpat, 47.lpp.

tiesību aktus, kas piemērojami visam līgumam vai tikai kādai tā daļai.”⁵⁶ Tātad Roma I Regulas tiesiskais regulējums piešķir pusēm tiesības brīvi izvēlēties piemērojamos tiesību aktu visam līguma tekstam vai arī kādai līguma daļai, kas ir līgumu brīvības principa vistiesiskākā izpausme un atbilst S. Vitakera (*S. Whittaker*) klasificētai līgumu brīvības principa „voluntaristu redzējumam”.

Papildus ir jāmin, ka Romas I Regula satur arī pušu izvēles brīvības norādes, kuras pusēm ir jāievēro, lai pušu izdarītā izvēle būtu spēkā. Romas I Regulas preambulas 13. un 14.punkts noteic, ka „Šī regula neliedz pusēm līgumā atsaukties uz tiesību aktu kopumu, kas nav kādas valsts tiesību akti, vai uz starptautisku konvenciju” un „Ja Kopiena atbilstīgā juridiskā instrumentā pieņem līgumtiesību materiālas normas, tostarp standarta noteikumus un nosacījumus, šādā instrumentā var noteikt, ka puses var izvēlēties piemērot šīs normas.” Šie noteikumi nozīmē to, ka gadījumā ja puses, kuras noslēdz līgumu saskaņā ar kādiem vietējiem tiesību aktiem, izvēlas piemērot citas valsts likumus, viņu izvēle neizslēdz to vietējo tiesību aktu noteikumu piemērošanu, kas nevar tikt izslēgti ar pušu noslēgto līgumu.⁵⁷ Precīzi tas ierakstīts Romas I Regulas 9.pantā „Prevalējošas imperatīvas normas ir normas, kuru ievērošanu valsts uzskata par būtisku sabiedrības interešu aizsardzībai, piemēram, savas politiskās, sociālās un ekonomiskās kārtības nodrošināšanai, tiktāl, ka šīs normas piemēro jebkurai situācijai, kura ir to darbības jomā, neatkarīgi no tā, kādi tiesību akti būtu piemērojami līgumam saskaņā ar šo regulu.”⁵⁸

Romas II Regula ietver piesardzīgāku tiesisko regulējumu attiecībā uz tiesību piešķiršanu pusēm izvēlēties piemērojamos tiesību aktus. Saskaņā ar Romas II Regulas 14.panta pirmo daļu „Puses var vienoties attiecināt uz ārpuslīgumiskām saistībām tiesību aktus pēc savas izvēles: a) savstarpēji vienojoties pēc notikuma, kas radījis kaitējumu; b) ja visas puses veic komercdarbību – arī ar vienošanos, kas brīvi apspriesta pirms notikuma, kas radījis kaitējumu. Lietas apstākļi pietiekami skaidri apliecina vai norāda izvēli, un tā neskar trešo personu tiesības.”⁵⁹ Tāpat kā Romas I Regulā šis tiesību akts nenosaka nekādus ierobežojumus likumu izvēlei pārrobežu

⁵⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32008R0593> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].

⁵⁷ Whittaker S. *European Review of Contract Law. Journal of European Tort law*, 2011, vol.7, Nr.3. pp.377.-378.

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32008R0593> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].

⁵⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32007R0864&qid=1426501845977> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].

kaitējuma gadījuma regulēšanai, bet, ja kaitējums ir ar vietējo raksturu, tad tiks piemērotas arī vietējo likumu imperatīvās tiesību normas.

Līgumu brīvība ir atzīta arī vairākos Eiropas Tiesas spriedumos⁶⁰, kuros tiesa norādīja uz Eiropas Pamattiesību Hartas 16.pantu „Darījumdarbības brīvība”, proti, „Darījumdarbības brīvību atzīst saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi.”⁶¹ ES Komisija piešķīra šim principam fundamentālo raksturu Eiropas līgumu tiesību attīstībā.⁶² Papildus ir jānorāda, ka ES ir pasludināta četru brīvību īstenošana. Kā norāda zinātnieki, tā nav burtiski jāsaprot kā līgumu brīvības pasludināšana, bet tikai preču un kapitāla brīvas kustības pasludināšana, taču tā nav iedomājama bez līgumu brīvības, kas Eiropas mērogā iegūst gan jaunu plašumu, gan jaunus ierobežojumus.⁶³

Nobeigumā jāatzīmē jauna iniciatīva, kura ietverta Zaļajā grāmatā, ar kuru klājā nāca EK 2010.gadā (COM (2010)348), proti, citu iespēju klāstā tika piedāvāts jauns risinājums – fakultatīvs regulējums (*optional instrument*) Eiropas līmenī, tā dēvētais „otrais” jeb „28.regulējums”, kas varētu pastāvēt paralēli nacionālajam regulējumam. Jau iepriekš zinātnieki un juristi praktiķi bija norādījuši, ka tieši šī metode būtu noderīga alternatīva tradicionālajai tiesību aktu saskaņošanai. EK Zaļā grāmata par politikas risinājumiem virzībā uz Eiropas līgumtiesību izstrādi patērētājiem un uzņēmumiem nav dokuments, kas vērsts uz ES tiesību normu radīšanu pašā grāmatā. Tas ir oficiāls dokuments, kas izstrādāts ar mērķi izklāstīt risinājumus iekšējā tirgus stiprināšanai, panākot progresu Eiropas līgumtiesību jomā, un uzsākt sabiedrisko apspriešanos par šo jautājumiem.⁶⁴ Sabiedriskās apspriešanas rezultātā visvairāk tika atbalstīta ideja par alternatīvo regulu, ko katrā dalībvalstī uztvertu kā „2.režīmu”, tādējādi pusēm sniedzot iespēju izvēlēties piemērojamo līgumtiesību režīmu. Kaut gan jāatzīst, ka šāda režīma radīšana neatvieglotu orientēšanos ES tiesiskajā regulējumā gan attiecībā uz komersantiem, gan jo vairāk attiecībā uz patērētājiem.

Turklāt no ES dalībvalstu tiesībām un arī ES tiesiskā regulējuma izriet trīs svarīgāko pīlāru pasludināšana: līgumu brīvība, godīgums un noteiktība līgumsaistībās⁶⁵. Tādējādi gan ES materiālās tiesības, gan starptautiskie tiesību akti atzīst līgumu brīvības principa nozīmīgumu

⁶⁰ Case 240/97 Spain v European Commission [1999] ECR I-6571 at para 99; Case 170 Alrosa Co It v European Commission EU-Lex at para 108.

⁶¹ Eiropas Pamattiesību Harta. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:lv:PDF> [aplūkots 2015.gada 30.janvārī].

⁶² Whittaker S. European Review of Contract Law. Journal of European Tort law, 2011, vol.7, Nr.3. pp.372.

⁶³ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2013, 47.lpp.

⁶⁴ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2013, 28.lpp.

⁶⁵ Guiding principles of European Contract Law. Pieejams: http://www.legiscompare.fr/site-web/IMG/pdf/19_Guiding_Principles.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

vienlīdz no diviem aspektiem. Pirmkārt, lai veicinātu tirgus darījumus un, otrkārt, lai nodrošinātu pušu izvēles un privātautonomijas realizāciju. ES dalībvalstu tiesību sistēmās līgumu brīvības princips ir pazīstams un darbojas, ietverot tajā pazīstamas līgumu brīvības principa izpausmes kā līguma noslēgšanas brīvību, līgumpartnera brīvu izvēli, līguma satura un formas izvēles brīvību, par ko nākamajā maģistra darba nodaļā. Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka ES un starptautiskās tiesības ierobežo pušu izvēli uz valsts politikas pamatiem un ar mērķi aizsargāt sabiedriskās intereses. ES un starptautiskās tiesībās konstatēts, ka likumam ir jāpiešķir spēks pušu izvēlei, bet citreiz likums nedod pusēm izvēles iespējas, bet ievirza noteiktajos „rāmjos”, nosaka prasības, nodibina mehānismu, lai pušu līgumattiecības ir saprotamas un sakārtotas un lai katrai pusei ir zināmas tās sekas, kuras izriet no pielīgtām līgumattiecībām. Tādējādi par līgumu brīvības principa ierobežojumiem turpmākajās maģistra darba nodaļās.

2.LĪGUMU BRĪVĪBAS IZPAUSMES UN TO IEROBEŽOJUMU AKTUALITĀTES UN PROBLEMĀTIKA

2.1.Līgumu noslēgšanas brīvība un tās ierobežojumu izpēte un problemātika

Līgumu noslēgšanas brīvība nozīmē to, ka katrs tiesību subjekts var brīvi izlemt vai noslēgt līgumu.⁶⁶ P.S.Ataija atzīmē, ka mūsdienu līgumtiesībās ir tipiski, ka līgumi ir saistoši, saskaņā ar likumā noteikto, tikai tad, ja līguma nosacījumi ir pusēm saprotami, un puses faktiski var izvēlēties, vai noslēgt līgumu. Materiālā un procesuālā taisnīguma mērķa sasniegšanas nolūkos likumdevējam līguma brīvības ierobežojums ļauj izvēlēties, vai regulēt līgumattiecības, vērtējot līguma spēkā neesamību, vai tā vietā pievērst lielāko uzmanību sarunu, līgumu slēgšanas procesa vai procesuālās līgumu brīvības regulējumam.⁶⁷ Jāpiebilst, ka līgumu brīvības izpausme, kura saistīta ar personas izvēli noslēgt vai neslēgt kādu līgumu, ir atkarīga no vairāku faktoru ņemšanas vērā, to starp arī no pušu gribas izteikuma, darījuma priekšmeta, labiem tikumiem un citiem, par kuriem turpinājumā.

Latvijas civiltiesībās ar līgumu šaurākā nozīmē tiek saprasts kā vairāku personu savstarpējs ar vienošanos pamatots gribas izteikums, kura mērķis ir nodibināt saistību tiesību.⁶⁸ Šis līguma jēdziena skaidrojums uzsver to, ka saskaņotais gribas izpaudums ir vērsts uz saistību nodibināšanu CL 1401.panta izpratnē, kur CL 1401.pants definē saistību tiesības kā tādas, uz kuru pamata vienai personai - parādniekam - jāizdara par labu otrai - kreditoram - zināma darbība, kam ir mantiska vērtība. Turklāt saskaņā ar CL 1404.pantu katrā tiesiskā darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma. Tiesību doktrīnā atzīts, ka tie ir tiesisko darījumu raksturojošie elementi, kuriem jāpastāv, lai tiesiskais darījums būtu spēkā.⁶⁹

Salīdzinājumam Francijas civiltiesībās līgums tiek definēts kā vienošanās, ar kuru viena vai vairākas personas apņemas attiecībā pret vienu vai vairākām citām personām dot, darīt vai nedarīt kaut ko.⁷⁰ Nīderlandes Civilkodeksa vispārējā daļā definēts nodoms: juridiskajam aktam ir nepieciešama rīkojošās personas griba (nodoms) panākt konkrētu tiesisku rezultātu, kuru šī

⁶⁶ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 177.lpp.

⁶⁷ Atiyah P.S. An Introduction to the Law of Contract. Oxford: Clarendon Press, 1989, p.36.

⁶⁸ Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418%20>- [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].

⁶⁹ Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 19.lpp.

⁷⁰ French Civil Code, article 1101. Pieejams: http://www.napoleon-series.org/research/government/code/book3/c_title03.html#chapter1 [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].

persona pauž ar savas gribas (nodoma) izteikumu⁷¹, savukārt Nīderlandes Civilkodeksa saistību daļā definēts līguma jēdziens: vienošanās šīs nodaļas izpratnē ir vairāku pušu (daudzpusējs) juridiskais akts, ar kuru viena vai vairākas puses ir uzņēmušās saistības attiecībā pret vienu vai vairākām citām pusēm.⁷²

Vācijas Civilkodekss (BGB) precīzi neiztirzā paša darījuma jēdzienu, kā arī netiek vispārināti un pilnīgi vienkopus uzskaitīti tiesiskā darījuma elementi, tomēr tāpat kā visās citās valstīs, kuru civiltiesības ir recipētas no romiešu tiesībām, arī Vācijas Civilkodekss satur normas, kurās noteikti gadījumi, kad darījums nav spēkā.⁷³

Savukārt Amerikas Tiesību institūta izstrādātās līgumattiecības regulējošās tiesību normas (*The Restatement (Second) of Contracts*) definē līgumu par solījumu vai virkni solījumu, kurus nosaka likums,⁷⁴ kas pēc būtības atbilst Eiropas tiesību līgumu definīcijām.⁷⁵ Netieši no šīm definīcijām izriet līgumu brīvības princips, proti, ikvienam ir tiesības brīvi nodibināt saistību tiesību.⁷⁶

Secināms, ka Latvijas civiltiesības un arī maģistra darbā analizētie ārvalstu civilkodeksi vai civillikumi norāda uz to, ka darījums nevar notikt bez tā dalībnieka vai dalībnieku gribas vai pretēji gribai. Tā, CL 1427.pants nosaka, ka „Pie tiesiska darījuma būtības pieder tā taisītāja gribas izteikums, bet divpusējā vai vairākpusējā darījumā vajadzīgs visu tā dalībnieku saskaņots gribas izteikums. Kamēr griba nav vēl izteikta, tai nav nekāda tiesiska spēka”. Līgumos, tas ir, divpusējos un daudzpusējos darījumos, atspoguļojas gribas izpaudumi, kas to dalībniekiem ir atšķirīgi no ekonomiskā viedokļa, bet ir saskaņoti tādā veidā, ka apmierina visu dalībnieku vēlmes. Piemēram, pirkuma līgumā pircējs vēlas iegūt lietu un ir gatavs par to maksāt saprātīgu cenu, turpretim pārdevējs lietas vietā grib iegūt naudu un pēc iespējas vairāk. Ja puses nespēs vienoties par savstarpēji pieņemamu cenu, darījums netiks noslēgts. Bez šaubām, ka ne tikai cena, bet arī dažādi citi blakus noteikumi, kā izpildes laiks, vieta, var ietekmēt darījuma

⁷¹ Dutch Civil Code, article 3:33. Pieejams: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook033.htm> [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].

⁷² Dutch Civil Code, article 6:213. Pieejams: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook066.htm> [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].

⁷³ Par Civillikuma 1415.panta piemērošanu. Jurista vārds, 2009. Nr.4 (547).

⁷⁴ The Restatement (Second) of Contracts, article 1. Pieejams: http://www.lexinter.net/LOTWVrs4/definition_of_contract.htm [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].

⁷⁵ Hugenholtz P.B. Copyright Limitation and Contracts, Netherland: Institute for Information Law University of Amsterdam, 2007, p.113.

⁷⁶ Hugenholtz P.B. Copyright Limitation and Contracts, Netherland: Institute for Information Law University of Amsterdam, 2007, p.113.

noslēgšanu. Ja pusēm neizdosies savas gribas saskaņot, tad iepriekšējās sarunas beigsies bez darījuma.⁷⁷

Tādējādi līgumu noslēgšanas brīvības izpausme ir visvairāk saistīta ar personas gribas izteikumu, ko personai ir jāizsaka brīvi, bez maldības, viltus un spaidiem, pie tām noteiktajā un likumā pieļaujamā formā.

Izpētot CL līguma noslēgšanas brīvības ierobežojumus, tad pamatā darījuma dalībnieki līgumiski ierobežo saistītās puses līguma noslēgšanas brīvību, piemēram, noslēdzot priekšlīgumu (CL 1541.pants). Priekšlīguma noslēgšana ir savstarpēja, kā rezultātā abas priekšlīguma puses uzņemas savstarpēju pienākumu – iestājoties zināmiem priekšnoteikumiem vai noteiktā laikā – noslēgt galveno līgumu, vienlaikus iegūstot savstarpējas tiesības prasīt minētā līguma noslēgšanu.⁷⁸ Turpinot CL izpēti attiecībā par līguma noslēgšanas brīvības ierobežojumiem, pieminami ir cesijas ierobežojumi, piemēram, CL 1799. pants nosaka izņēmumus, kādi prasījumi nevar būt par cesijas priekšmetu. Līgumiski var ierobežot saistītās puses līguma noslēgšanas brīvību, aizliedzot slēgt cesijas līgumu, piemēram, aizdevuma līgumā paredzot noteikumu, ka kreditors nevar savu prasījumu cedēt trešai personai. Likumiski līguma noslēgšanas brīvība nav pieļaujama, piemēram, cedēt bērnu, vecāku un laulāto uzturlīdzekļu prasījumu (CL 179.p., CL 188.p., CL 81.p., CL 82.p.), bez bāriņtiesas atļaujas aizbildnis nevar cedēt nepilngadīgājam piederošus kapitāla prasījumus (CL 286.p.), izpirkuma tiesības, attiecībā uz personālservitūtu, lietotājs nevar atsavināt lietojuma tiesību (CL 1203.p.), ja pilnvarojuma līgumā nav atrunāts, ka pilnvarnieks var sevi atvietot (CL 2299.p. 2.d.), prasījuma tiesības, kas biedriem vienam pret otru rodas uz sabiedrības līguma pamata (CL 2245.p.), patapinājuma līgumu (CL1952.p., CL 1960.p. 2.d.). Tāpat nav cedējami prasījumi, ja tā saturs un un to izpildījums pilnīgi pārgrozītos.⁷⁹ Būtībā CL 1799.panta jēga un mērķis ir nodrošināt, lai līdzekļi nokļūtu tieši pie konkrētā kreditora, nevis pie jebkuras trešās personas.⁸⁰

Attiecībā par līguma noslēgšanas brīvību darba tiesības, tad Darba aizsardzības likuma 15. panta trešā daļa nosaka, ka pirms darba tiesisko attiecību uzsākšanas, puses var noslēgt līgumu,

⁷⁷ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 1998, 37.lpp.

⁷⁸ Kalniņš K. Senāta prakse strīdos, kas saistīta ar priekšlīgumu. Jurista Vārds, 2014. gada 23.decembris, Nr.50, Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/265820-senata-prakse-stridos-kas-saistiti-ar-prieksligumu/> [aplūkots 2015. gada 05.aprīlī].

⁷⁹ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 2000, 292.-294.lpp.

⁸⁰ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 2000, 294.lpp.

par to, ka izdevumus, kas saistīta ar obligāto veselības pārbaudi, sedz pretendents.⁸¹ Tātad šāda līguma noslēgšana ir iespējama tikai pirms darba tiesisko attiecību uzsākšanas un šāda līguma noslēgšana darba tiesisko attiecību laikā nav pieļaujama un uz to norāda darba devēja pienākums segt izdevumus, kas saistīta ar obligāto veselības pārbaudi⁸²(DAL 15.p.2.d.) pasliktinātu darbinieka tiesisko stāvokli⁸³. Tātad, iestājoties zināmiem apstākļiem, tiek ierobežota līguma noslēgšanas brīvība un šāda līguma noslēgšana būtu atzīstama par spēkā neesošu (DL 6.p.).

Lai novērstu pārkāpumus tirdzniecībā, monopolstāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un novērstu karteļu veidošanu un aizsargātu vajāko (patērētāju), kā arī rūpētos par sociālās atšķirtības mazināšanu, valsts iejaucas līguma brīvībā, aizliedzot komersantiem vienoties par cenu noteikšanas principiem, tirgus sadali, ražošanas vai investīcijas ierobežošanu⁸⁴ utt. (Konkurences likums 11.p.1.d.). Tāpat publiskā vara aizliedz ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli, proti, aizliedzot komersantiem atteikties slēgt darījumu bez objektīvi attaisnojoša iemesla, bez objektīvi attaisnojoša iemesla aizliedz kavēt preču ražošanas vai realizācijas apjoma attīstību⁸⁵ (Konkurences likuma 13. p. 1.d.), tādējādi regulējot ekonomisko uzvedību. Iestājoties noteiktiem nosacījumiem,⁸⁶ valsts bez Konkurences padomes lēmuma nosaka komersantiem aizliegumu apvienoties⁸⁷, tādējādi iejaucoties līguma brīvībā.

Lai mazinātu apdraudējumu sabiedrības veselībai, valsts vara ar normatīvo aktu palīdzību regulē tādus jautājumus, kā bērnu un jauniešu veselības aizsardzības jautājumus. Bērnu un jauniešu veselības jomā valsts ir noteikusi aizliegumu pārdot tabakas izstrādājumus⁸⁸, alkoholiskos dzērienus⁸⁹ personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, tādējādi regulējot noslēgšanas brīvību. Ierobežojot līguma noslēgšanas brīvību ar nepilngadīgu personu, tiek mazināts kaitīgu vielu atkarības veidošanās gadījumu risks, kā arī kaitīgu vielu papildu uzņemšanas risks jauniešu vidū, kas ļaus ietaupīt veselības aprūpes finanšu resursus un

⁸¹ Darba aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26020> [aplūkots 2015.gada 05.aprīlī].

⁸² Turpat.

⁸³ Darba aizsardzības likuma 15. panta (2) daļa nosaka, ka izdevumus, kas saistīti ar nodarbināto obligātām veselības pārbaudēm, sedz darba devējs (Turpat).

⁸⁴ Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=54890> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī].

⁸⁵ Turpat.

⁸⁶ Konkurences likuma 15. panta (2) daļa, (2¹) daļa ar dažiem izņēmumiem nosaka: pirms apvienošanās iesniedz Konkurences padomei pilnu ziņojumu, ja apvienošanās dalībnieku kopējais apgrozījums iepriekšējā finanšu gadā Latvijas teritorijā ir bijis ne mazāks par 35 572 000 euro vai apvienošanās dalībnieku kopējā tirgus daļa konkrētajā tirgū pārsniedz 40 procentus (Turpat).

⁸⁷ Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=54890> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī].

⁸⁸ Par tabakas izstrādājumu realizācijas, reklāmas un lietošanas ierobežošanu: LR likums, 7.panta trešā daļa, Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=41774> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].

⁸⁹ Alkoholisko dzērienu aprites likums: LR likums, 6.panta otrā daļa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88009> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].

ilgtermiņā, pozitīvi ietekmēs valsts ekonomisko attīstību, saglabājot cilvēku veselību un darbaspējas.

Morāles pamatprincipi un pamatvērtības aizvien vairāk tiek iekļauti tiesību aktos. Jautājumi par cilvēka audu un orgānu transplantāciju ir ļoti nozīmīgi un cieši saistīti ar cilvēka cieņas, identitātes un integritātes aizsardzību, kā arī cilvēku tirdzniecības jautājumiem. Konvencijai par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā - Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai ir kopīgas ne tikai pamatnostādnes, bet arī daudzi ētiskie principi. Konvencijas 21.pantā ir noteikts aizliegums gūt peļņu, izmantojot cilvēka ķermeni vai tās daļas.⁹⁰

Arī Latvijas normatīvajos aktos valsts ir noteikusi aizliegumu pārdot orgānus transplantācijai,⁹¹ tādējādi regulējot līgumu noslēgšanas brīvību, tomēr pie līguma veida kā dāvinājums,⁹² likumdevējs līguma noslēgšanas brīvību neierobežo.

Prostitūcija Latvijā nav aizliegta, tomēr ir vispārpieņemti priekšstati par to, kas privāttiesiskajā apgrozībā ir morāli atbalstāms vai nosodāms. Prostitūcijas starptautiskā regulējuma pamatprincipi ietverti ANO 1950.gada 21.marta Konvencijā par cilvēku tirdzniecības prostitūcijas izmantošanas no trešo personu puses novēršanu.⁹³

Saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumiem Nr.32 „Prostitūcijas ierobežošanas noteikumiem”, kuri sastāv no 16 punktiem, Latvijā prostitūcija ir legāla nodarbošanās. Būtībā prostitūtas un viņu klientu attiecības ir labprātīgas *a priori* divu rīcībaspējīgu personu attiecības⁹⁴, tomēr publiskā vara ir iejaukusies, regulējot līgumu brīvības izpaušmes, proti, aizliedzot izvēlēties nepilngadīgu personu, kā arī personu, kurai nav veselības kartes.⁹⁵ Iestājoties attiecīgiem priekšnosacījumiem, kā, piemēram, slimības gadījums, valsts vispār noteikusi aizliegumu sniegt prostitūcijas pakalpojumus, tātad ierobežojot līguma noslēgšanas brīvību.

⁹⁰ Konvencija par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā – Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=203118>, [aplūkots 2015.gada 1.martā].

⁹¹ Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēku audu un orgānu izmantošanu medicīnā: LR likums, 18.panta pirmā daļa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62843>, [aplūkots 2015.gada 1.martā].

⁹² Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēku audu un orgānu izmantošanu medicīnā: LR likums, 13.pants pirmā daļa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62843> [aplūkots 2015.gada 1.martā]

⁹³ Konvencijā par cilvēku tirdzniecības prostitūcijas izmantošanas no trešo personu puses novēršanu. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/372> [aplūkots 2015.gada 20.janvārī].

⁹⁴ Rudevskis J. Brīvas filozofiskas piezīmes uz Sanhosē pantu malām. Jurista Vārds, 2012. 21.augusts, Nr.34 (733), 16.lpp.

⁹⁵ Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi: Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumi Nr.32, 2.punkts, Latvijas Vēstnesis, 2008. 25.janvāris, Nr.14 (3798).

Lai nodrošinātos pret darījumiem, kas formāli nepārkāpj likuma priekšrakstus, bet pēc satura tomēr neatbilst morāles pamatprincipiem vai ir vērsti uz likuma apiešanu, daudzu valstu likumos ir ietverts noteikums par darījumu vērtēšanu pēc to atbilstības reliģijai un labiem tikumiem. CL 1515.pants nosaka, ka neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu; tāds darījums nav spēkā.

Atsauksmās uz morāles vai reliģijas normām ir pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos, tas ir, tad, ja var pārliecinoši konstatēt, ka darījuma priekšmets ir pretrunā nevis kādam samērā nebūtiskam postulātam, bet morāles pamatprincipiem.⁹⁶ Šī principa izpausmes redzamas arī CL 1553., 1570., 1571., 1592., 1932., 2193., 2263., 2387.pantā.

CL 1415.pants attiecas vienīgi uz darījumiem, taču kalpo ne tikai vienas darījuma puses, bet arī abu pušu, trešo personu un sabiedrības interešu aizsardzībai. Tiesisku seku ziņā, vērtējot darījumu pēc labas ticības mērauklas, par atceļamiem atzīstami tikai nesamērīgi noteikumi, bet pats darījums paliek spēkā. Savukārt labu tikumu pārkāpuma gadījumā darījums lielākoties atzīstams par pilnībā spēkā neesošu.⁹⁷

Ir divas darījuma grupas, kurai piemēro labas ticības mērauklu:

- 1) darījumi, kas pārlieku ierobežo līdzēju. Piemēram, ja ar līgumu būtiski tiek ierobežota vai pat izslēgta viena līdzēja personiskā vai saimnieciskā brīvība, kā rezultātā tiek ierobežota viņa saimnieciskā eksistence un iespēja ar savu darbu nopelnīt iztiku. Labus tikumus pārkāpj arī pilnīga atteikšanās no jaunrades patstāvības (speciāli noteikumi par to ir atrodamī arī autortiesībās), “mūža” līgumi, apņemšanās nemainīt darba vietu bez kreditora piekrišanas.⁹⁸ Darījumi, kuros ir konstatējams nesamērīgums starp līdzēju izpildījumu. Par zināmu vadlīniju varētu kalpot Krimināllikuma 201.panta noteikumi par augļošanu. No tā izriet, ka dažāda veida aizdevumi, kuri izdarīti, apzināti izmantojot aizdevuma ņēmēja smago materiālo stāvokli, un kuru nosacījumi tam ir pārmērīgi apgrūtinājoši, ir aizliegti. Turklāt darījumi, kas pārlieku apgrūtina parādnieku. Piemēram,

⁹⁶ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 1998, 30.lpp.

⁹⁷ Slicāne E. Labi tikumi un to nozīme darījumu tiesiskajās attiecībās. Jurista Vārds, 2005. 19.aprīlis. Nr.14, un 2005. 26.aprīlis, Nr.15.

⁹⁸ Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Том II. Право требований. Рига, 1914, с. 2922.

kad par ikkatru vissīkāko līguma pārkāpumu ir jāmaksā nesamērīgs līgumsods. Arī pats par sevi pārlieku liels līgumsods būtu vērtējams kā neatbilstošs labiem tikumiem.⁹⁹

- 2) Darījumi, kas vērsti pret labiem tikumiem un ir pretēja rīcība pret trešajām personām vai sabiedrību. Piemēram, darījums, kas noslēgts pirms uzņēmuma maksātnespējas ar nolūku apiet citu kreditoru intereses, ir pretrunā ne tikai ar labiem tikumiem, bet arī Maksātnespējas likuma mērķi aizsargāt kreditorus. Pēc labās ticības mērauklas vērtējami gadījumi, kad nekustamais īpašums tiek pirkt, pircējam zinot par trešo personu nekoroborētām tiesībām. AT Senāta prakse atzīst tādus ieguvējus par ļaunticīgiem, darījumu par labiem tikumiem neatbilstošu un līdz ar to spēkā neesošu.¹⁰⁰ V.Bukovskis uzskatīja, ka šāds darījums vēl nepārkāpj labus tikumus. Ieguvējs ir ļaunticīgs tikai tad, kad, iegūstot nekustamo īpašumu vai lietu tiesības uz to, pircējs zina, ka šīs lietu tiesības nepieder pārdevējam.¹⁰¹ Par pretēju labiem tikumiem ir atzīstama lietas atsavināšana prāvas laikā.

Papildus jānorāda, ka saskaņā ar cilvēka cieņas principu, kas ir mūsdienu demokrātijas pamatā, cilvēktiesības nevar tikt pārdotas, jo kā dabiskās tiesības tās pieder cilvēka būtībai un nav atsavināmas. Īpaši tas attiecas uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Piemēram, atlīdzības maksāšana par konfesijas maiņu, līgumisks pienākums piederēt noteiktai partijai ir atzīstami par pretējiem labiem tikumiem.¹⁰² Līgums par to, ka persona vispār nedrīkst paust savu viedokli, ir pretrunā ar labiem tikumiem. Nosacījums, ar kuru naudas maksāšana nostādīta atkarībā no atbildētāja ievēlēšanas par Saeimas deputātu, uzskatāma par runājošu pretim Satversmei un labiem tikumiem.¹⁰³ Turpretim apsolutizācija atļūdzināt morālo kaitējumu par personiskiem aizskārumiem (CL 2352.–2353.p.) nav pretrunā ar labiem tikumiem.¹⁰⁴

Par pretēju labiem tikumiem ir uzskatāms līgumisks pienākums nestāties laulībā, piederēt kādai politiskajai partijai, mainīt reliģisko pārliecību¹⁰⁵, līgumsoda maksāšana laulības šķiršanas gadījumā, tomēr zināmas atlīdzības maksāšana sakarā ar nepieciešamību iekārtot šķirtu dzīvi ir

⁹⁹ Torgāns K. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga, Latvijas Universitāte, 2002, 18.lpp.

¹⁰⁰ Slicāne E. Labi tikumi un to nozīme darījumu tiesiskajās attiecībās. Jurista Vārds, 2005. 19.aprīlis Nr.14, un 2005. 26.aprīlis, Nr.15.

¹⁰¹ Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Том II. Право требований. Рига, 1914, с.2922.

¹⁰² Slicāne E. Labi tikumi un to nozīme darījumu tiesiskajās attiecībās. Jurista Vārds, 2005. 19.aprīlis Nr.14, un 2005. 26.aprīlis, Nr.15.

¹⁰³ Senāta spriedumu krājums, 13.sēj., 1934, 5059.lpp., Nr.71.

¹⁰⁴ Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Том II. Право требований. Рига, 1914, с.2922., 3016.

¹⁰⁵ Gauch P., Schleup W.G. *Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil.* Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1998, S. 130, Rn. 660a.

pieļaujama.¹⁰⁶ AT Senāts atzina, ka laulība nevar būt par darījuma priekšmetu. Starpnieki, kas apņemas ietekmēt personu, lai tā stātos laulībā ar kādu personu, darbojas pret labiem tikumiem, kas šādās dziļi personīgajās lietās paredz brīvprātīgu izlemšanu. Citā lietā Senāts atzina, ka pēc sava ieskata vecāki nevar atcelt pienākumu uzturēt bērnus, jo tas ir noteikts likumā un tāds līgums varētu nozīmēt uzturēšanas rūpju uzlikšanu valstij. Tamdēļ, ja starp bērna vecākiem būtu noslēgts līgums, pēc kura viens no vecākiem tiktu pavisam atsvabināts no saviem likumiskiem alimentācijas pienākumiem, šāds līgums saskaņā ar CL 1415.pantu nebūtu spēkā.

Pretējs labiem tikumiem ir līgums, saskaņā ar kuru līdzējs par zināmas atlīdzības saņemšanu apņemas neizpaust informāciju par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Jāņem vērā, ka ziņošana par noziedzīgu nodarījumu ir katras personas pienākums, un, lai arī atsevišķos gadījumos ētisku apsvērumu dēļ no attiecīgās personas nav sagaidāma ziņošana par notikušo, jebkurā gadījumā atlīdzības pieprasīšana par noziedzīga nodarījuma neziņošanu ir atzīstama par pretēju labiem tikumiem. Tādējādi prasība par šādas atlīdzības saņemšanu nepelna likuma un tiesas aizsardzību.¹⁰⁷

Secināms, ka morāles un tikumiskie apsvērumi ir viens no prioritātajiem kritērijiem, kurus jāņem vērā publiskajai varai, regulējot līgumu brīvības principa izpausmes un pieņemot jaunus vai grozot esošos tiesību aktus. Viena no labu tikumu ģenerālklausulas funkcijām ir aizsargāt vājāko līguma pusi no ekonomiskā vai intelektuālā ziņā pārkāpjamiem un tā darbojas paralēli līgumu brīvības principam vai arī tajās jomās, kur līgumu brīvības principa darbība ir ierobežota.

Ļoti spēcīgs cilvēka gribu ietekmējošs faktors ir mantiskas intereses. To apzinās arī tie cilvēki, kuriem ir brīvi naudas līdzekļi, ko aizdot otram. Un šajā aspektā likumdevējs vēlas iejaukties līgumu noslēgšanas brīvībā un definēt tiesiska darījuma noslēgšanas priekšnoteikumus (PTAL 8.panta (4) daļa, (4¹), (4²) daļa). Šajā apakšnodaļā darba autore min tikai dažus piemērus, kad likumdevējs nosaka līgumu noslēgšanas brīvības izpausmes ierobežojumus.

Likumdevējs iejaucas līgumu noslēgšanas brīvībā attiecībā uz pēdējā laikā izplatījušos „ātro kredītu” izsniegšanu, ar mērķi aizsargāt līguma vājāko pusi, proti, kredītu ņēmēju, kas bieži vien vienlaicīgi ir arī patērētājs. Kā atzīst „ātro kredītu” sfēras tiesiskā regulējuma ierosinātājs – Ekonomikas ministrija, ja jau viss būtu kārtībā un nebūtu sūdzību, tad varētu arī neiejaukties. Bet

¹⁰⁶ Slicāne E. Labi tikumi un to nozīme darījumu tiesiskajās attiecībās. Jurista Vārds, 2005. 19.aprīlis Nr.14, un 2005. 26.aprīlis, Nr.15.

¹⁰⁷ Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Том II. Право требований. Рига, 1914, с.3214.

pēc Ekonomikas ministrijas vērojumiem tā nav, līdz ar to ir skaidrs, ka tirgus pats nespēj noregulēt šo situāciju, un šādā gadījumā valsts iejaukšanās ir attaisnota.¹⁰⁸

PTAC informē, ka iespējamie grozījumi PTAL varētu ietvert nosacījumu, ka patērētāju kreditēšanas līguma izmaksām ir jābūt samērīgām un kreditēšanas līgumam piemērotā gada procentu likme nedrīkst pārsniegt 100%. Šāds nosacījums samazinātu parādnieku skaitu, nodrošinātu kredīta kopējo izmaksu prognozējamību un veicinātu patērētāja maksātspējas izvērtēšanu. Turklāt PTAC izstrādātajos grozījumos PTAL, ko jau atbalstīja Ministru kabinets, ir iestrādāts priekšlikums noteikt nokavējuma procentu apmēra ierobežojumu, lai aizsargātu patērētāju no strauji pieaugošiem nokavējuma procentiem un nodrošinātu taisnīgu atlīdzību par kapitāla izmantošanu, kad iestāties nokavējums. Astoņpadsmit procentpunktu gadā apmērs papildus līgumā noteiktai aizņēmuma procentu likmei noteikts, pieņemot, ka tas nevarētu pārsniegt 0,05 % dienā, kas būtu uzskatāms par samērīgu maksu par kapitāla izmantošanu pēc samaksas termiņa iestāšanās.¹⁰⁹

Tāpat atbalstīts ierosinājums likumā noteikt aizliegumu noslēgt patērētāja kreditēšanas līgumu laikposmā no pulksten 23.00 līdz 7.00, kas novērsīs bezatbildīgas aizņemšanās rezultātā radītās sekas. Kredītsaistības ir ilgtermiņa saistības, kurās būtu jāiesaistās pārdomāti un izsverot savas iespējas atmaksāt aizdevumu. Vienlaikus atbalstīta likumprojekta norma, ka patērētāju kreditēšanas līguma, kas tiek noslēgts, izmantojot distances saziņas līdzekļus, kredīta atmaksa ir veicama pa daļām proporcionāli līguma termiņam un procentu un pamatsummas apmēram ne retāk kā vienu reizi mēnesī. Šāds priekšlikums palielinās patērētāja iespējas kredītu atmaksāt līgumā noteiktajā termiņā.

Taču joprojām Ekonomikas ministrijas piedāvātie grozījumi attiecībā uz milzīgo procentu likmju ierobežošanu, aizliegumu noslēgt kreditēšanas līgumu nakts laikā, vēl nav pieņemti.

Šobrīd ir spēkā un darbojas kopš 2011.gada sākuma PTAL iekļautie grozījumi, kas paredz pilnvērtīgākas patērētāju tiesības un lielāku šo tiesību aizsardzību. Proti, sākot ar 2011.gada 1.novembri patērētāju kreditēšanas pakalpojumus drīkst sniegt tikai uzņēmumi, kuri ir saņēmuši speciālo atļauju (licenci), ko izsniedz PTAC. Uzņēmumi, kuri nav saņēmuši licenci, jaunus līgumus slēgt ar patērētājiem nedrīkst, tie var veikt tikai esošo līgumu apkalpošanu.

¹⁰⁸ Barisa – Sermule L. Top likums „ātro” kredītu ierobežošanai. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/ekonomika/zinas/top-likums-atro-kreditu-ierobezshoshanai.a53778/> [aplūkots 2014.gada 20.decembrī]

¹⁰⁹ Padomi par ātrajiem kredītiem. Pieejams: <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/padomi-par-atrajiem-kreditiem> [aplūkots 2015.gada 15.martā].

PTAC definē licencēšanas sistēmas izveides mērķi kā tādu, kas nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni godīgā, caurskatāmā un konkurētspējīgā tirgū, piemērojot vienotas prasības un nodrošinot efektīvu patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju uzraudzības mehānismu. Savukārt galvenie patērētāju ieguvumi no šādas sistēmas izveides ir: 1) paaugstināts patērētāju aizsardzības līmenis, 2) nodrošināta preventīva darbība pārkāpumu novēršanā, 3) patērētājiem zināmi gan komersanti, gan to pakalpojumu sniegšanas vietu adreses, kas saņēmuši speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanai, kā arī pieejama informācija par piedāvātajiem pakalpojumiem, 4) speciālās atļaujas (licences) izsniegšanas procesā novērsta acīmredzamu netaisnīgu līgumu noteikumu iekļaušana patērētāju kreditēšanas līgumu noteikumos, uzraudzības iestādei pirmšķietami izvērtējot visu licencēto kapitālsabiedrību patērētājiem piedāvātos līgumu noteikumus un pārbaudot normatīvajos aktos noteiktās obligātās ietveramās informācijas esamību patērētājiem piedāvātajos līgumu projektos, 5) atvieglota tirgus uzraudzība, 6) samazināti krāpšanas gadījumi un novērsta būtisku finansiālu zaudējumu radīšana patērētājiem, kā arī uzlabota patērētāju ekonomisko interešu aizsardzība, 7) licencēšanas sistēmas ieviešana uzraudzības iestādei ļauj sekot līdzi norisēm nebanku kredītu devēju tirgus attīstībā un ātri reaģēt uz patērētājiem nelabvēlīgām tirgus izmaiņām un tendencēm.¹¹⁰

Tāpat no 2011.gada 1.janvāra jebkuram kredīta devējam ir noteikts pienākums izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas. Novērtējums ir jāveic arī gadījumos, kad puses vienojas būtiski palielināt kredīta summu kreditēšanas līguma darbības laikā. Šis noteikums tiek vērsts uz to, lai samazinātu gadījumus, kad patērētājam tiek izsniegts kredīts, kuru izsniedzot nebanku kreditētājs jau sākotnēji var paredzēt, ka patērētājs nebūs spējīgs to atmaksāt. No līgumu noslēgšanas brīvības izpausmes tas nozīmē, ka valsts iejaucas nebanku kreditētāja un patērētāja līgumattiecībās un nosaka nebanku kreditētājam izpildīt attiecīgus priekšnoteikumus, lai noslēgtu līgumu un izsniegtu kredītu tādām patērētājam, kurš spēs atmaksāt saņemto kredītu.

Ir izpētes vērtā 2011.gada sākumā PTAL iekļauto grozījumu praktiskā piemērošana, izvērtējot vai šo grozījumu izdarīšana ir attaisnojusi, ierobežojot līguma noslēgšanas brīvību un aizsargājot sociāli vājākos un neaizsargātos. Ilustrācijai piemērs no reālām tiesiskām attiecībām. Partnerattiecības, proti, vīrietis un sieviete darbaspējīgā vecumā, kuriem ir kopīgs bērns īsteno patstāvīgu kopdzīvi un uztur kopīgu saimniecību, bet nav reģistrējuši laulību. Vīrietis strādā gadījuma darbus un strādā nelegāli. Sieviete nav bijusi darba tiesiskajās attiecībās vairāk nekā 20

¹¹⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Par patērētāju kreditēšanu. Pieejams: <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/par-pat-r-t-ju-kredit-anu> [aplūkots 2014.gada 27.decembrī].

gadus. „Ātro kredītu” sieviete pirmo reizi pieteica un saņēma 2011. gada nogalē, kad pēc būtības kredīta devējam bija pienākums izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas.¹¹¹ Šis novērtēšanas mērķis ir nodrošināt, ka patērētājs ir spējīgs uzņemties attiecīgas finansiālas saistības, lai to dēļ, patērētājam nerastos papildus finansiālas grūtības un nerastos kādas nelabvēlīgas sekas – patērētāju kreditēšanas līgums nedrīkst radīt maksātnespējas risku.¹¹²

Atklāts paliek jautājums, kādā veidā nebanku kreditētājs izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Būtībā patērētāja maksātspējas izvērtēšana notiek saskaņā ar PTAL 8.panta (4¹) daļas noteikumiem, proti, izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz informāciju, kas saņemta no datubāzēm. Norādāms, ka attiecībā uz patērētāju spējas atmaksāt kredītu vērtēšanu ir izstrādāts PTAC vadlīniju projekts „Vadlīnijas patērētāja spējas atmaksāt kredītu novērtēšanai kredītu devējiem, kas neatbilst kredītiestādes statusam”, tomēr jāatzīmē, ka vadlīnijām ir rekomendējošs raksturs.

Tātad patērētājs, proti, šajā gadījumā sieviete, reģistrējoties attiecīgajā tīmekļa vietnē, aizpildot informāciju par saviem ienākumiem un izdevumiem, iepriekš laikā nesegtiem maksājumiem, darba vietas ailītē, norādot, ka strādā gadījuma darbus, izmantojot distances saziņas līdzekļus, noslēdza distances līgumu (nospiežot uz ikonas „saņemt aizdevumu”). Ņemot vērā tā brīža ekonomisko situāciju, sieviete sniedza nepatiesu informāciju, apliecinot, ka sniegā informācija ir patiesa. Šādā veidā sieviete aizņēmas naudu no 7 nebanku kreditētājiem: AS „4finance” (www.vivus.lv), Ferratum bank, Ltd (www.ferratum.lv), SIA „Open Credit” (www.opencredit.lv), SIA „ONDO” (www.ondo.lv), AS „4finance” (www.smscredit.lv), SIA „E LATS” (www.e-lats.lv), SIA „VIA SMS” (www.viasms.lv). Pirmo „ātro kredītu” saņēma, tāpēc ka piedāvāja, savukārt atlikušie „ātrie kredīti” ir saņemti, lai segtu citu nebanku kreditētāju aizdotās naudas summas, tādējādi iedzenot sevi neatdodamu parādu jūgā, katru mēnesi visiem

¹¹¹ Patērētāju tiesību aizsardzības likums 8. panta (4¹) daļa nosaka: pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs novērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm (turpmāk — datubāze) par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā. Ja atteikumu izsniegt kredītu pamato ar datubāzē iegūtajām ziņām, kredīta devējs nekavējoties un bez maksas informē patērētāju par datubāzes izmantošanas rezultātiem un sniedz ziņas par izmantoto datubāzi. (Likuma redakcija uz 01.01.2011.). Autores piebilde: pēc būtības spēkā esošā likuma redakcija nav mainījies (Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=90220&version_date=01.03.1993 [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī]).

¹¹² Vītoliņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 267.lpp.

nebanku kreditētājiem kopā procentos maksājot līdz pat 400 euro.¹¹³ Vērsties pēc palīdzības nav iespējams, jo Krimināllikuma 210.pants (Kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana) nosaka kriminālatbildību par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu kredīta saņemšanai vai kredīta izmantošanas laikā.¹¹⁴

Saskaņā ar PTAC rīcībā esošajiem datiem lielākais kavēto maksājumu īpatsvars (37,1%) ir ātro kredītu sektorā (norādāms, ka, tā kā informāciju par nebanku kreditēšanas tirgu uzraudzības iestādei - PTAC iesniedza tikai 78% no nebanku tirgus dalībniekiem (atsevišķi dalībnieki iesnieguši tikai daļēju informāciju), savukārt pagarināto maksājumu īpatsvars (49%), kas pagarināti no 1 – 3 un vairāk.¹¹⁵

Veicot socioloģisko pētījumu, maģistra autore norāda, ka 2011.gada sākumā PTAL iekļautie grozījumi ir tikai formāli un nav attaisnojušies, ierobežojot līguma noslēgšanas brīvību, aizsargājot sociāli vājākos, un to apstiprina lielais „ātro kredītu” kavēto maksājuma un maksājuma pagarinājuma īpatsvars Latvijā.

Autoresprāt, pēdējie Ekonomikas ministrijas piedāvātie grozījumi attiecībā uz milzīgo procentu likmju ierobežošanu, tostarp aizliedzot tos piešķirt naktīs nebūs pietiekami līgumu brīvības ierobežošanai, jo cēloņsakarība ir saskatāma tieši intensīvajā un agresīvajā pakalpojuma reklāmā, radot iespaidu par kredīta vispārēju pieejamību,¹¹⁶ kā arī patērētāja maksātspējas izvērtēšanā. Attiecībā par patērētāja maksātspējas izvērtēšanu, autore piedāvā noteikt stingrāku regulējumu attiecībā par patērētāja maksātspējas izvērtēšanu, proti, nebanku kreditētājiem pirms kredīta izsniegšanas uzlikt par pienākumu pieprasīt un saņemt Valsts ieņēmumu dienesta izziņu par patērētāja ienākumiem vai satura ziņā līdzvērtīgu citas valsts nodokļu administrācijas izziņu. Ņemot vērā tehnoloģiskās iespējas mūsdienās, šāda pieeja ir visnotaļ iespējama.

Valsts iejaukšanās privāttiesiskajās attiecībās, ar mērķi ierobežot līgumu noslēgšanas brīvības izpausmi, vairākuma gadījumos ir pamatota ar kādu situāciju valstī, ko tirgus nevar noregulēt, un pēdējā laikā aktualitāte bija saistīta ar lielāku ierobežojumu ieviešanu tiesiskajā regulējumā attiecībā uz patērētāju kreditēšanu. Taču, izvērtējot PTAL veiktos grozījumus attiecībā uz patērētāju kreditēšanu, secināms, ka šie grozījumi ir visai formāli un nav

¹¹³ Autores piebilde: Saņemto aizdevumu ir iespējams atmaksāt tikai visu aizdevuma summu vienā maksājumā. Ja noteiktā termiņā aizdevuma summu nav iespējams atmaksāt, tad ir iespējams pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu, samaksājot „pagarinājuma maksu” par termiņa pagarinājumu, izvēloties tīmekļa vietnē attiecīgo dienu skaitu. Ja klients pagarina vismaz divas reizes, tad „pagarinājuma maksa” tiek samazināta (sk.l.pielikumu).

¹¹⁴ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2015.gada 05.aprīlī]

¹¹⁵ Pārskats par nebanku patērētāju kreditēšanas tirgus darbību 2014. gada 1.pusgadā. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/2014_i_pusgads_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu%281%29.pdf [aplūkots 2015. gada 4. aprīlī].

¹¹⁶ Vītoliņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 269.lpp.

attaisnojušies, ierobežojot līguma noslēgšanas brīvību, aizsargājot sociāli vajākos, ko apstiprina lielais „ātro kredītu” kavēto maksājumu un maksājuma pagarinājuma īpatsvars Latvijā. Attiecībā uz „ātro kredītu” sfēras noregulēšanu un milzīgu procentu likmju ierobežošanu, kā arī citu speciālo noteikumu ieviešanu, likumdevējs vēl plāno ierobežot līgumu brīvību šajā jomā, lai ar šo līgumu brīvības ierobežojumu palīdzēt cilvēkiem izvairīties no pārlietu liela kredītu jūga.

2.2.Līgumpartnera izvēles brīvības un tās ierobežojumu izpēte

Līguma partnera izvēles brīvība vispārēji nozīmē to, ka katrs ir brīvs izvēlēties otru līgumslēdzēja pusi un vienoties ar to par katrai pusei pieņemamiem un izdevīgajiem līguma noteikumiem. Tomēr arī šī līgumu brīvības izpausme tiek ierobežota no publiskās varas puses, par ko turpinājumā ar dažiem piemēriem no tiesību aktiem un prakses.

Izvēloties līguma partneri, ir jāņem vērā un jāpārlicinās par līguma partnera rīcībspēju un tiesībspēju darījuma slēgšanas brīdī. Saskaņā ar CL 1405.pantu, lai darījumam būtu tiesīgs spēks, ir vajadzīgs, lai tā dalībniekiem būtu tiesību spēja un rīcības spēja. Tiesībspēja ir spēja būt par civilo tiesību nesēju (subjektu). Fiziskai personai tā piemīt no dzimšanas. Rīcībspēja ir spēja ar savām darbībām, iegūt tiesības un uzņemties pienākumus. Juridiskās personas var stāties līgumiskajās attiecībās tikai pēc tam, kad tām ir piešķirta juridiskā personība.¹¹⁷ Saskaņā ar Komerclikuma 1.panta pirmo daļu par komersantu tiek atzīta tāda juridiskā persona, kura ir ierakstīta komercreģistrā.¹¹⁸

Studējot ES valstu tiesību sistēmas, jākonstatē, ka līgumu brīvība ES dalībvalstīs vispirms ļauj katrai līgumslēdzējai pusei izvēlēties otru līguma pusi. Vācijas un Šveices tiesību akti iekļauj šo izvēles brīvību, un ierobežo puses tikai tiktāl, ciktāl tas vajadzīgs, lai uzturētu līdzsvarotu konkurenci. Francijas tiesībās līgumslēdzēja puses brīvā izvēle ir ierobežota. Taču jebkurā gadījumā līgumpartnera izvēles brīvības princips tiek deklarēts un paredzēts tiesiskajā regulējumā.¹¹⁹

Nav pilnīgas brīvības pusēm, kas vēlas slēgt līgumus par valsts vai pašvaldību iepirkumu, kas izriet no Publisko iepirkumu likuma. Latvijas tiesību doktrīnā atzīts, ka līgums publisko

¹¹⁷ Civillikums: LR likums, 1407.pants. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418%20-> [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].

¹¹⁸ Komerclikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=5490> [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

¹¹⁹ Guiding principles of European Contract Law. Pieejams: http://www.legiscompare.fr/site-web/IMG/pdf/19_Guiding_Principles.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

iepirkumu jomā ir uzskatāms par privāttiesisku līgumu, nevis publisko tiesību līgumu.¹²⁰ Izvēloties izpildītāju, pasūtītājiem ir jāorganizē konkurss vai izsole, līdz ar to konkursa pretendenti nepietiek ar gribu saņemt pasūtījumu. Šajā jautājumā jāņem vērā AT Senāta Administratīvo lietu departamenta norāde, ka līguma noslēgšana atbilstoši publisko iepirkumu procedūrai nenozīmē, ka tas tādēļ pārstājis būt publisko tiesību līgums un kļuvis par privāto tiesību līgumu. Iepirkuma līgums noteiktos gadījumos var būt arī publisko tiesību līgums.¹²¹

Līgumpartnera izvēles brīvību ietekmē arī starptautisko cilvēktiesību iespiešanās civiltiesiskajās attiecībās. Īpaši tas attiecas uz darba tiesībām, kur viena no pēdējā laika tendencēm ir pastiprināt atšķirīgas attieksmes aizliegumus, noslēdzot darba līgumu. Saskaņā ar DL 29.pantu, dibinot darba attiecības, kā arī darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā, it īpaši paaugstinot darbinieku amatā, nosakot darba apstākļus, darba samaksu vai profesionālo apmācību, vai kvalifikācijas paaugstināšanu, kā arī uzteicot darba līgumu, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no darbinieka dzimuma, rases, ādas krāsas, vecuma, invaliditātes, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa, seksuālās orientācijas vai citiem apstākļiem. Atšķirīgas attieksmes aizliegums objektīvi ierobežo darba devēja iespēju noslēgt līgumu ar kuru katru potenciālo darbinieku.¹²²

Tādējādi, izvēloties līgumpartneri darba tiesībās, darba devējam ir ne tikai jāizsaka sava griba attiecībā uz potenciālo darbinieku un jāizlemj, vai noslēgt darba līgumu ar konkrētu personu vai nē, bet arī jāievēro no tiesību aktiem izrietošās prasības attiecībā uz atšķirtības attieksmes aizliegumu, kuras ierobežo darba devēja brīvi radušos gribu un tajā pašā laikā arī līgumpartnera izvēles brīvības izpaušmi.

No darbinieka pozīcijas aplūkojot līgumpartnera izvēles brīvību un tās iespējamo ierobežošanu, ir jānorāda uz uzņēmuma pārejas gadījumiem, kad saplūst vairāki uzņēmumi vai viens uzņēmums tiek sadalīts vairākos. Darbinieka statuss netiek aizsargāts, ja uzņēmuma pārejas gadījumā mainās darba devējs, kuru darbinieks sākotnēji nebija izvēlējis. Īpaši svarīgi aizsargāt darbinieku būtu gadījumos, ja darbinieku pāreja notiek uz uzņēmuma ieguvēju, kas ir mikronodokļa maksātājs, kur darbinieka sociālā aizsardzība ir būtiski samazināta.

¹²⁰ Danovskis E. Iestādes lēmuma un civiltiesiska līguma mijiedarbība. Jurista Vārds, 2009. 28.jūlijs, Nr.30.; Vaivods F. Publisko iepirkumu divējādā tiesiskā daba. Likums un Tiesības, 2004, oktobris, Nr.10.; Višķere I. Publisko tiesību līgumi un to kontrole administratīvā procesa kārtībā. Jurista Vārds, 2009. 3.februāris, Nr.5.

¹²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 27.novembra lēmums lietā Nr.SKA – 853/2009, 14.p. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2009/> [aplūkots 2015.gada 5.janvārī].

¹²² Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 177.lpp.

Ārvalstu tiesību doktrīnā ietverta darba līguma „automātiska” pāreja un darba devēja (galvenokārt uzņēmuma nodevēja) uzteikuma aizliegums pārejas laikā. Tas nozīmē, ka darbinieki ir būtiska vērtība daļa no nododamās ekonomiskās vienības. Šāda konstrukcija nepieciešama, lai īstenotu 2001.gada 12.marta ES Padomes Direktīvas 2001/23/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, komercsabiedrību vai uzņēmumu vai komercsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā¹²³ mērķi saglabāt esošās darba tiesiskās attiecības uz tādiem pašiem noteikumiem.¹²⁴ Šeit darbojas labvēlības princips nodarbinātības turpināšanai, proti, tiek prezumēts, ka darba tiesisko attiecību turpināšana ir pievilcīgākais risinājums darbiniekiem. Tāpēc DL 118.panta pirmā un piektā daļa ietver, pirmkārt, darba līguma automātisku pāreju, darbinieka statusu nodibinošu līgumu un darbinieka tiesību avotu. Tiesību un pienākumu pilna pāreja ir apgrūtināta vai pat nav iespējama gadījumā, ja uzņēmuma nodevējs neinformē uzņēmuma ieguvēju par pārņemamo saistību apmēru. Tāpēc DL 118. panta trešajā daļā ir iestrādāts uzņēmuma nodevēja informācijas sniegšanas pienākums.

Darba tiesībās vajadzētu līdzīgu uzsvāru, proti, papildus izpratnei, ka darba līgumi tiek pārņemti “automātiski”, piebilst, ka pretēja vienošanās starp uzņēmuma nodevēju un ieguvēju attiecībā pret darbiniekiem nav spēkā. Var piekrist viedoklim, ka DL 118. panta pirmās daļas noteikums ir jāiztulko kopsakarā ar DL 6.pantā paredzēto principu, kas paredz darbinieku tiesisko stāvokli pasliktinošu noteikumu spēkā neesamību.¹²⁵ Ar to jāsaprot, ka uzņēmuma ieguvējs nav tiesīgs noteikt sliktākus darba līguma noteikumus darbiniekiem kā uzņēmuma nodevējs. Šis pats princips attiecas arī uz koplīgumu, darba kārtības noteikumiem. Tādējādi uzņēmuma pārejas gadījumā darbinieks ir tiesīgs izdarīt savu izvēli par nākamo līgumpartneri darba tiesiskajās attiecībās, vai arī noraidīt šo darba devēja-uzņēmuma nodevēja uzspiesto situāciju.

Turpinot līgumpartnera izvēles brīvības ierobežojumu izpēti, tad likumā noteiktie gadījumi, kuros tiesību subjektam ir obligāts pienākums noslēgt līgumu ar personu, kura izteic šādu gribu.¹²⁶ Ja komersants visā valstī vai noteiktā teritorijā sniedz sabiedriskos pakalpojumus, piemēram, veic pasažieru pārvadājumus vai nodrošina elektroenerģijas, siltumenerģijas un gāzes piegādi, tad tam ir līgumu noslēgšanas piespiedu pienākums. Turklāt līgums ir obligāti jānoslēdz,

¹²³ ES Padomes Direktīva 2001/23/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējiesabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējiesabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32001L0023> [aplūkots 2015.gada 8.janvārī].

¹²⁴ Comparative Labour Law and Industrial Relations in Industrialized Market Economy. Edited by R.Blainpain, C.Engels. VIIth and revised edition, Kluwer Law International, The Hage, London, Boston, 2001, pp.171.

¹²⁵ Repšs A. Uzņēmuma pāreja citai personai un darbinieku tiesību aizsardzība. Jurista Vārds, 2004. 9.marts, Nr.9(314).

¹²⁶ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 177.lpp.

ja vien objektīvi pastāv iespēja, pirmām kārtām – attiecīgie tehniskie priekšnoteikumi tā noslēgšanai un izpildei.

Ir arī tādi subjekti, kuri nedrīkst atteikties slēgt līgumu, ja otra puse to piedāvā. Tie ir elektroenerģijas, siltumapgādes, pasta u.c. uzņēmumi, kuri apkalpo iedzīvotājus.¹²⁷ Turklāt, slēdzot līgumus ar iedzīvotājiem, šie subjekti nevar noteikt atšķirīgas pakalpojuma cenas; pakalpojuma tarifiem jābūt vienādiem.

Enerģētikas likuma 42.panta pirmā daļa paredz tiesības energoresursu piegādātāju, piemēram, visiem dabasgāzes lietotājiem ir tiesības brīvi izvēlēties dabasgāzes tirgotāju. Tomēr energoresursu patērētāju reālās iespējas izvēlēties piegādātājus parasti ir ļoti ierobežotas. Tāpēc ir svarīgi normatīvajos aktos noteikt, ka elektroenerģijas, siltumenerģijas vai gāzes piegādātājs nedrīkst atteikties noslēgt līgumus ar attiecīgajā apgādes zonā esošajiem enerģijas patērētājiem.¹²⁸

Turpinot par subjektiem, kuri nedrīkst atteikties slēgt līgumu, tad pieminams ir Dzīvokļa īpašuma likums un Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums. Dzīvokļa īpašuma likums un Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums tieši neparedz pienākumu dzīvokļa īpašniekam noslēgt dzīvojamās mājas pārvaldīšanas līgumu ar dzīvokļu īpašnieku kopīgu lēmumu izvēlētu līgumpartneri, tomēr šāds pienākums izriet no Dzīvokļa īpašuma likumā un Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā noteiktajiem dzīvokļa īpašnieka pienākumiem.¹²⁹ Līdzīga atziņa ir sniegta 2011. gada 13. aprīļa AT Senāta spriedumā lietā Nr. SKC –43/2011, kur Senāts norādīja, ka līguma slēgšanas brīvības ierobežojums var arī nebūt strikti noteikts likumā, bet tas var izrietēt no apstākļiem un būt nepieciešams, lai tiktu sakārtotas tiesiskās attiecības.¹³⁰ Būtībā līgumpartnera brīvības ierobežojums balstās uz dzīvojamās mājas lietošanas īpašību (kvalitātes) saglabāšanu, indivīda drošības vai veselības aizskāruma novēršanu un apkārtējās vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanas nodrošināšanu.

Līdzīga nostādne attiecībā par līgumpartnera izvēles brīvības ierobežojumiem ir piemērojama „piespiedu nomas” gadījumā, kad līgumpartnera izvēles brīvības ierobežojums var arī nebūt strikti noteikts likumā, bet tas var izrietēt no apstākļiem un būt nepieciešams, lai

¹²⁷ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 38.lpp.

¹²⁸ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 177.lpp.

¹²⁹ Dzīvokļa īpašuma likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221382> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī], Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=193573> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

¹³⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 13.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-43/2011. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

tiktu sakārtotas tiesiskās attiecības.¹³¹ Arī Satversmes tiesa 2009.gada 13.februāra spriedumā lietā Nr. 2008-34-01 “Par likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12.panta trešajā daļā un likuma “Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 54.panta pirmajā un otrajā daļā lietotā vārda “noma” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajam teikumam un 105.pantam” norādīja: „Ja persona saskaņā ar likumu “Par zemes reformu pilsētās 12.panta trešo daļu pieprasījusi īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemes gabalu, uz kura atrodas citai personai piederoša ēka, tai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir pienākums noslēgt zemes nomas līgumu ar ēkas īpašnieku”,¹³² tādējādi ierobežojot līgumpartnera izvēles brīvību.

Attiecībā par līguma partnera izvēles brīvību komerciesībās, tad Komerclikuma 188.panta pirmā daļa nosaka, ka dalībnieks var atsavināt sev piederošu daļu, patstāvīgi nosakot tās vērtību, līdz ar to prezumējams, ka dalībnieks ir brīvs izvēlēties līguma partneri un noslēgt ar to kapitāla daļu pirkuma līguma. Taču 189.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka, ja sabiedrības dalībnieks pārdod sev piederošu daļu, pārējiem dalībniekiem ir pirmpirkuma tiesības. Tas nozīmē to, ka sabiedrības dalībnieka partnera izvēles brīvība ir ierobežota ar pirmpirkuma tiesībām, kuras ir obligāti jāievēro, atsavinot sabiedrības kapitāla daļas.

Pievēršoties pirmpirkuma tiesībām kā vienam no sabiedrības dalībniekiem pieejamajiem līdzekļiem, kā kontrolēt kapitālsabiedrības dalībnieku sastāvu, tikai nesen Komerclikums tika papildināts ar aizsardzības mehānismu, kas būtu piemērojams gadījumos, kad netiek ievērotas slēgtas kapitālsabiedrības dalībnieku pirmpirkuma tiesības. A.Lošmanis savā prezentācijā par sabiedrības ar ierobežotu atbildību kapitāla daļu atsavinājuma tiesiskā regulējuma problēmām ir secinājis, ka Komerclikuma 189.pants ir pilnveidojams ar atsauci uz izpirkuma tiesībām, līdzīgi kā tas ir CL 1073.pantā, kas reglamentē nekustamā īpašuma kopīpašnieku pirmpirkuma un izpirkuma tiesības, ja pirmpirkuma tiesības netiek ievērotas, kādam no kopīpašniekiem pārdodot savu daļu kopīpašumā esošajā nekustamajā īpašumā.¹³³ Ar 02.05.2015. likumu „Grozījumi Komerclikumā”, kas stājas spēkā 01.07.2013. Komerclikumā tika ietverts 189.¹pants, kas paredz, ka „Ja dalībniekam pirmpirkuma tiesības nav bijis iespējams izlietot daļas pārdevēja vai daļas ieguvēja vainas dēļ, tad dalībniekam ir izpirkuma tiesības.”¹³⁴ Līdz ar to šobrīd nevēlamu

¹³¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 13.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-43/2011. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

¹³² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.2008-34-01, 16.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2008-34-01.htm [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

¹³³ Lošmanis A. Prezentācija par SIA kapitāla daļu atsavinājuma tiesiskā regulējuma problēmām, kas nolasīta 2008.gada 14.maijā Rīgā konferencē par aktuālajiem komerciesību jautājumiem.

¹³⁴ Grozījumi Komerclikumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/256915-grozijumi-komerclikuma> [aplūkots 2015.gada 2.februārī].

darbnieku nonākšanu slēgtā kapitālsabiedrībā ir iespējams novērst.¹³⁵ Secināms, ka līgumpartnera izvēles brīvība pirmpirkuma tiesību realizēšanas gadījumā uz kapitālsabiedrības kapitāla daļām ir ierobežota, bet šobrīd tiesiskajā regulējumā ir ietverts pirmpirkuma tiesīgā aizskarto tiesību aizsardzības mehānisms.

Rūpējoties par darbinieku veselības aizsardzību, valsts ir ierobežojusi līgumpartnera izvēles brīvību, lai mazinātu darba vides riska faktoru kaitīgo ietekmi uz nodarbināto drošību un veselību darbā. Pie noteiktiem kritērijiem¹³⁶, valsts ir noteikusi ierobežojumus līgumpartnera izvēles gadījumā tiem komersantiem, kuru izvēlētais komercdarbības veids ietekmē darbinieku veselību. Rezultātā tiek ietaupīti darba devēja un valsts līdzekļi un tiek nodrošināta cilvēka fiziskā, garīgā un sociālā labklājība.

Attiecībā uz sadzīves atkritumu savākšanu attiecīgajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonā, pašvaldība slēdz līgumu ar atkritumu apsaimniekotāju, kurš izraudzīts publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.¹³⁷ Valsts ir noteikusi, ka katra sadzīves atkritumu sākotnējā radītāja pienākums ir piedalīties pašvaldības organizētajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanā, ievērojot normatīvo aktu prasības atkritumu apsaimniekošanas jomā, tādējādi katra iedzīvotāja pienākums ir noslēgt līgumu ar atkritumu apsaimniekotāju, kurš ir noslēdzis līgumu ar pašvaldību¹³⁸ (Atkritumu apsaimniekošanas likums 16.p.l.d.1.p.) Tātad attiecībā uz sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, autore secina, ka valsts ir noteikusi līguma noslēgšanas brīvības ierobežojumu. Ja iedzīvotāji nenoslēdz līgumu ar atkritumu apsaimniekotāju, tad pašvaldībai ir tiesības piemērot administratīvo sodu.

No tiesu prakses ir pieminēšanas vērts piemērs, kad par līguma nenoslēgšanu Cēsu pilsētas domes Administratīvā komisija piemēroja L.S. administratīvo sodu. Nepiekrītot lēmumam L.S. vērsās Administratīvajā rajona tiesā, uzskatot piemēroto administratīvo sodu par nepamatotu, prettiesisku un tiesību ierobežojošu. L.S. uzskatīja, ka „pieņemot lēmumu, ignorēts demokrātiskā valstī pastāvošais līgumu slēgšanas brīvības, kā arī privātās autonomijas princips. Atbildētājs nodarbojas ar tādu tiesību jaunradi, kas ir pretrunā ar valstī pastāvošo tiesisko iekārtu, bez

¹³⁵ Bite J. Pirmpirkuma tiesības, atsavinot slēgtu kapitālsabiedrību daļas. Tiesiskās problēmas un iespējamie risinājumi. Jurista Vārds, 2009. 27.oktobris, Nr.43.

¹³⁶ Ja komersants ir izvēlējis komercdarbības veidu, kuri noteikti Ministru kabineta 2005.gada 8.februāra noteikumos Nr.99 „Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” un uzņēmumā ir 11 un vairāk nodarbināto, tad komersantam ir izvēles brīvība, proti, noslēgt līgumu ar kompetentu institūciju, kuru kompetence ir novērtēta normatīvajos aktos noteiktā kārtībā vai pieņemt darbā darba aizsardzības speciālistu ar profesionālo augstāko izglītību darba aizsardzībā.

¹³⁷ Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam. Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913> [aplūkots 2015.gada 11.janvārī].

¹³⁸ Atkritumu apsaimniekošanas likums: LR likums, 16.panta pirmās daļas 1.punkts. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221378> [aplūkots 2015.gada 11.janvārī].

izpratnes, cik tālu pašvaldība drīkst iejaukties privāttiesību sfērā, cik lielā mērā pašvaldība drīkst regulēt un ierobežot indivīda brīvības un pamattiesības.”¹³⁹ Tiesa nepaskaidroja, to, cik lielā mērā pašvaldība drīkst iejaukties privāttiesību sfērā, bet norādīja tikai to, „ka īpašuma valdītājs vai lietotājs ir atbildīgs par iesaistīšanos pašvaldības atkritumu apsaimniekošanas pasākumu īstenošanā, tai skaitā nekustamā īpašuma īpašnieka, valdītāja vai lietotāja obligāts pienākums ir noslēgt līgumu par sadzīves atkritumu savākšanu un izvešanu ar sadzīves atkritumu apsaimniekotāju, kuram noslēgts līgums ar pašvaldību par šo darbu veikšanu.”¹⁴⁰

Turklāt valsts ir noteikusi līgumpartnera izvēles brīvības ierobežojumu, jo līgums ir jānoslēdz ar komersantu, kurš izraudzīts iepirkuma procedūras rezultātā, kurš ir saņēmis sadzīves atkritumu apsaimniekošanas atļauju un noslēdzis līgumu ar pašvaldību. Iepriekš analizētajā spriedumā pieteicējs norādīja to, ka pašvaldība „ierobežo pieteicēja, kā patērētāja tiesības, liedzot izvēles brīvību, jo tiek uzspiesta viena konkrēta komersanta pakalpojumu izvēle, kas ir pretrunā ar patērētāju tiesību aizsardzību un ar līgumu slēgšanas brīvības principu.”¹⁴¹

Secināms, ka līgumpartnera izvēles brīvība ir vispārēji atzīta un vairākuma gadījumos katra puse ir brīva sava līgumpartnera izvēlē, tomēr ir jāņem vērā tādi aspekti par otru līgumslēdzēja pusi kā otras puses tiesībspēja un rīcībspēja. Vēl jo vairāk darba tiesībās darba devējs ir ierobežots potenciālā darbinieka izvēlē ar atšķirīga attieksmes aizliegumu, savukārt darbinieks var tikt ierobežots darba devēja izvēlē uzņēmuma pārejas gadījumā. Komerctiesībās kapitālsabiedrības kapitāla daļu īpašnieks ir pakļauts tādām līgumpartnera izvēles brīvības ierobežojošam elementam kā pirmpirkuma tiesības, kuras aizsargā Komerclikumā definētas izpirkuma tiesības. Līgumpartnera slēgšanas brīvības ierobežojums var arī nebūt strikti noteikts likumā, bet tas var izrietēt no apstākļiem un būt nepieciešams, lai tiktu sakārtotas tiesiskās attiecības kā dzīvojamās mājas tiesiskās attiecības un „piespiedu nomas” gadījumā.

2.3. Līgumu saturs izvēles brīvība un ierobežojumi, ar to saistītās problēmas

Līgumu brīvība izpaužas arī tajā aspektā, ka puses ir brīvas savā izvēlē par līguma saturu. Tiesību subjekti var noslēgt dažāda veida līgumus, kuri ir un kuri nav paredzēti likumos un citos normatīvajos aktos, toties šie līgumi nevar būt pretrunā ar spēkā esošo tiesību aktu prasībām.

¹³⁹ Administratīvā rajona tiesas spriedums lietā Nr.A42715609. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2009/10_2009/05_10_2009/AL_0510_raj_A-7156-09_43.pdf [aplūkots 2014.gada 28.decembrī].

¹⁴⁰ Turpat.

¹⁴¹ Turpat.

Lai līgumu uzskatītu par noslēgtu, ir nepieciešams vismaz četri priekšnoteikumi, par kuriem puses nedrīkst aizmirst, t.i., pilnīga vienošanās, līguma būtiskās sastāvdaļas, nolūks savstarpēji saistīties, pienācīga forma. No šiem četriem priekšnoteikumiem līguma saturu veidos līguma būtiskās sastāvdaļas, par kurām puses vienojās un uz kuru pamata vēlas savstarpēji saistīties.

Līguma satura izvēles brīvība sniedzas tiktāl, ciktāl to neierobežo likuma imperatīvās normas. Tā kā saistību tiesiskās attiecības saista tikai pašus līdzējus, neskarot trešo personu tiesības un intereses, tad saistību tiesībās līguma satura izvēles brīvība ir ļoti plaša. Līguma saturs nedrīkst būt prettiesisks. Saskaņā ar CL 1415.pantu spēkā nav darījumi, kuru mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem.

Tomēr būtiski satura izvēles ierobežojumi ir likumā noteikti tādiem saistību līgumiem, kuros viens no līgumpartneriem ir ekonomiski vājāks par otru un līdz ar to potenciāli pakļauts ekonomiski spēcīgāka līgumpartnera mēģinājumiem diktēt savus noteikumus. Šajā kontekstā īpašu vietu ieņem darba līgumi un līgumi, ko preču pārdevējs vai pakalpojumu sniedzējs noslēdz ar patērētājiem.

Turpinot par darba līgumiem, atbilstoši līgumu satura izvēles brīvības principam darba devējs un darbinieks var brīvi vienoties par darba līguma saturu un jo īpaši – par darba un tā apmaksas noteikumiem, tas ir, par veicamo darbu, darba samaksas apmēru, tās aprēķināšanas veidu un izmaksas priekšnoteikumiem, darba un atpūtas laiku utt. Tajā pašā laikā līguma satura izvēles brīvība nav absolūta un ir ierobežota darbinieku kā saimnieciski vājāku līdzēju aizsardzības interesēs (DL 40.panta otrā daļa). Citiem vārdiem, darba tiesības ierobežo nevis darbinieku kā saimnieciski vājāko līdzēju iespējas panākt sev labvēlīgāku darba un tā apmaksas noteikumu ietveršanu darba līgumā, bet gan darba devēja kā saimnieciski spēcīgākā līdzēja brīvību noteikt (“vienpusēji diktēt”) darba līguma saturu.¹⁴²

Ņemot vērā minēto, ar DL noteikumiem darba līguma satura izvēles brīvība un līdz ar to – DL normu dispozitivitāte ir ierobežota vienīgi tādējādi, lai nebūtu spēkā tādi darba līguma noteikumi, kas ir pretēji normatīvajiem aktiem vai darba koplīgumam pasliktina darbinieka tiesisko stāvokli (DL 6.pants). No šīs normas izriet, ka ne tikai ir tiesiski pieļaujami, bet arī ir sociāli atbalstāmi tādi darba līguma noteikumi, kas salīdzinājumā ar normatīvajiem aktiem uzlabo darbinieka tiesisko stāvokli (piemēram, DL 67.panta otrā daļa).

¹⁴² Mucenieks P. Sociālā likumdošana (Pirmā puse). Rīga: LU Studentu padomes grāmatnīcas izdevums, 1934, 71.lpp.; Gailums I. Darba likums. Komentāri. Tiesu prakse. 1.grāmata (A un B daļa). Rīga: Gailuma juridiskā biznesa biroja izdevniecība, 2002, 21.lpp.; Ulmane V. Darba tiesības. Rīga: Biznesa augstskola Turība, SIA, 2003, 35. lpp.

Attiecinot līguma satura izvēles brīvību un līguma slēgšanas brīvības principu uz uzņēmuma pāreju, kura jau tika pieminēta maģistra darbā saistībā ar līgumpartnera izvēles brīvības izpausmi, jānorāda, ka, Darba likums neregulē jautājumu attiecībā par darbinieka tiesisko aizsardzību, ja darbinieks iebilst darba līguma pārejai. Darba devējs un darbinieks savstarpējās darba tiesiskās attiecības nodibina ar darba līgumu, pamatojoties uz DL 28.panta otro daļu, kas ir civiltiesisks līgums. Tāpēc arī darba tiesības pamatojas uz līguma brīvības principu. Tā kā darba līgums ir personisks līgums, nav iespējams “automātiski” to pielāgot jaunajam darba devējam, it īpaši, ja jaunajam darba devējam ir cita identitāte un cits nodokļu statuss. Taču, ja nav iespējams atrast citu alternatīvu darbiniekiem, kuri atteikušies strādāt pie uzņēmuma ieguvēja, parasti darba tiesiskās attiecības starp uzņēmuma nodevēju un darbiniekiem tiek izbeigtas, ievērojot DL noteikto kārtību. Jāpiebilst, ka likums neaizsargā ekonomiska vājāka līgumpartnera tiesības, ja darbinieks iebilst darba līguma pārejai.

Saskaņā ar DL 6.panta 1.daļu nav spēkā darba koplīguma, darba kārtības noteikumu, kā arī darba līguma un darba devēja rīkojumu noteikumi, kas pretēji normatīvajiem aktiem pasliktina darbinieka tiesisko stāvokli. Kā norādīts Darba likuma 46.pantā „Noslēdzot darba līgumu, var noteikt pārbaudi, lai noskaidrotu, vai darbinieks atbilst viņam uzticētā darba veikšanai. Ja pārbaudes noteikšana nav norādīta darba līgumā, tas uzskatāms par noslēgtu bez pārbaudes. Pārbaudi nenosaka personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem.”¹⁴³ Tas nozīmē, ka darba devējs un darbinieks nedrīkst iekļaut darba līgumā tāda satura noteikumus, kas paredzētu četrus mēnešus ilgu pārbaudes laiku. Šāds darba līguma noteikums nebūtu spēkā.¹⁴⁴

Ilgu laiku juridiskajā periodikā tika diskutēts par tādu darbinieka stāvokli pirmšķietami pasliktinošo darba devēja un darbinieka vienošanos, kas paredz darbinieka pienākumu pie zināmiem apstākļiem atmaksāt darba devējam pilnībā vai daļēji darba devēja apmaksātus izdevumus par darbinieka profesionālo apmācību un kvalifikācijas celšanu, kas ir pretēji DL 96.pantā noteiktajam, ka ar profesionālo apmācību vai kvalifikācijas paaugstināšanu saistītos izdevumus sedz darba devējs. AT Senāta tiesas praksē paustas atziņas, ka neatkarīgi no tā, vai puses rakstveidā par to vienojušās un kāds ir darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamats, šāda starp darba devēju un darbinieku noslēgtā vienošanās nav spēkā un nevar iegūt tiesas aizsardzību, jo pasliktina darbinieka tiesisko stāvokli, kas ir pretēji DL 6.panta pirmā daļā noteiktajam „Nav spēkā darba koplīguma, darba kārtības noteikumu, kā arī darba līguma un darba devēja rīkojumu noteikumi, kas pretēji normatīvajiem aktiem pasliktina darbinieka tiesisko stāvokli.”

¹⁴³ Darba likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019> [aplūkots 2015.gada 3.janvārī].

¹⁴⁴ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 178-179.lpp.

Savukārt jurisprudences praktiķi aizstāvēja citu viedokli, ka nav pieļaujama DL 96.panta interpretācijas absolutizēšana un tā nekritiska attiecināšana uz visām dzīves situācijām, neizvērtējot katras konkrētas situācijas nianšes. Līdz ar to DL 96.pants ir jāinterpretē tā, ka ir pieļaujama darba devēja un darbinieka vienošanās par darbinieka pienākumu vismaz daļēji atlīdzināt darba devēja segtās darbinieka apmācības izmaksas, ja darbinieks saprātīgu un ar konkrēto apmācību un darba raksturu samērojamu laiku pēc apmācību pabeigšanas nav turpinājis veikt darbu pie konkrēta darba devēja, vel jo vairāk – ja darba attiecību izbeigšana saistīta tikai ar paša darbinieka lēmumu un/vai rīcību.¹⁴⁵ Darba likumā iekļautie grozījumi¹⁴⁶, kas stājās spēkā 2015. gada sākumā veicinājuši DL 96.panta mūsdienu tirgus situācijai atbilstošāku un taisnīgāku regulējumu, tomēr regulējot līgumu satura izvēles brīvību.

Līguma satura izvēles brīvības ierobežojumi lietu tiesībās pastāv trešo personu interesēs, jo lietu tiesības ir absolūtās tiesības, kas ir spēkā pret jebkuru trešo personu un nepieciešamības gadījumā var tikt izlietas pret ikkatru no trešajām personām. Lietu tiesībās līgumu brīvības būtiskākie ierobežojumi ir saistīti ar lietu tiesību institūtu skaita noslēgtību. Tiesiskās stabilitātes un trešo personu uzticības aizsardzības nolūkos indivīdi savu tiesisko attiecību veidošanai drīkst izmantot tikai ar likumos noteiktos tiesiskos instrumentus. Turklāt puses nedrīkst pretēji likuma imperatīvajām normām grozīt lietu tiesībās pastāvošo tiesību institūtu saturu. Arī ģimenes tiesībās visas sabiedrības, bet daļēji arī trešo personu interesēs pastāv līguma satura izvēles ierobežojumi, turklāt daudz stingrāki nekā saistību tiesībās vai lietu tiesībās. Laulība un ģimene bauda ne tikai civiltiesisku aizsardzību, bet tās pastāvēšana un aizsardzība ir garantēta arī Satversmē. Ņemot vērā ģimenes kā sociālas apvienības nozīmi, ir saprotams, ka laulība, līgumiskās attiecības starp laulātajiem, kā arī vecākiem un bērniem tiek regulētas galvenokārt ar imperatīvām tiesību normām. Nedaudzi līguma satura brīvības elementi ir sastopami laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās (CL 114.pants un turpm. panti). Tomēr arī līgumisko mantisko attiecību noregulēšanā laulātie var izvēlēties tikai divas līgumisko mantisko attiecību veidus: visas laulāto mantas šķirtību un laulāto mantas kopību. Viena no līguma satura brīvības izpausmēm laulāto līgumiskajās mantiskajās attiecībās ir CL 124.pantā paredzētā iespēja noteikt,

¹⁴⁵ Simulis M. Interpretācijas problēmas darbinieku kvalifikācijas celšanas normatīvajā regulējumā. Jurista Vārds, 2014.gada 2.septembris, Nr.34 (836). Pieejams: <http://www.sorainen.com/UserFiles/File/Publications/article.problems-of-interpretation-employee-training-regulatory-framework.2014-09-02.lat.jurista-vards.mariss.pdf> [aplūkots 2015.gada 2.februārī].

¹⁴⁶ Grozījumi Darba likumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270232-grozijumi-darba-likuma> [aplūkots 2015.gada 4.aprīlī].

kurš no laulātajiem (vīrs, sieva vai abi kopīgi) būs mantas kopības vadītājs, ja laulības līgumā noteikta laulāto mantas kopība.¹⁴⁷

Lai mazinātu atmosfēras un gruntsūdeņu piesārņojumu, kā arī mazinātu dažādu slimību izplatību, ko var izraisīt bioloģiski sadalāmie atkritumi, lielākā daļa pašvaldību saistošo noteikumu ierobežo līgumu brīvību, nosakot tā saturu, piemēram, Ventspils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr.6 „Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Ventspils administratīvajā teritorijā” 4.4.punktā ir noteikts obligātais atkritumu izvešanas biežums,¹⁴⁸ par ko līgumslēdzējpusēm ir jāvienojas līgumā.

Turpinot par atkritumu apsaimniekošanu, īpaši stingrus noteikumus nosaka starptautiskie dokumenti. Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1013/2006 „Par atkritumu sūtījumiem” 5.pants un 18.pants nosaka līguma spēkā esamību, kā arī līgumā ir jāietver noteikti pienākumi, piemēram, ņemt atpakaļ atkritumus, ja atkritumu sūtījums vai reģenerācija, vai apglabāšana nav pabeigta, kā bija paredzēts, vai ja ir bijis veikts nelikumīgs sūtījums, sniegt apliecinājumu par pienākumu izpildi atbilstoši iepriekš iesniegtajam paziņojumam, savukārt atkritumu saņēmējam ir pienākums nosūtīt paziņojumu atbilstoši normatīvo aktu prasībām sākotnējās atkritumu nosūtīšanas valsts kompetentajai institūcijai.¹⁴⁹ Tieši par Regulas Nr.1013/2006 VII pielikumā noteikto formu, konkrēti par 6. ailes aizpildīšanu notika tiesvedība Interseroh Srap and Metals trading GmbH pret Sonderabfall-Management-Gesellschaft Rheinland-Pfalz mbH (SAM).¹⁵⁰ ES tiesa sniedza viedokli prejudiciāla nolēmuma formā: „starpniekam ir noteikts pienākums aizpildīt Regulas Nr. 1013/2006, [...] VII pielikumā minētā sūtījuma dokumenta 6. aili un nosūtīt to saņēmējam un šī pienākuma apjomu nevar ierobežot tiesības uz komercnoslēpuma aizsardzību.” Konkrētais piemērs liecina par publisko interešu nozīmību.

Būtībā, ja tiek aizskartas publiskās intereses, īpaši, kas attiecas uz cilvēku pamatvērtībām, tad ir nepieciešama sapratne, cik tālu līgumu brīvība var izpausties, lai arī likums tieši neaizliedz konkrētu darbību, tomēr vienmēr jāpatur prātā publisko tiesību princips “aizliegts ir viss, kas nav

¹⁴⁷ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 180.lpp.

¹⁴⁸ Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Ventspils administratīvajā teritorijā: Ventspils pilsētas domes 2013.gada 25.janvāra saistošie noteikumi Nr.6. Pieejams: http://www.ventspils.lv/files/dokumenti/domessedes/lemumi/2013/22112013/10_sadzives_atkritumi.pdf, [aplūkots 2015.gada 20.janvārī].

¹⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1013/2006 „Par atkritumu sūtījumiem”. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006R1013:20120308:LV:HTML>, [aplūkots 2015.gada 11.janvārī].

¹⁵⁰ Eiropas Savienības tiesas 2012.gada 9.marta spriedums lietā Nr. C-1/11 Interseroh Srap and Metals trading GmbH pret Sonderabfall-Management-Gesellschaft Rheinland-Pfalz mbH (SAM). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:62011CJ0001> [aplūkots 2015.gada 12.janvārī].

atļauts ar tiesību normu.” Prakse liecina, ka ļoti bieži līgumslēdzējpusēs uzskata, ka ar līguma palīdzību var noregulēt jautājumus, tādējādi tiktu izpildītas normatīvo aktu prasības. Piemēram, lai nodrošinātu tehnoloģisko procesu – produktu pārkraušanu, glabāšanu un iekraušanu tankkuģos, līgumslēdzējpusēs ir noslēgušas savstarpēju pakalpojumu līgumu. Ievērojot to, ka SIA „[...]” ir bīstamo iekārtu (rezervuāri) īpašnieks un valdītājs, bet nav atbilstošas kvalifikācijas personāla, kas tehniski uzraudzītu bīstamās iekārtas, tad ar pakalpojumu līgumu plānoja nodot bīstamās iekārtas valdītāja pienākumus un atbildību¹⁵¹ SIA „[...]”. Jāņem vērā, ka saskaņā ar definīciju, bīstamās iekārtas ir iekārtas un to kompleksi, kas neatbilstošas lietošanas un uzturēšanas rezultātā var apdraudēt cilvēku dzīvību un veselību, vidi un materiālās vērtības un kas to lietošanas laikā ir pakļautas šajā likumā noteiktajai valsts uzraudzībai un kontrolei un normatīvajos aktos noteiktajām pārbaudēm.¹⁵²

Saistībā ar šo situāciju ir svarīgi atbildēt uz jautājumu, vai līgumā var noteikt, ka SIA „[...]” uzņemas bīstamās iekārtas valdītāja pienākumus un atbildību, kas noteikti likumā „Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību” 14.pantā, nemainot bīstamās, iekārtas valdītāju inspicēšanās institūcijā. Lai atbildētu uz jautājumu, SIA „[...]” vērsās ar iesniegumu PTAC uzziņas saņemšanai. Lai arī Latvijas normatīvie akti neparedz tiešu aizliegumu ar privāttiesisku līgumu nodot bīstamās iekārtas pienākumus un atbildību, tomēr jāņem vērā, bīstamo iekārto bīstamību un publisko raksturu. PTAC aizliedza bīstamo iekārtu valdītāja pienākumus un atbildību nodot ar privāttiesisku līgumu (sk. 2.pielikumu), tādējādi ierobežojot līguma satura izvēles brīvību.

Secināms, ka līguma satura izvēles brīvība ir visvairāk pakļauta imperatīvo normu ierobežojumiem, jo tiesību aktos galvenokārt ietverti tādu līgumu satura noteikumi kā darba līgumu, laulāto līgumu, līgumu, kuri regulē īpašuma tiesības, līgumu, kas skar publiskās intereses. Tātad likumdevējs šajos līgumu veidos vēlas lielu precizitāti un noteiktību, ar mērķi nodrošināt kārtību, kas attiecas uz objekta publisko raksturu, sociālo garantiju ievērošanu, aizsargāt līguma vajāko pusē, objekta un virzīties uz tiesisko stabilitāti tādās attiecībās, kuras skar nekustamo īpašumu un ģimeni.

No patērētāju tiesībām jāmin PTAL 5.pants un 6.pants, saskaņā ar kuru nav spēkā tāda satura līgumu noteikumi, kas ir pretrunā ar pušu tiesiskās vienlīdzības principu, tostarp samazina ar likumu noteikto pušu atbildību. Lai nodrošinātu patērētāju tiesību un interešu aizsardzību saistībā ar līguma slēgšanu, pieņemti vairāki normatīvie akti, regulējot informācijas sniegšanu

¹⁵¹ Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50117>, [aplūkots 2015.gada 28.februārī].

¹⁵² Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50117>, [aplūkots 2015.gada 28.februārī].

patērētājiem, kā arī ieviešot nosacījumus līguma noteikumu taisnīgumam. Tradicionāli tiek uzskatīts, ka puses ir pilnīgi brīvas slēgt līgumus atbilstoši savām vēlmēm un vajadzībām ar partneri pēc savas brīvas izvēles, kā arī tāda satura, kas abas puses apmierina.¹⁵³ Šobrīd vairums līgumu, kas tiek slēgti ar patērētājiem, ir komersantu iepriekš sagatavoti tipveida līgumi vai standarta līgumi. Atsevišķos gadījumos līguma noteikumi pat nav jāparaksta – tie ir vai nu izvietoti pakalpojumu sniegšanas vietā, vai izdrukāti darījuma slēgšanas dokumenta otrā pusē, vai redzami tīmekļa vietnē. Šādus līguma noteikumus patērētājs praktiski nevar ietekmēt.¹⁵⁴

Autore maģistra darba tēmas sākotnējai izpētei 2014. gada sākumā veica socioloģisko kvantitatīvo pētījumu eksperimenta veidā, nosūtot vēstuli tādiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem kā PSIA „ŪDEKA” (dzeramais ūdens), PSIA „Ventspils siltums” (siltumenerģija), AS „Latvenergo” (elektronenerģija), SIA „Lattelecom”, ar lūgumu veikt grozījumus esošajos līgumos, savukārt mobilo tālrunu operatoriem SIA „LMT”, SIA „Tele2”, SIA „Bite Latvija” autore vēstulē norādīja, ka izvēlētos viņu sniegtos pakalpojumu, ja piekritīs mainīt dažus līguma punktus. Jāpiebilst, ka izteiktie priekšlikumi nebija neizpildāmi un nebūtu pretrunā pušu tiesiskās vienlīdzības principam. Lūgumu mainīt līguma noteikumus piekrita divi uzņēmumi (sk.3.,4.,5.,6.,7.pielikumu). Viens uzņēmums izslēdza no līguma acīmredzamu netaisnīgu līguma noteikumu. Veiktais socioloģiskais pētījums eksperimenta veidā liecina, ka patērētājam nav iespējams ietekmēt līguma saturu, īpaši tas attiecas uz iepriekš sagatavotiem tipveida līgumiem, tādējādi Patērētāju aizsardzības likumā noteiktais līguma savstarpējais „apspriešanas pienākums” pēc būtības sasniedz formālo vienlīdzību, kas nenozīmē faktisko vienlīdzību. Tātad iespējami tikai divi varianti – vai nu slēgt līgumu ar tādiem noteikumiem, kā komersants piedāvā, vai arī neslēgt līgumu vispār. Saņemot atbildes vēstules no komersantiem, radās jautājums, proti, kas notiktu, ja visi sabiedrības locekļi rīkotos vienādi? Tas prasītu komersantam papildus resursus, līdz ar to paaugstinātos attiecīgās preces vai pakalpojumu cenas. Tipveida līgumi ietaupa komersanta resursus, sagatavojot tikai viena veida līgumu noteiktam darījumam, līdz ar to samazinot attiecīgas preces vai pakalpojuma izmaksas.¹⁵⁵

Amerikāņu profesors Fredriks Keslers (Friedrich Kessler) rakstījis: „Lielu uzņēmumu un to masu produkcijas un masu izplatīšanas attīstība neizbēgami radījusi jauna veida līgumu - standartizētu masu veidu līgumu [...]. Biznesa uzņēmumu tipiski izmantoto līguma noteikumu viendabīgums ir būtisks faktors precīzā risku aprēķināšanā. Riskus, ko ir grūti aprēķināt, var

¹⁵³ Vītoļiņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 95-96.lpp.

¹⁵⁴ Turpat, 96.lpp.

¹⁵⁵ Vītoļiņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 98.lpp.

vispār izslēgt. Standartizēti līgumi tādējādi ir kļuvuši par svarīgu līdzekli, lai izslēgtu vai kontrolētu „iracionālus faktoros” tiesvedībā [..]. Tā kā šādi panāktais ražošanas un izplatīšanas izmaksas samazinājums atspoguļojas samazinātās cenās, galarezultātā sabiedrība iegūst no standarta līguma izmantošanas. [...] Līgumu brīvība ļauj uzņēmumiem veidot likumus ar līgumu ar palīdzību un, kas vēl ir svarīgāk, veidot likumus būtiski autoritārā veidā, kas neizskatās pēc autoritāra veida.¹⁵⁶ Lai aizsargātu patērētāju intereses mūsdienu masu ražošanā un tirdzniecībā¹⁵⁷ ir nepieciešami trīs priekšnoteikumi – 1) līguma noteikumiem jābūt brīvi pieejamiem, lai ar tiem iepazītos, 2) līguma noteikumiem ir jābūt skaidriem un saprotamiem, 3) patērētājam ir jābūt izvēles brīvībai, lai patērētājam ir tiesības izvēlēties ar citādiem līguma noteikumiem.¹⁵⁸

Mūsdienu tehnoloģiju un zinātnes attīstība veicina līguma noslēgšanu attālināti, proti, izmantojot distances saziņas līdzekļus. Līguma noslēgšana, izmantojot distances saziņas līgumus (turpmāk – Distances līgums) jau tika apskatīta maģistra darba daļā par līguma noslēgšanas brīvību „ātro kredītu” saņemšanā. Patērētājam tīmekļa vietnē izvietotai informācijai ir jābūt skaidri saprotamai, lai pieņemtu lēmumu par līguma noslēgšanu. Distances līgumu piedāvā noslēgt AS „Latvenergo” tīmekļa vietnē www.mans.e-latvenergo.lv. Tīmekļa vietnē ir skaidri saprotami norādīta informācija par piedāvāto pakalpojumu, lai patērētājs rūpīgi iepazītos ar sniegto informāciju un nepieciešamības gadījumā uzdotu papildus interesējošos jautājumus. Noslēdzot Distances līgumu, patērētājam ir iespējas manīt tikai izvēlēto pakalpojuma veidu. Arī par sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu ir iespējams noslēgt Distances līgumu, izmantojot distances saziņas līdzekļus tīmekļa vietnē www.octas.lv. Distances līgumu piedāvā arī noslēgt kredītiestādes un šo uzskaitījumu varētu turpināt. Būtībā mainās izpratne par līgumu un līguma brīvību un lēmumam par līguma noslēgšanu jābalstās uz brīvi radušos gribas izpaudumu pēc visas nepieciešamās informācijas saņemšanas no preces tirgotāja vai pakalpojuma sniedzēja, savukārt kāda informācija ir sniedzama patērētājam, to jau regulē Likumdevējs.

Secināms, ka līguma satura izvēles brīvību ietekmē elektroniskās komercijas izplatība un līgumslēdzējam, kas visbiežāk ir patērētājs, ietekmēt līguma saturu praktiski ir neiespējama, līdz ar to viena no līguma brīvības izpausmēm, proti, līguma satura izvēles brīvība mūsdienās ir zaudējusi savu aktualitāti. Tāpat savu aktualitāti zaudējusi ELTP 1:102. pantā noteiktais attiecībā

¹⁵⁶ Ramsay Iain. Consumer Law and Policy. Oxford and Portland, Oregon, 2007, p.158

¹⁵⁷ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 64.lpp.

¹⁵⁸ Vītoliņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 96.lpp.

par satura noteikšanu, līdz ar to ELTP 1:102. pantā ietvertos vārdus „nosaka to saturu” būtu izslēdzami, jo tā būtība nav atbilstoša laika garam.

2.4.Līgumu formas izvēles brīvība un ierobežojumi, piemērošanas problēmas

Līguma formas izvēles brīvība nozīmē to, ka līgums jānoslēdz noteiktā formā (parasti rakstiskā formā) tikai izņēmuma gadījumos, kad likums to tieši paredz un ko regulē CL 1473.pants.

Līguma rakstiska forma, var būt noteikta ar likumu divu apsvērumu dēļ:

- 1) Tāpēc ka līgumam ir būtiska nozīme vājākas puses aizsardzībai (dzīvojamās telpas, darba līgums);
- 2) Lai atturētu līdzēju no pārsteidzīgas rīcības (galvojums, rokas naudas līgums).¹⁵⁹

Saskaņā ar CL 1473.pantu tiesiska darījuma forma ir atkarīga no lietas dalībnieku ieskata, izņemot likumā tieši norādītus gadījumus. Pušu vienošanās par līguma formu var būt divu mērķu sasniegšanai: lai piešķirtu līgumam spēku, vai arī, lai atvieglotu pierādīšanu strīda gadījumā. Darījuma dalībnieki var noslēgt līgumu notariālā vai pagasttiesu likumos paredzētā vai privātā kārtībā, apmierināties ar mutisku vienošanos vai sastādīt rakstisku aktu, slēgt darījumu liecinieku klātbūtnē vai bez tiem, kā arī darīt to atklātībai zināmu vai ne. Šis noteikums neattiecas uz tiem gadījumiem, kuros likums prasa noteiktu darījuma noslēgšanas kārtību.¹⁶⁰

Galvenie iemesli īpašu formas prasību noteikšanai likumā ir pierādījumu nodrošināšana, un kā autore norādīja potenciālo līdzēju brīdināšana no pārsteidzīgas līguma noslēgšanas un, kad līgums jānoslēdz pie notāra – arī rūpes par to, lai līdzēji saņemtu jurista padomu un līgums tiktu noslēgts juridiski korekti. Vairākos gadījumos, īpaši līgumos par nekustamajiem īpašumiem, rakstiska forma kalpo kā līdzeklis darījuma publicitātes nodrošināšanai, jo citādi to nevarētu ierakstīt zemesgrāmatā vai citā publiskā reģistrā.¹⁶¹

Ja likums prasa noteiktu formu, tad nav izvēles starp vēlamo un nevēlamo. Darījuma formas neievērošana tajos gadījumos, kad formu prasa likums, vai kad līdzēji darījuši no tās atkarīgu sava darījuma spēku, var padarīt pašu darījumu par spēkā neesošu.¹⁶² Tomēr ir kļūdaini uzskatīt, ka tad, ja likums vai vienošanās kā obligātu paredz rakstisku formu, šīs prasības

¹⁵⁹ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 62.lpp.

¹⁶⁰ Civillikums: LR likums, 1474.pants. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418%20-> [aplūkots 2014.gada 28.decembrī].

¹⁶¹ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 180.lpp.

¹⁶² Civillikums: LR likums, 1475.pants. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418%20-> [aplūkots 2014.gada 28.decembrī].

neievērošana katrā ziņā rada līguma spēkā neesamību. Ja līgumu izpildījusi viena vai pat abas puses, tad sekas nosaka CL 1488.pants, kas norāda uz to, ka valsts bez vajadzības neiejaucas privātajos darījumos, ja pušu starpā nav strīdu.¹⁶³ Tāpat DL 41. pants aizsargā darbinieku, ja viņš pielaists pie darba veikšanas un šajā gadījumā darbiniekam ir tiesības prasīt noslēgt darba līgumu rakstiskā formā. Jāpiemin nesen veiktie grozījumi DL, kur DL 96. panta piektā daļa nosaka, ka vienošanās par apmācību ir slēdzama rakstveidā.¹⁶⁴

Ir pieminēšanas vērts piemērs no tiesu prakses, kurā strīds bija izcēlies starp reklāmas mūzikas autoru un komersantu, kas bija pasūtījis šīs reklāmas izgatavošanu. Prasītājs norādīja, ka līdz prasības celšanas brīdim ar viņu nav noslēgts licences līgums, kurā būtu atrunāti būtiskie darba izmantošanas nosacījumi - laiks, teritorija un autoratlīdzības lielums, atbildētājs bez jebkādiem ierobežojumiem un neveicot par to papildus samaksu turpina darbu regulāri izmantot izstāžu reklāmām. Savukārt atbildētājs pretprasībā norādīja, ka muzikālā darba tapšanas laikā, par kuru sabiedrība samaksāja prasītājam autoratlīdzību, ne CL, ne tajā laikā spēkā esošais likums „Par autortiesībām un blakustiesībām” neprasīja rakstveida formu šādam autora līgumam. Tā kā puses ar konkludentām darbībām, pieņemot darbu lietošanā un saņemot autora atlīdzību, apliecinājušas autora līguma abpusēju pilnīgu un kvalitatīvu izpildi, uzskatāms, ka darba autors sabiedrībai izsniedzis vienkāršo licenci, saskaņā ar kuru komersants varēja izmantot radīto autora darbu. AT Senāts pievienojās apelācijas instances tiesas spriedumā izdarītajiem secinājumiem un konstatēja, ka toreizēja likuma „Par autortiesībām un blakustiesībām” 35.panta ceturtajā daļā dots izsmeļošs obligāti rakstveidā noslēdzamu autora līgumu veidu uzskaitījums. Tā kā autora līgums uz pasūtītu darbu šajā uzskaitījumā nav ietverts un arī vienkāršas licences darba izmantošanai noformēšanu rakstveidā minētā likuma 34.panta normas neprasa, tad ir atzīstams, ka puses mutiski vienojušās par darba radīšanu pasūtītāja uzdevumā, darba izmantošanu un autora atlīdzību, ar to nodibinādamas līgumiskas attiecības. Arī apstākli, ka puses sevišķi nav atrunājušas laiku, uz kādu izdota licence, nevar kvalificēt kā vienošanās neesamību par būtisku līguma nosacījumu. Saskaņā ar likuma „Par autortiesībām un blakustiesībām” 34.panta otro daļu - ja piešķirtā licence līgumā nav ierobežota laika ziņā, autors tādu līgumu jebkurā brīdī var lauzt par to rakstveidā brīdinot otru pusi sešus mēnešus pirms līguma laušanas. No šīs normas satura

¹⁶³ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 49.lpp.

¹⁶⁴ Grozījumi Darba likumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270232-grozijumi-darba-likuma> [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī].

nepārprotami izriet, ka autora līguma termiņš atkarīgs vienīgi no pušu gribas un tā nenorādīšana līgumā nepadara vienošanos par nenotikušu.¹⁶⁵

Ņemot vērā iepriekš minēto, līgumu formas izvēles brīvība piešķir pusēm tiesības noslēgt līgumu dažādās formās, taču pusēm ir jāņem vērā divi būtiski aspekti, izvēloties kādu no likumā definētajām līgumu formām. Pirmais aspekts ir noslēdzamā līguma spēkā esamība un otrais aspekts – ir pierādīšana strīda gadījumā, kur tiesu prakse norāda uz nepieciešamību izvēlēties rakstisku līguma formu.

¹⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 23.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-27/2008. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/civillikuma-pantu-raditajs-2003-2013/saistibu-tiesibas-1401-2400pant/> [aplūkots 2014.gada 25.decembrī].

3.PUBLISKĀS VARAS LIETOTĀS METODES, REGULĒJOT LĪGUMA BRĪVĪBAS IZPAUSMES

3.1. Publiskās varas iejaukšanās pamati

Katra no iepriekšējā maģistra darba nodaļā pieminētajām brīvībām var būt ierobežota, jo dzīvē nav neierobežotās brīvības. Pastāv brīvība plašākā vai šaurākā nozīmē un to nosaka gan pušu, kuras noslēdz līgumu, iespējas, gan sabiedrisko interešu aizsardzības nepieciešamība, gan attiecībā uz līguma formu – strīdu novēršanas vai ātras izšķiršanas apsvērumi, kā arī citi faktori, kuri ietekmē un sašaurina līguma brīvību, t.i., līguma brīvības ierobežojumi. Privātajās tiesībās galvenā esot brīvības un īpašuma ideja, bet publiskajās tiesībās - valsts varas autoritāte.¹⁶⁶

Civiltiesiskās saistības attiecas uz privāto sfēru, taču sabiedrībā nav iespējams pilnīgi nošķirt privāto no publiskā. Saistību rašanos un attīstību ietekmē arī tādi noteikumi, kas būtu attiecināmi uz publisko tiesību sfēru, piemēram, uz dažādu objektu (zemes, ieroču, medikamentu) apgrozību, komercdarbības licencēšanu, muitu, produktu drošumu u.c.¹⁶⁷ Civiltiesībās līgumu apskata, izejot no visai nosacītas abstrakcijas, ka līdzēji ir vienlīdzīgi tiesībās un arī izvēlē. Maz uzsvērti un vērtēti ir faktori, kas, ņemot vērā līdzēju ekonomisko stāvokli un publiskās varas aktus, ietekmē pušu izvēli, iespējas, brīvību.¹⁶⁸

Privāttiesībās atzīts princips, ka ir atļauts viss, kas nav aizliegts, var tikt ierobežots vai pat aizliegts sabiedrības interešu vārdā. Tāpēc privāttiesības nenodrošina ar tiesiska darījuma spēku un nesniedz aizsardzību likumu pārkāpumiem.

V.Sinajskis norādīja, ka līgumu brīvības aprobežojumu nevar noteikt citādi, kā vien ar likumu, jo privātautonomijas ierobežojums ir personas pašnoteikšanās ierobežojums. „Ja minētās brīvības aprobežojumi ar speciālām normām sasniegtu tādus apmērus, ka no brīvības kā vispārējās normas pāri paliktu visai maz, tad tā tomēr nezaudētu savu vērtību kā vispārēja norma [princips]. Lieta tā, ka aprobežojumi šā vai tā var atkrist un tad apslāpētais [...] [privātautonomijas principa] spēks automātiski atjaunojas.”¹⁶⁹

Arī publiskajām personām ir jāievēro zināmi līguma noslēgšanas nosacījumi. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.panta otrā daļa noteic, ka, ja publiska persona darbojas privāto tiesību jomā, uz to attiecas likumi, kas reglamentē privāttiesiskus darījumus vispār, ciktāl šo

¹⁶⁶ Akmentiņš R. Ievads tiesību zinātnē. [B.v.]:[B.i.], 1929, 52.-54.lpp.

¹⁶⁷ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 17.lpp.

¹⁶⁸ Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 75.lpp.

¹⁶⁹ Sinajskis V. Civiltiesības I. Vispārējie civiltiesību pamati. Rīga: Valters un Rapa, 1935, 70.-71.lpp.

darbību neierobežo citi normatīvie akti.¹⁷⁰ Minētā likuma 89.pants ietver papildus nosacījumus valsts pārvaldes iestādēm, ko tām ir jāievēro privāto tiesību līgumu slēgšanā, proti: 1) to slēdz bez jebkādas diskriminācijas; 2) līdzēji ir vienlīdzīgi; 3) līdzēju saistībām jābūt samērīgām; 4) publiskai personai nav tiesību patvaļīgi aizliegt vai apgrūtināt cilvēktiesību izmantošanu; 5) publiska persona pati ir atbildīga par normatīvajos aktos noteikto funkciju izpildi. Ir būtiski atzīmēt, ka, ja publiska persona veic attiecīgo funkciju, tad tā atbild par šī uzdevuma izpildi, neatkarīgi no tā, ka tā ir noslēgusi līgumu par šī uzdevuma izpildi ar kādu privāto tiesību personu.

Līgumu brīvības principa ierobežojumi visspilgtāk izpaužas tādās speciālo civiltiesību apakšnozarēs kā darba tiesības, patērētāju aizsardzības tiesības un lietu tiesības. CL lietu tiesību daļā ir noteikts, ka nekustama īpašuma kopīpašnieks nav brīvs savā tiesībā slēgt atsavinājuma līgumu ar citu personu, kura nav kopīpašnieks, jo pārējiem kopīpašniekiem pieder pirmpirkuma tiesība, bet gadījumos, kad pirmpirkuma tiesību nav bijis iespējams izlietot atsavinātāja vainas dēļ – izpirkuma tiesība pēc CL 1381.panta.¹⁷¹ Savukārt jautājumā par likumā ietvertiem izīrētāja pienākumiem V.Sinaiskis rakstījis šādi: „[...] Konkrētā gadījumā šis saturs pastāv publiski-tiesiskā elementa aizsardzības pastiprināšanā civiltiesībās. Izīrētājs tiek ierobežots savās privātās tiesībās brīvi rīkoties ar savu īres objektu. Tā kā šiem ierobežojumiem ir publiski-tiesisks raksturs, tad ir pats par sevi saprotams, ka tie nevar tikt grozīti civiltiesiskās vienošanās ceļā.”¹⁷²

Komerclikuma 4.pants definē komercdarbības ierobežojumus. Tā, likums dod komersantiem tiesības brīvi izvēlēties komercdarbības veidus, toties nosaka, ka jāizvēlas tos, kuri nav aizliegti ar likumu. Komerclikuma 4.panta trešā daļa nosaka, ka atsevišķiem komercdarbību veidiem ir nepieciešama atļauja (licence).¹⁷³ Līdz ar to komersanti nav brīvi savā izvēlē veikt jebkuru komercdarbību, kura viņiem patīk. Licencēšanai ir pakļauts diezgan plašs komercdarbību spektrs, piemēram, kredītiestāžu darbība, biržu darbība, apdrošināšana, medicīniskie pakalpojumi, būvniecība u.c. Saskaņā ar likuma „Par Latvijas Banku” 11.pantu Latvijas Banka izsniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām juridiskajām personām, izņemot kredītiestādes, atļaujas (licences) ārvalstu valūtas pirkšanai un pārdošanai komercdarbības veidā.¹⁷⁴ Tātad bez speciālās atļaujas juridiskās personas, kuras nolēma nodarboties ar ārvalstu valūtas pirkšanu un pārdošanu, nav tiesīgas slēgt tiesiskos darījumus ar trešajām personām par ārvalstu valūtas pirkšanu vai pārdošanu.

¹⁷⁰ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums. <http://likumi.lv/doc.php?id=63545> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].

¹⁷¹ Civillikuma 1073.pants. Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības: Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2002.gada 20.decembrim//LR Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 2002., 20.decembris.

¹⁷² Sinaiskis V. Civiltiesības I. Vispārējie civiltiesību pamati. Rīga: Valters un Rapa, 1935, 181.lpp.

¹⁷³ Komerclikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=5490> [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

¹⁷⁴ Likums „Par Latvijas Banku”: LR likums. <http://likumi.lv/doc.php?id=65544> [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].

Valsts iejaukšanās, izmantojot savu varu, lai izlīdzinātu stāvokļus, pieļaujama tikai retos gadījumos (reģionālā izlīdzināšana, mazie un vidējie uzņēmumi). ES atbalsta strukturālus pārkārtojumus, bet visu pārējo uzskata par konkurences izkropļojumu, kas ir netaisnīgi, ja starta pozīcijās ir lielražotāji ar sīkražotājiem vai ražotāji ar patērētāju, jo nav iespējams padarīt vienādus šos subjektus, bet ir iespējams aizsargāt vājāko.¹⁷⁵

Profesors K. Torgāns norāda, ka valsts iejaukšanās privātajā sfērā ir vajadzīga tikai izņēmuma gadījumos un balstoties uz šādiem pamatiem:

1. Valsts sociālo funkciju izpildes nodrošināšana (vidi, cilvēku veselību un drošību apdraudošus līgumus);
2. aizliedzot likumam un labiem tikumiem pretējus līgumus, nepieļaut vai vismaz mazināt tādus līgumus, kas apdraud tikumību un morālās vērtības;
3. vājākas puses aizsardzība pret netaisniem, negodīgiem līguma noteikumiem;
4. nepieciešamība radīt iespējas pieskaņot līgumu jauniem apstākļiem, ja tie būtiski mainījušies.¹⁷⁶

Vispārināti var teikt, ka ar publiskās varas aktiem (likumiem u.c. aktiem) publiskā vara ietekmē līgumu brīvību, lai sasniegtu dažādus sabiedriski nozīmīgus mērķus:

- 1) nodrošinātu tirgus ekonomikas funkcionēšanu bez krīzēm un jukām,
- 2) saglabātu veselīgu konkurenci,
- 3) aizsargātu publisko drošību (vidi, cilvēku veselību u.c.),
- 4) aizsargātu ekonomiski vājāko līguma pusi,
- 5) atbalstītu dažas ekonomiskās aprites dalībnieku grupas (lauksaimniekus, mazos uzņēmumus).¹⁷⁷

Būtībā līguma brīvības ierobežojumi pilda noteiktu tiesību funkciju. Juridiskajā literatūrā pastāv dažādi viedokļi par tiesību funkcijām, un to definēšana notiek pēc dažādiem kritērijiem.¹⁷⁸ Balstoties uz rietumu tiesību teoriju, izdala trīs tiesību funkcijas: sociālās kontroles funkciju, konflikta risināšanas funkciju un sociālās inženierijas funkciju.¹⁷⁹ Tomēr pēc šīm tiesību funkcijām būtu grūti noteikt līguma brīvības ierobežošanas pamatus. Profesors J. Neimanis, atsaucoties uz pazīstamo vācu tiesību zinātnieku E.Kohler-Gehriga (*E. Kohler-Gehrig*), N.Horna

¹⁷⁵ Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 77.lpp.

¹⁷⁶ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 81.lpp.

¹⁷⁷ Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 81.lpp.

¹⁷⁸ Strupiņš A. Tiesiskā regulēšana un tās efektivitāte. Grām. Mūsdienu tiesību teorijas atziņas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999, 135.lpp.

¹⁷⁹ Vago S. Law and Society. New Jersey: Prentice Hall, Englewood cliffs, 1991, p.12.

un B. Ruthersa (*B.Rüthers*) darbiem, izdala piecas tiesību funkcijas: kārtības nodrošināšanas funkcija - sabiedrisko dzīves norišu sakārtošanai, kas saistīta ar konfliktu atrisināšanu un tiek realizēta sabiedrības iekšējā miera nodrošināšanai, brīvības nodrošināšanas funkcija – brīvība stāties privāttiesiskās attiecībās, sociālās drošības nodrošināšanas funkcija – vājāko aizsardzībai un sociālās atšķirtības mazināšanai, sadarbības un integrācijas funkcija – personu savstarpējai sadarbībai un audzināšanas funkcija – sabiedrības indivīdu audzināšanai.¹⁸⁰ Dr.iur. I. Krastiņš izdala trīs tiesību funkcijas: miera nodrošināšanas funkcija – sabiedriskās kārtības uzturēšanai, pilnveidošanas funkcija – rūpes par mērķtiecīgas un ekonomiskas sabiedriskās dzīves veidošanu, līdzsvara nodrošināšanas funkcija – savstarpēji konfliktējošo cilvēku interešu taisnīgs risinājums.¹⁸¹

Vispārināti autore piekrīt profesora K. Torgāna norādītajiem publiskās varas iejaukšanās pamatiem privātajā sfērā. Veicot līgumu brīvības izpausmes ierobežojumu izpēti, autore piedāvā šādu redzējumu, proti, publiskā vara līguma brīvību var ierobežot balstoties uz šādiem pamatiem:

- 1) sabiedriskās kārtības nodrošināšanai (vide, sabiedrības locekļu tiesiskās attiecības);
- 2) sociālās drošības nodrošināšanai (sociāli un ekonomiski vājākas līguma puses aizsardzībai);
- 3) audzināšanas funkciju pildīšanai (morālie un tikumiskie apsvērumi);
- 4) līdzsvara funkciju nodrošināšanai tās ekonomiskajā aspektā (regulējot ekonomisko uzvedību, lai novērstu pārkāpumus tirdzniecībā, monopolstāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un novērstu karteļu veidošanu, taisnības sasniegšanai);
- 5) sadarbības funkcijas nodrošināšanai tās ekonomiskajā aspektā (regulējot iepirkuma procesus).

Būtībā publiskās varas iejaukšanās pamati līgumā brīvībā ir par cilvēka dabas trīs elementiem: cilvēku attiecību publiskums, konfliktu neizbēgamība cilvēku sadzīvē un cilvēku interešu savtīgums.¹⁸²

Ņemot vērā iepriekš norādīto, pat tāds fundamentāls princips kā līgumu brīvības princips var tikt ierobežots no publiskās varas puses dažādiem mērķiem, kuri pēc būtības balstās uz sabiedriskās kārtības nodrošināšanas nepieciešamību, sociālās drošības nodrošināšanai, audzināšanas nepieciešamību, kas balstās uz morālajiem un tikumiskajiem apsvērumiem un līdzsvara nodrošināšanai tās ekonomiskajā aspektā, regulējot ekonomisko uzvedību, lai novērstu

¹⁸⁰ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Viļānu tipogrāfija „Renovata”, 2004, 24.-26.lpp.

¹⁸¹ Krastiņš I. Tiesību izpratne, funkcijas un normas. [b.v.]: [b.i.], 2000, 28.-30.lpp.

¹⁸² Turpat, 25.lpp.

pārkāpumus tirdzniecībā, monopolstāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un novērstu karteļu veidošanu, kā arī sadarbībai tās ekonomiskajā aspektā.

3.2. Publiskās varas lietotās metodes, regulējot līguma brīvības izpausmes

Katra tiesību norma slēpj sevī noteiktu vērtību¹⁸³ un lai aizsargātu šīs vērtības, publiskā vara pielieto dažādas metodes, regulējot līguma brīvības izpausmes. Pamatā katrai tiesību normai jāpilda noteikta tiesību funkcija. Kā norāda profesore J. Briede, publiskās institūcijas, darbodamies privāto tiesību jomā vai darbodamies ar privāto tiesību metodēm, nedrīkst pilnīgi atbrīvoties no ierobežojumiem, kurus tām uzliek publiskās tiesības.¹⁸⁴

Valsts kā publiskās varas nesējs var izmantot dažādas metodes, ar kuriem valsts regulē līgumu brīvības principa izpausmes.

Vācijas tiesību teorijā kopš XIX gs. beigām dominē viedoklis, ka tiesību normas pēc to satura iedalāmas pilnīgajās un nepilnīgajās tiesību normās.¹⁸⁵

Profesors J. Neimanis, atsaucoties uz pazīstamo vācu tiesību zinātnieku E. Kohler-Gehriga (*E. Kohler-Gehrig*) un L. Tredera (*L. Treder*) darbiem norāda, ka pilnīga tiesību norma dod tiesību subjektam tiešas pavēles vai aizliegumus.¹⁸⁶ Lai gan profesors A. Plotnieks tieši nenorāda pilnīgas tiesību normas iedalījumu, tomēr no rakstītā izriet, ka pilnīga tiesību norma uzliek tiesību subjektam pienākumus, proti, nosaka robežas, kurās tiesību subjekts var brīvi darboties savās interesēs un ārpus, kurām tās nedrīkst traucēt citiem subjektiem īstenot viņu intereses vai tiesībaizsargājošas normas, kas pēc savas būtības vienmēr ir aizliegums.¹⁸⁷ Dr. iur. I. Krastiņš arī nenorāda pilnīgas tiesību normas iedalījumu, tomēr no rakstītā izriet, ka tiesību subjektam noteiktu darbību uzliek par pienākumu vai noteiktu darbību tiesību subjektam aizliedz.¹⁸⁸

Atsaucoties uz pazīstamo vācu tiesību zinātnieku E. Kohler-Gehriga (*E. Kohler-Gehrig*) un L. Tredera (*L. Treder*) darbiem, profesors J. Neimanis nepilnīgas tiesību normas raksturo kā tiesību normas, kas nedod tiesību subjektam tiešas pavēles vai aizliegumus un min piecus nepilnīgu tiesību normu veidus – legāļdefinīcijas (likumdevēja paša dotas kādas parādības definīcijas, kas ietvertas likuma tekstā; 2) norādes normas – paskaidro, kura cita tiesību norma atbilstošajā gadījumā jāpiemēro; 3) fikcijas normas – paskaidro, ka tā piemērojama arī tiem

¹⁸³ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Viļānu tipogrāfija „Renovata”, 2004, 41.lpp.

¹⁸⁴ Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 82., 88.lpp.

¹⁸⁵ Plotnieks A. Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2009, 53.lpp.

¹⁸⁶ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Viļānu tipogrāfija „Renovata”, 2004, 53.lpp.

¹⁸⁷ Plotnieks A. Tiesību teorija & Juridiskā metode. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2009, 58.lpp.

¹⁸⁸ Krastiņš I. Tiesību izpratne, funkcijas un normas. [b.v.]: [b.i.], 2000, 32.-33.lpp.

faktiskajiem gadījumiem, uz kuriem tā pēc sava tiesiskā sastāva neattiektos; 4) atspēkojuma pieņēmuma normas – nosaka pierādīšanas noteikumu, ka strīdus gadījumā var kalpot par tā izšķirēju, bet kuru var atspēkot; 5) neatspēkojuma pieņēmuma normas – nosaka pierādīšanas noteikumu, kas strīdus gadījumā var kalpot par tā izšķirēju, bet kuru nevar atspēkot.¹⁸⁹ K. Larencs (Karl Larenz) un K. Vilhelms Kanaris (Claus-Wilhelm Canaris) raksturo trīs nepilnīgo normu veidus: 1) paskaidrojošās tiesību normas izklāsta citās normās lietoto jēdzienu saturu vai konkritizē vispārīgi formulēto priekšrakstu; 2) ierobežojošās tiesību normas – sašaurina normas darbības sfēru, precizējot tās realizācijas priekšnoteikumus; 3) norādes normas – nosauc kādu citu normu, kura izmantojama, lai precizētu vāji iezīmēto normas elementu.¹⁹⁰

Veicot līguma brīvības izpausmes ierobežojumu izpēti, likumdevējs līguma brīvību regulē tiešā pavēļu jeb uzliekošā pienākuma veidā:

1) Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai:

- a. uzliekot par pienākumu slēgt piespiedu nomas līgumu ¹⁹¹(Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās 12.p.3.d., Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju 54.p.1.d.);
- b. uzliekot par pienākumu rūpēties par dzīvokļa īpašumu ¹⁹²(Dzīvokļa īpašuma likums 10.p., Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums 4.p.);
- c. uzliekot par pienākumu dalībniekam piedāvāt pirmpirkuma tiesības ¹⁹³(KCL 189.p.1.d.);
- d. uzliekot par pienākumu piedalīties atkritumu apsaimniekošanā¹⁹⁴(Atkritumu apsaimniekošanas likums 16.p.1.d.1.p., Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Ventspils administratīvajā teritorijā 4.4. punkts);
- e. uzliekot par pienākumu noteikt laulāto mantas kopīgo vadītāju (CL 124.p.);

¹⁸⁹ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Viļānu tipogrāfija „Renovata”, 2004, 53.lpp.

¹⁹⁰ Sinaiskis V. Civiltiesību teorija un prakse. Jurists, 1933, Nr.3., 26.-27.lpp.

¹⁹¹ Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=70467> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī], Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=35770> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī].

¹⁹² Dzīvokļa īpašuma likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221382> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī], Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=193573> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

¹⁹³ Komerclikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=5490> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

¹⁹⁴ Atkritumu apsaimniekošanas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221378> [aplūkots 2015.gada 11.janvārī], Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Ventspils administratīvajā teritorijā: Ventspils pilsētas domes 2013.gada 25.janvāra saistošie noteikumi Nr.6. Pieejams: http://www.ventspils.lv/files/dokumenti/domessedes/lemumi/2013/22112013/10_sadzives_atkritumi.pdf, [aplūkots 2015.gada 20.janvārī].

f. uzliekot par pienākumu uzturēt bīstamās iekārtas atbilstoši normatīvo aktu prasībām¹⁹⁵ (Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību 14.p.).

2) Sociālās drošības nodrošināšanai:

- a. uzliekot darba devējam ar pienākumu noslēgt darba līgumu rakstveidā ¹⁹⁶(DL 40. p.1.d.);
- b. nosakot darba līgumā obligāti iekļaujamo saturu¹⁹⁷(DL 40. p. 2.d.);
- c. uzliekot darba devējam pienākumu segt darbiniekiem obligātās veselības pārbaudes izdevumus ¹⁹⁸(DAL 15. p.2.d.);
- d. uzliekot darba devējam ar pienākumu noslēgt mācību līgumu rakstveidā¹⁹⁹(DL 96. panta 5.d.);
- e. nosakot, ka pirms līguma noslēgšanas ar patērētājiem, līguma noteikumiem jābūt brīvi pieejamiem, lai ar tiem iepazītos, līguma noteikumiem jābūt skaidriem un saprotamiem un ar patērētāju līguma noteikumi ir jāapriež ²⁰⁰ (PTAL 6. pants).

Veicot līguma brīvības izpausmes ierobežojumu izpēti, likumdevējs līguma brīvību regulē aizliegumā veidā:

1) Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai:

- a. nosakot CL, kas nevar būt par cesijas priekšmetu ²⁰¹(CL 1799.p.).

2) Audzināšanas funkcijas nodrošināšanai:

- a. noteikts aizliegums atšķirīgai attieksmei atkarībā no noteiktām pazīmēm ²⁰²(DL 29.p.);
- b. noteikts aizliegums patstāvīgā darbā nodarbināt personu, kas jaunāka par 15 gadiem vai kura līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai turpina iegūt pamatizglītību²⁰³(DL 37.pants);

¹⁹⁵ Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50117>, [aplūkots 2015.gada 12.aprīlī].

¹⁹⁶ Darba likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019> [aplūkots 2015.gada 12.aprīlī].

¹⁹⁷ Turpat.

¹⁹⁸ Darba aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26020> [aplūkots 2015.gada 12.aprīlī].

¹⁹⁹ Darba likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019> [aplūkots 2015.gada 12.aprīlī].

²⁰⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=23309> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī].

²⁰¹ Civillikums: LR likums. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=90220&version_date=01.03.1993 [aplūkots 2015.gada 12. aprīlī].

²⁰² Darba likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī].

²⁰³ Turpat.

- c. noteikts aizliegums pārdot tabakas izstrādājumus²⁰⁴, alkoholiskos dzērienus²⁰⁵ personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem (Par tabakas izstrādājumu realizācijas, reklāmas un lietošanas ierobežošanu 7.p.3.d., Alkoholisko dzērienu aprites likums 6.p.2.d.);
- d. valsts noteikusi aizliegumu pārdot orgānus transplantācijai²⁰⁶, tomēr pie līguma veida kā dāvinājums²⁰⁷, likumdevējs līguma noslēgšanas brīvību neierobežo (Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēku audu un orgānu izmantošanu medicīnā 18.p.1.d.);
- e. prostitūcijas ierobežošanai, aizliedzot izvēlēties nepilngadīgu līgumpartneri, kā arī personu, kurai nav veselības kartes.²⁰⁸ Iestājoties attiecīgiem priekšnosacījumiem, kā, piemēram, slimības gadījums, valsts vispār noteikusi aizliegumu sniegt prostitūcijas pakalpojumus (Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi 2.p.).

3) Līdzsvara funkciju nodrošināšanai:

- a. aizliedzot komersantiem vienoties par cenu noteikšanas principiem, tirgus sadali, ražošanas vai investīcijas ierobežošanu²⁰⁹ utt. (Konkurences likums 11. p.1.d.);
- b. aizliedzot ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli, proti, aizliedzot komersantiem atteikties slēgt darījumu bez objektīvi attaisnojoša iemesla, preču ražošanas vai realizācijas apjomu, tirgu vai tehniskās attīstības ierobežošanu bez objektīvi attaisnojoša iemesla²¹⁰ utt.(Konkurences likuma 13. p. 1.d.).

Veicot līguma brīvības izpausmes ierobežojumu izpēti, likumdevējs līguma brīvību regulē pavēļu jeb uzliekošā pienākuma veidā, iestājoties zināmiem apstākļiem jeb priekšnoteikumiem:

1) Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai:

²⁰⁴ Par tabakas izstrādājumu realizācijas, reklāmas un lietošanas ierobežošanu: LR likums.Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=41774> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].

²⁰⁵ Alkoholisko dzērienu aprites likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88009> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].

²⁰⁶ Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēku audu un orgānu izmantošanu medicīnā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62843>, [aplūkots 2015.gada 1.martā].

²⁰⁷ Turpat.

²⁰⁸ Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi: Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumi Nr.32, 2.punkts, Latvijas Vēstnesis, 2008. 25.janvāris, Nr.14 (3798).

²⁰⁹ Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=54890> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī].

²¹⁰ Turpat.

- a. priekšlīguma noslēgšana ir savstarpēja, kā rezultātā abas priekšlīguma puses uzņemas savstarpēju pienākumu – iestājoties zināmiem priekšnoteikumiem vai noteiktā laikā – noslēgt galveno līgumu (CL 1541. p.);
- b. tikai pie noteiktiem kritērijiem, valsts atļauj neslēgt elektronerģijas līgumu (Enerģētikas likuma 42.¹p. 1.¹d., 4.d.).

2) Sociālās drošības nodrošināšanai:

- a. pie noteiktiem kritērijiem, valsts ir noteikusi darba devējam pienākumu iesaistīt kompetento institūciju darba aizsardzības jomā vai nodarbināt speciālistu ar augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā, ja komersants nodarbojas ar komercdarbības veidu, kas ietekmē darbinieka veselību ²¹¹(DAL 9.p.).
- b. iestājoties noteiktiem priekšnosacījumiem, uzliekot par pienākumu nebanku kreditētājiem izvērtēt patērētāja maksātspēju,²¹² pirms distances līguma slēgšanas (PTAL 8.panta 4.d., 4¹d., 4² d.);
- c. iestājoties noteiktiem priekšnosacījumiem, valsts ierobežo nebanku kreditētāju izsniegt kredītu bez kredīta ņēmēja izvērtēšanas ²¹³(PTAL 8.panta 4⁴.d.);
- d. iestājoties noteiktiem priekšnosacījumiem, valsts atļauj slēgt ar darbinieku mācību līgumu ²¹⁴(DL 96.p.4.d.).

3) Līdzsvara funkciju nodrošināšanai:

- a. Iestājoties noteiktiem priekšnosacījumiem²¹⁵, valsts bez Konkurences padomes lēmuma nosaka komersantiem aizliegumu apvienoties.²¹⁶

4) Sadarbības funkcijas nodrošināšanai:

- a. Iestājoties noteiktiem priekšnosacījumiem, komersants var noslēgt līgumu par būvdarbu veikšanu, preču piegādi vai pakalpojuma sniegšanu ²¹⁷(Iepirkuma likums II nodaļa).

²¹¹ Darba aizsardzības likums. LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26020> [aplūkots 2015. gada 12. aprīlī].

²¹² Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=90220&version_date=01.03.1993 [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī].

²¹³ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=90220&version_date=01.03.1993 [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī].

²¹⁴ Darba likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019> [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī].

²¹⁵ Konkurences likuma 15. panta (2) daļa, (2¹) daļa ar dažiem izņēmumiem nosaka: pirms apvienošanās iesniedz Konkurences padomei pilnu ziņojumu, ja apvienošanās dalībnieku kopējais apgrozījums iepriekšējā finanšu gadā Latvijas teritorijā ir bijis ne mazāks par 35 572 000 euro vai apvienošanās dalībnieku kopējā tirgus daļa konkrētajā tirgū pārsniedz 40 procentus (Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=54890> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī]).

²¹⁶ Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=54890> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī].

Veicot līguma brīvības izpausmes ierobežojumu izpēti, likumdevējs līguma brīvību regulē paskaidrojot noteiktus uzvedības priekšrakstus:

5) Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai:

a. sniedzot priekšrakstus par morāli un tikumu ²¹⁸(CL 1553., 1570., 1571., 1592., 1932., 2193., 2263., 2387.p.).

Izpētot publiskās varas pielietotās metodes, regulējot līguma brīvību un analizējot tiesību normas, visgrūtākais uzdevums bija noteikt pie kuras funkcijas iekļaut patērētāju tiesību aizsardzības normas. No vienas puses patērētājs ir jāaizsargā un ir pieskaitāma pie sociāli vājākās grupas, tātad jāpilda sociālās drošības funkcija, no otras puses likumdevējs ir noteicis attiecīgus priekšnoteikumus personu savstarpējai sadarbībai. Analizējot patērētāju tiesību normas efektivitāti pēc funkcionāliem kritērijiem, šīs tiesību normas pēc būtības pilda sadarbības funkciju un ļauj prognozēt šīs sadarbības nosacījumus un turpmāko sadarbības modeli, kā arī riskus,²¹⁹ tomēr likumdevējs patērētāja aizsardzībai ir iestrādājis mehānismu patērētāja aizsardzībai, ieviešot atteikuma tiesības²²⁰, līdz ar to tiesību normas pilda iecerēto likumdevēja mērķi, proti, pilda sociālās drošības funkciju. Līdzīgas metodes publiskā vara ir lietojusi, ierobežojot nebanku kreditētāju darbību Latvijā, uzliekot par pienākumu nebanku kreditētājiem izvērtēt patērētāja maksāspēju,²²¹ pirms distances līguma slēgšanas. Tomēr analizējot tiesību normas, likumdevējs nav noteicis aizsardzības mehānismus, lai aizsargātu sociāli vājāko, proti, atbildību uzliekot patērētājam.²²² Jāpiebilst, ka likumdevējs prognozēja šādu risku un tas redzams likumprojekta „Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma (anotācija) ziņojumā.²²³ PTAL 8. panta 4^a daļa nosaka, ka kredīta devējs ir tiesīgs

²¹⁷ Publisko iepirkumu likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=133536> [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī].

²¹⁸ Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=90220> [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī].

²¹⁹ Kohler-Gehrig E. Einführung in das Recht. Heidelberg: v. Decker, 1997, S.14.

²²⁰ Noteikumi par distances līgumu: Ministru kabineta 2014. gada 20. maija noteikumi nr.255. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/266462-noteikumi-par-distances-ligumu> [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī]

²²¹ Patērētāju tiesību aizsardzības likums 8. panta (4^a) daļa nosaka: Pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm (turpmāk — datubāze) par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā. Ja atteikumu izsniegt kredītu pamato ar datubāzē iegūtajām ziņām, kredīta devējs nekavējoties un bez maksas informē patērētāju par datubāzes izmantošanas rezultātiem un sniedz ziņas par izmantoto datubāzi (Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=90220&version_date=01.03.1993 [aplūkots 2015. gada 13. aprīlī]).

²²² Krimināllikuma 210. pants nosaka atbildību par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu aizdevuma saņemšanai, ja ar to radīts būtisks kaitējums kreditoram.

²²³ Likumprojekta „Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), Ministru kabineta 2013. gada 28. maija sēdes protokola Nr.32 30.§ izraksts. Pieejams:

piešķirt kredītu tikai pēc tam, kad tas izvērtējis patērētāja spēju atmaksāt kredītu un pārliecinājies par to. Tātad tiesiskās regulēšanas efektivitāte, vērtējot pēc funkcionāliem kritērijiem nav sasniegusi savu mērķi, proti, aizsargāt sociāli vājāko un tas apstiprinās ar veikto pētījumu par sociālo realitāti, kā arī statistikas datiem. ²²⁴Maģistra darba iepriekšējā daļā, autore ierosināja publiskai varai, regulēt līguma brīvību „ātro kredītu” sektorā, uzliekot nebanku kreditētājam pirms kredīta izsniegšanas pieprasīt un saņemt Valsts ieņēmumu dienesta izziņu par patērētāja ienākumiem vai satura ziņā līdzvērtīgu citas valsts nodokļu administrācijas izziņu. Papildus priekšlikumam, autore ierosina likumdevējam noteikt aizliegumu izsniegt kredītu, ja šāda izziņa nav iesniegta un saņemta. Būtībā tiesībām ir jābūt tādām, lai nodrošinātu atsevišķa indīvida brīvību pret cita patvaļu. ²²⁵

Secināms, ka publiska vara, regulējot līguma brīvību, pielieto šādas metodes: 1) tiešā pavēļu jeb uzliekošā pienākuma veidā; 2) aizlieguma veidā; 3) pavēļu jeb uzliekošā pienākuma veidā, iestājoties zināmiem apstākļiem jeb priekšnoteikumiem un 4) paskaidrojot noteiktus uzvedības priekšrakstus. Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai un sociālās drošības nodrošināšanai publiskā vara regulē līguma brīvību tiešā pavēļu jeb uzliekošā pienākuma veidā, savukārt aizlieguma veidā publiskā vara ir regulē līguma brīvību, lai nodrošinātu audzināšanas funkciju (morālās un tikumiskās vērtības), kā arī lai nodrošinātu līdzsvaru tās ekonomiskajā aspektā, proti, lai nodrošinātu taisnīgumu.

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/EBCCA4CFD5611F48C2257B9600269C87?OpenDocument>
[aplūkots 2015. gada 4. aprīlī]

²²⁴ Saskaņā ar PTAC rīcībā esošajiem datiem lielākais kavēto maksājumu īpatsvars (37,1%) ir ātro kredītu sektorā (norādāms, ka, tā kā informāciju par nebanku kreditēšanas tirgu uzraudzības iestādei - PTAC iesniedza tikai 78% no nebanku tirgus dalībniekiem (atsevišķi dalībnieki iesnieguši tikai daļēju informāciju), savukārt pagarināto maksājumu īpatsvars (49%), kas pagarināti no 1 – 3 un vairāk (Pārskats par nebanku patērētāju kreditēšanas tirgus darbību 2014. gada 1. pusgadā. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/2014_i_pusgads_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu%281%29.pdf [aplūkots 2015. gada 4. aprīlī]).

²²⁵ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Viļānu tipogrāfija „Renovata”, 2004, 25.lpp.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Līguma brīvība ir princips, kas cieši saista izvēles brīvību un gribas brīvību, ievērojot labas ticības un taisnīguma principus. Gribas brīvība ir ietekmējama tikai sabiedrībai nozīmīgu mērķu sasniegšanai. Tāpēc līguma brīvības principa piemērošanas ierobežojumi ir pieļaujami tikai šo mērķu ietvaros.
2. Tiesību zinātnieki piedāvā divas līgumu brīvības principa izpratnes:
 - 1) līguma brīvības principa „ekonomiskā izpratne”, kas nodrošina tirgus brīvu un atvērtu funkcionēšanu uz vienādiem noteikumiem un paredzamām tiesiskām sekām;
 - 2) līguma brīvības principa kā vispārējā tiesību principa izpratne tā klasiskajā definējumā, kura pamatā ir personas privātautonomijas ievērošana.

Līguma brīvības principa modernā izpratne aptver gan ar šā principa piemērošanu tirgus brīvai un atvērtai darbības nodrošināšanai, neaizmirstot par līguma brīvības principa klasisko izpratni, kura balstās uz privātautonomijas ievērošanu.
3. Preces un pakalpojumu piedāvāšanai patērētājiem, līguma brīvības princips tiek ierobežots ar šādiem priekšnoteikumiem: 1) līguma noteikumiem jābūt brīvi pieejamiem, lai ar tiem iepazītos, 2) līguma noteikumiem ir jābūt skaidriem un saprotamiem, 3) būtiski, lai tirgū patērētājs varētu izvēlēties arī citādus līguma noteikumus. Pamatojoties uz šiem priekšnoteikumiem, patērētāja lēmumam par līguma noslēgšanu jābalstās uz brīvi radušos gribas izpaudumu. Ar šo tiek sasniegts viens no līguma brīvības principa ierobežojumu mērķiem – aizsargāt ekonomiski vājāko puse, ko uzņemas valsts.
4. Patērētājam nav iespējams ietekmēt līguma saturu, īpaši tas attiecas uz iepriekš sagatavotiem tipveida līgumiem, tādējādi Patērētāju aizsardzības likumā noteiktais līguma savstarpējais „apspriešanas pienākums” pēc būtības sasniedz formālo vienlīdzību, kas nenozīmē faktisko vienlīdzību. Publiskā vara noteikusi netaisnīgus līguma noteikumus, tādējādi sasniedzot faktisko vienlīdzību. Tipveida līgumi ietaupa komersantam resursus, līdz ar to tiek piedāvātas zemākas cenas patērētājiem.

5. Līguma satura izvēles brīvību ietekmē elektroniskās komercijas izplatība un līgumslēdzējam, kas visbiežāk ir patērētājs, ietekmēt līguma saturu praktiski ir neiespējama, līdz ar to viena no līguma brīvības izpausmēm, proti, līguma satura izvēles brīvība, mūsdienās ir zaudējusi savu aktualitāti. Tāpat savu aktualitāti zaudējusi ELTP 1:102. pantā noteiktais, proti, brīvi noteikt līguma saturu. ELTP 1:102. pantā ietvertos vārdus „nosaka to saturu” būtu izslēdzami, jo tā būtība nav atbilstoša laika garam. Īpaša nozīme līguma saturam būs strīda izšķiršanā, ievērojot publiskās varas noteiktos netaisnīgos līguma noteikumus.

6. Publiskās varas centieni, ierobežojot līguma brīvību, patērētāja aizsardzībai „ātro kredītu” nozarē ir tikai formāli un nav sasnieguši likumdevēja iecerēto mērķi – aizsargāt ekonomiski vājāko pusi. To apstiprina „ātro kredītu” kavēto maksājumu (37,1%) un pagarinājuma maksājumu (49%) īpatsvars Latvijā, kā arī veiktais socioloģiskais pētījums. Ekonomikas ministrijas piedāvātie grozījumi attiecībā uz milzīgo procentu likmju ierobežošanu, tostarp aizliedzot tos piešķirt naktīs nebūs pietiekami līguma brīvības ierobežošanai, jo cēloņsakarība ir saskatāma tieši intensīvajā un agresīvajā pakalpojuma reklāmā, radot iespaidu par kredīta vispārēju pieejamību, kā arī patērētāja maksātspējas izvērtēšanā. Līdz ar to autore piedāvā noteikt stingrāku regulējumu patērētāja maksātspējas izvērtēšanai, nosakot nebanku kreditētājiem pieprasīt un saņemt Valsts ieņēmumu dienesta izziņu par patērētāja ienākumiem vai satura ziņā līdzvērtīgu citas valsts nodokļu administrācijas izziņu. Papildus priekšlikumam, autore ierosina likumdevējam noteikt aizliegumu izsniegt kredītu, ja šāda izziņa nav iesniegta un saņemta.

7. Līgumpartnera izvēles brīvība ir vispārēji atzīta, un vairākuma gadījumos katra puse ir brīva sava līgumpartnera izvēlē. Darba tiesībās darba devējs ir ierobežots potenciālā darbinieka izvēlē ar atšķirīgas attieksmes aizliegumu, savukārt darbinieks var tikt ierobežots darba devēja izvēlē uzņēmuma pārejas gadījumā. Komerctiesības kapitālsabiedrības kapitāla daļu īpašnieks ir pakļauts tādām līgumpartnera izvēles brīvības ierobežojošām elementam kā pirmpirkuma tiesības, kuras aizsargā Komerclikumā definētas noteiktās tiesības.

8. Līgumu brīvības princips var tikt ierobežots no publiskās varas puses šādiem visbūtiskākajiem līgumu brīvības principa ierobežošanas pamatiem:

- 1) sabiedriskās kārtības nodrošināšanai (vide, veselība, sabiedrības locekļu tiesiskās attiecības);
- 2) sociālās drošības nodrošināšanai (sociāli un ekonomiski vājākas līguma puses aizsardzībai);
- 3) audzināšanas funkciju nodrošināšanai (morālie un tikumiskie apsvērumi);
- 4) līdzsvara funkciju nodrošināšanai tās ekonomiskajā aspektā (regulējot ekonomisko uzvedību, lai novērstu pārkāpumus tirdzniecībā, monopolstāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un novērstu karteļu veidošanu, taisnības sasniegšanai);
- 5) sadarbības funkcijas nodrošināšanai tās ekonomiskajā aspektā (regulējot iepirkuma procesus).

9. Publiska vara, regulējot līguma brīvību, pielieto šādas metodes:

- 1) tiešā pavēļu jeb uzliedzošā pienākuma veidā;
- 2) aizlieguma veidā;
- 3) pavēļu jeb uzliedzošā pienākuma veidā, iestājoties zināmiem apstākļiem jeb priekšnoteikumiem;
- 4) paskaidrojot noteiktus uzvedības priekšrakstus.

10. Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai un sociālās drošības nodrošināšanai publiskā vara regulē līguma brīvību tiešā pavēļu jeb uzliedzošā pienākuma veidā, savukārt aizlieguma veidā, publiskā vara regulē līguma brīvību, lai nodrošinātu audzināšanas funkciju, kas balstās uz morālām un tikumiskām vērtībām. Tāpat aizlieguma veidā, publiskā vara regulē līguma brīvību, lai nodrošinātu līdzsvaru tās ekonomiskajā aspektā, proti, lai nodrošinātu taisnīgumu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra

1. Akmentiņš R. Ievads tiesību zinātnē. Rīga, 1929.
2. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
3. Barisa – Sermule L. Top likums „ātro” kredītu ierobežošanai. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/ekonomika/zinas/top-likums-atro-krediitu-ierobezhoshanai.a53778/> [aplūkots 2014.gada 20.decembrī].
4. Berlins J. Četras esejas par brīvību. Rīga: Sprīdītis, 2000.
5. Bite J. Pirmpirkuma tiesības, atsavinot slēgtu kapitālsabiedrību daļas. Tiesiskās problēmas un iespējamie risinājumi. Jurista Vārds, 2009. 27.oktobris, Nr.43.
6. Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
7. Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.
8. Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga, 1933.
9. Būmanis A. Vispārējs pārskats par jauno Civillikumu. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rīga: [b.v.]: [b.i.], [b.g.].
10. Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998.
11. Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
12. Danovskis E. Iestādes lēmuma un civiltiesiska līguma mijiedarbība. Jurista Vārds, 2009. 28.jūlijs, Nr.30.
13. Gailums I. Darba likums. Komentāri. Tiesu prakse. 1.grāmata (A un B daļa). Rīga: Gailuma juridiskā biznesa biroja izdevniecība, 2002.
14. Kalniņš K. Senāta prakse strīdos, kas saistīta ar priekšlīgumu. Jurista Vārds, 2014. 23.decembris, Nr.50.
15. Kārkliņš J. Latvijas līgumtiesību modernizācijas galvenie virzieni. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006.
16. Krastiņš I. Tiesību izpratne, funkcijas un normas. [b.v.]: [b.i.], 2000.
17. Lejnieks M. Vai pastāv lexmercatoria? Likums un Tiesības, 1999. Nr.3.
18. Lošmanis A. Prezentācija par SIA kapitāla daļu atsavinājuma tiesiskā regulējuma problēmām, kas nolasīta 2008.gada 14.maijā Rīgā konferencē par aktuālajiem komerciesību jautājumiem.
19. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Viļānu tipogrāfija „Renovata”, 2004.

20. Mucenieks P. Sociālā likumdošana (Pirmā puse). Rīga: LU Studentu padomes grāmatnīcas izdevums, 1934.
21. Par Civillikuma 1415.panta piemērošanu. Jurista vārds, 2009. Nr.4 (547).
22. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Par patērētāju kreditēšanu. Pieejams: <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/par-pat-r-t-ju-kredit-anu> [aplūkots 2014.gada 27.decembrī].
23. Pārskats par nebanku patērētāju kreditēšanas tirgus darbību 2014. gada 1.pusgadā. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/2014_i_pusgads_parskats_par_nebanku_kredit_tirgu%281%29.pdf [aplūkots 2015. gada 4. aprīlī].
24. Precinieks G. *Lex voluntatis* realizācija Civillikumā. Likums un Tiesības, 2001. Nr.3.
25. Plotnieks A. Tiesību teorija&Juridiskā metode. Rīga: SIA „Izglītības soļi”, 2009.
26. Raihs N., Godars K., Vasiļjeva K. Izprotot Eiropas Savienības tiesības: Kopienas tiesību mērķi, principi un metodes. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. [xii].
27. Repšs A. Uzņēmuma pāreja citai personai un darbinieku tiesību aizsardzība. Jurista Vārds, 2004. 9.marts, Nr.9(314).
28. Rudevskis J. Brīvas filozofiskas piezīmes uz Sanhosē pantu malām. Jurista Vārds, 2012. 21.augusts, Nr.34 (733).
29. Simulis M. Interpretācijas problēmas darbinieku kvalifikācijas celšanas normatīvajā regulējumā. Jurista Vārds, 2014. 2.septembris, Nr.34 (836). Pieejams: <http://www.sorainen.com/UserFiles/File/Publications/article.problems-of-interpretation-employee-training-regulatory-framework.2014-09-02.lat.jurista-vards.mariss.pdf> [aplūkots 2015.gada 2.februārī].
30. Sinaiskis V. Civiltiesības I. Vispārējie civiltiesību pamati. Rīga: Valters un Rapa, 1935.
31. Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga, 1996.
32. Sinaiskis V. Civiltiesību teorija un prakse. Jurists, 1933, Nr.3.
33. Slicāne E. Labi tikumi un to nozīme darījumu tiesiskajās attiecībās. Jurista Vārds, 2005. 19.aprīlis. Nr.14, un 2005. 26.aprīlis, Nr.15.
34. Škoba L, Sakārne I, Novicka S. 1980.gada ANO Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem pamatjautājumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
35. Strupišs A. Tiesiskā regulēšana un tās efektivitāte. Grām. Mūsdienu tiesību teorijas atziņas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999.

36. Torgāns K. Komerclikumā jāiestrādā Eiropas līgumu tiesību principu normas. Jurista Vārds, 2007. 20.februāris, Nr.8.
37. Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013.
38. Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006.
39. Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
40. Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009.
41. Torgāns K. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga, Latvijas Universitāte, 2002.
42. Ulmane V. Darba tiesības. Rīga: Biznesa augstskola Turība, SIA, 2003.
43. Vaivods F. Publisko iepirkumu divējādā tiesiskā daba. Likums un Tiesības, 2004, oktobris, Nr.10.
44. Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam. Pieejams: <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vid/?doc=17913> [aplūkots 2015.gada 11.janvārī]
45. Vīriešu un sievietes darba samaksas atšķirības novēršana Eiropas Savienībā. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/140319_gpg_lv.pdf [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].
46. Višķere I. Publisko tiesību līgumi un to kontrole administratīvā procesa kārtībā. Jurista Vārds, 2009. 3.februāris, Nr.5.
47. Vītoliņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
48. Atiyah P.S. The Rise and Fall of Freedom of Contract. Oxford University. 1986.
49. Atiyah P.S. An Introduction to the Law of Contract. Oxford: Clarendon Press, 1989.
50. Blum B. Contracts. Examples&Explanations. NewYork: Aspen Law&Business, 1998.
51. European Contract Law. Edited by B.Fauvargue-Cosson and D.Mazeaud. Munich: European law publishers, 2008.
52. Comparative Labour Law and Industrial Relations in Industrialized Market Economy. Edited by R.Blanpain, C.Engels. VIIth and revise dedition, KluwerLawInternational, The Hage, London, Boston, 2001.
53. Dutch Civil Code, article 3:33. Pieejams: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook033.htm> [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].
54. European contract law: draft code published. Pieejams: http://www.cliffordchance.com/briefings/2011/05/european_contractlawdraftcodepublished.html [aplūkots 2014.gada 7.decembrī].

55. Gauch P., Schleup W.G. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1998.
56. Guiding principles of European Contract Law. Pieejams: http://www.legiscompare.fr/site-web/IMG/pdf/19._Guiding_Principles.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].
57. Farnsworth E.A. Duties of Good Faith and Fair Dealing under the UNIDROIT Principles, relevant International conventions and national laws. Pieejams: http://tldb.uni-koeln.de/php/pub_show_document.php?pubdocid=122100 [aplūkots 2014.gada 5.decembrī].
58. Filip de Ly. Lex marcatoria and Unification of Law in the European Union. Towards a European Civil Code. Kluwer: Law International, 1998.
59. Freedom of contract. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_contract [aplūkots 2014.gada 1.decembrī].
60. French Civil Code, article 1101. Pieejams: http://www.napoleon-series.org/research/government/code/book3/c_title03.html#chapter1 [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].
61. Guibault L. An Analysis of the Contractual Overridability of Limitation on Copyright. The Hague, London, Boston: KluwerLawInternational, 2002.
62. Hugenholtz P.B. Copyright Limitation and Contracts, Netherland: Institute for Information Law University of Amsterdam, 2007.
63. Keily T. Good faith and the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). Pieejams: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/keily.html> [aplūkots 2014.gada 6.decembrī].
64. Kull I. European and Estonian Law of Obligations – Transposition of Law or Mutual Influence? Pieejams: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2004_1_32.pdf [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].
65. Kohler-Gehrig E. Einführung in das Recht. Heidelberger: v. Decker, 1997.
66. Kohler-Gehrig E. Einführung in das Recht. Heidelberger: v. Decker, 1997, S.10 ff.; Rüthers B.Rechtstheorie. München: Beck, 1999.
67. Lando O. Principles of European Contract Law and Unidroit principles: Similarities, Differences and Perspectives. Pieejams: <http://w3.uniroma1.it/idc/centro/publications/49lando.pdf> [aplūkots 2014.gada 3.decembrī].

68. Lando O. The Structure and the Salient Features of the Principles of European Contract Law. *Juridica International*, I/2001.
69. Principles of European Contract Law. Pieejams: <http://www.transnational.deusto.es/emttl/documentos/Principles%20of%20European%20Contract%20Law.pdf> [aplūkots 2014.gada 6.decembrī].
70. Ramsay Iain. *Consumer Law and Policy*. Oxford and Portland, Oregon. 2007.
71. The Restatement (Second) of Contracts, article 1. Pieejams: http://www.lexinter.net/LOTWVers4/definition_of_contract.htm [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].
72. Torgans K, Bushaw A. Some comparative aspects of contract law in civil and common law systems // *International legal perspectives*. Fall 2001/ Spring 2002. Volume 12, Issue 1 and 2. North-western School of Law of Lewis&Clark College.
73. Vago S. *Law and Society*. New Jersey: Prentice Hall, Englewood cliffs, 1991.
74. Zimmermann R. *The New German Law of Obligations (Historical and Comparative Perspectives)*. Oxford University Press Inc., New York, 2005.
75. Whittaker S. *European Review of Contract Law*. *Journal of European Tort law*, 2011, vol.7, Nr.3.
76. Буковский В. Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских. Том II. Правотребований. Рига, 1914.
77. Свобода договора. Pieejams: <http://www.slovari.info/lawyer/1966.html> [aplūkots 2014.gada 1.decembrī].
78. Принципы международных коммерческих договоров УНИДРУА. Pieejams: <http://pravoznavec.com.ua/books/134/9239/41/> [aplūkots 2014.gada 5.decembrī].
79. Тютрюмов И.М. *Гражданское право*. Тарту: Типография Г.Лаакман, 1927.

Normatīvie akti

80. UNIDROIT Principles. Pieejams: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> [aplūkots 2014.gada 3.decembrī].
81. Konvencija par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā – Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=203118>, [aplūkots 2015.gada 1.martā].

82. Konvencijā par cilvēku tirdzniecības prostitūcijas izmantošanas no trešo personu puses novēršanu. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/372> [aplūkots 2015.gada 20.janvārī].
83. Eiropas Pamattiesību Harta. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:lv:PDF> [aplūkots 2015.gada 30.janvārī].
84. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32008R0593> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].
85. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32007R0864&qid=1426501845977> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].
86. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1013/2006 „Par atkritumu sūtījumiem”. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006R1013:20120308:LV:HTML>, [aplūkots 2015.gada 11.janvārī].
87. Eiropas Padomes Direktīva 2001/23/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32001L0023> [aplūkots 2015.gada 8.janvārī].
88. Padomes Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:31993L0013&forward=true&qid=1426500491921&type=expert> [aplūkots 2015.gada 28.janvārī].
89. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].
90. Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50117>, [aplūkots 2015.gada 28.februārī].
91. Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēku audu un orgānu izmantošanu medicīnā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62843>, [aplūkots 2015.gada 1.martā].

92. Mikrouzņēmuma nodokļa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=215302> [aplūkots 2015.gada 10.martā].
93. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums. <http://likumi.lv/doc.php?id=63545> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].
94. Komerclikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=5490> [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].
95. Grozījumi Komerclikumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/256915-grozijumi-komerclikuma> [aplūkots 2015.gada 2.februārī].
96. Darba likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26019> [aplūkots 2015.gada 3.janvārī].
97. Grozījumi Darba likumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270232-grozijumi-darba-likuma> [aplūkots 2015.gada 4.aprīlī].
98. Darba aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=26020> [aplūkots 2015.gada 05.aprīlī].
99. Likums „Par Latvijas Banku”: LR likums. <http://likumi.lv/doc.php?id=65544> [aplūkots 2014.gada 15.decembrī].
100. Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418%20> [aplūkots 2014.gada 19.decembrī].
101. Par tabakas izstrādājumu realizācijas, reklāmas un lietošanas ierobežošanu: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=41774> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].
102. Alkoholisko dzērienu aprites likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88009> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī].
103. Atkritumu apsaimniekošanas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221378> [aplūkots 2015.gada 11.janvārī].
104. Dzīvokļa īpašuma likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=221382> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].
105. Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=193573> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].
106. Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=54890> [aplūkots 2015.gada 13.aprīlī].
107. Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi: Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumi Nr.32, 2.punkts, Latvijas Vēstnesis, 2008. 25.janvāris, Nr.14 (3798).

108. Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Ventspils administratīvajā teritorijā: Ventspils pilsētas domes 2013.gada 25.janvāra saistošie noteikumi Nr.6. Pieejams: http://www.ventspils.lv/files/dokumenti/domessedes/lemumi/2013/22112013/10_sadzives_atkritumi.pdf, [aplūkots 2015.gada 20.janvārī].

Juridiskās prakses materiāli

109. Case 240/97 Spain v European Commission [1999] ECR I-6571, para 99; Case 170 Alrosa Co It v European Commission EU-Lex, para 108.
110. Eiropas Savienības tiesas 2012.gada 9.marta spriedums lietā Nr. C-1/11 Interseroh Srapand Metals trading GmbH pret Sonderabfall-Management-Gesellschaft Rheinland-PfalzmbH (SAM). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:62011CJ0001> [aplūkots 2015.gada 12.janvārī].
111. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.2008-34-01, 16.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2008-34-01.htm [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].
112. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 27.novembra lēmums lietā Nr.SKA – 853/2009, 14.p. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2009/> [aplūkots 2015.gada 5.janvārī].
113. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 23.janvāra spriedums lietā Nr.SKC–27/2008. Pieejams: [http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/civillikuma-pantu-raditajs-2003-2013/saistibu-tiesibas-1401-2400pant/\[aplūkots 2014.gada 25.decembrī\]](http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/civillikuma-pantu-raditajs-2003-2013/saistibu-tiesibas-1401-2400pant/[aplūkots 2014.gada 25.decembrī)
114. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 13.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC–43/2011. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].
115. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.2008-34-01, 16.punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2008-34-01.htm [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī].

116. Senāta spriedumu krājums, 13.sēj., 1934, 5059.lpp., Nr.71.

Administratīvā rajona tiesas spriedums lietā Nr.A42715609. Pieejams:

http://www.tiesas.lv/files/AL/2009/10_2009/05_10_2009/AL_0510_raj_A-7156-09_43.pdf

[aplūkots 2014.gada 28.decembrī].

PIELIKUMI

1. pielikums. Via.sms.lv rēķins par aizdevuma maksas pagarinājumu (02.03.2015.)

Saņēmējs:

Personas kods: ...
Bankas nosaukums: AS "SEB banka"
S.W.I.F.T.: UNLALV2X
Bankas kods: UNLA
Konts:

Nosūtītājs: SIA "VIA SMS"
Kr.Valdemāra iela 8-5,
Rīga,
LV-1010

Reģistrācijas numurs: 40103259867
Bankas nosaukums: AS "Swedbank"
S.W.I.F.T.: HABALV22
Bankas kods: HABA
Konts: LV40HABA0551027011275

Klienta ID: 113178

Līguma ID: 596995
Rēķina Nr.: 1059047
Rēķina datums: 02.03.2015.
Aizdevuma periods: 26.02.2015. - 28.03.2015.
Apmaksas termiņš: 02.03.2015.

Nosaukums	Summa
Pagarināšanas komisija saskaņā ar Līguma p. 4.1.	54.00
Summa apmaksai	EUR 54.00

Pievienotās vērtības nodokli nepiemēro saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 6.panta 1.daļas 17.a punktu

Paldies! Šis rēķins ir apmaksāts.

Summa apmaksai: EUR 54.00 (piecdesmit četri eiro, nulle eiro centi)

Ja neesat gatavi šobrīd atmaksāt visu aizdevuma summu, tad pagariniet aizdevuma atmaksas termiņu. **Lūdzu ievērojiet, ka no 19.02.2014. pagarinājuma maksa tiek samazināta, ja esat veicis vismaz 2 (divus) pagarinājumus 2 (divu) līguma termiņu apmērā!** Pilna pagarinājuma maksa ir: 7 dienām – EUR 23.00, 14 dienām – EUR 34.00, 30 dienām – EUR 54.00, samazināta: 7 dienām – EUR 16.20, 14 dienām – EUR 20.50, 30 dienām – EUR 30.00. Kā maksājuma mērķi norādiet Klienta ID 113178 vai Rēķina Nr. 1059047 pagarinājums.

Ir jautājumi? Zvaniet —

(+371) 67-212-412

2.pielikums. Patērētāju tiesību aizsardzības centra uzziņa (01.02.2013.)

LATVIJAS REPUBLIKAS EKONOMIKAS MINISTERIJA PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

K.Mildeņa iela 137, Rīga, LV-1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

Rīgā:

OK, 00.2013, Nr. 22.2-327, 8.22.

SIA „VENTALL
TERMINALS”
Reģ.Nr.51203021741
Dzirnavu iela 66,
Ventspils, LV-3602

Par uzzinas sniegšanu

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk - PTAC) izskatījis SIA „VENTALL TERMINALS”, reģ.Nr.51203021741, Dzirnavu iela 66, Ventspils (turpmāk - Sabiedrība) 2013.gada 10.janvāra iesniegumu Nr.03-04-01/01 uzzinas saņemšanai (turpmāk - Iesniegums).

Sabiedrība Iesniegumā sniedz šādu faktu aprakstu.

Sabiedrība 2004.gada 29.decembrī reģistrējusi inspicēšanas institūcijā bīstamo iekārtu – rezervuāru. Atbilstoši Ministru kabineta 2001.gada 28.augusta noteikumu Nr.384 „Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība” 14.1.apakšpunktam, Sabiedrība ar rīkojumu norīkojusi tehnisko direktoru (nodarbināts uz darba līguma pamata), kurš atbildīgs par rezervuāra tehnisko stāvokli, tā drošu lietošanu, apkopi, remontu un rekonstrukciju. Sakarā ar to, ka Sabiedrības tehniskais direktors turpmāk neveiks savus darba pienākumus un plānojis savu saimniecisko darbību, Sabiedrības valdes priekšsēdētājs V. Indriāns vēlas noslēgt līgumu ar SIA „VENTAMONJAKS SERVISS”, kurš ne tikai apkalpos rezervuārus, bet ar rīkojumu norīkos atbildīgo speciālistu par rezervuāra tehnisko stāvokli, tā drošu lietošanu, apkopi, remontu, un rekonstrukciju, izsakot līguma punktus šādā redakcijā:

- „SIA „VENTAMONJAKS SERVISS” nodrošina kvalificētas atbildīgās personas norīkošanu par bīstamās iekārtas tehnisko stāvokli, tā drošu lietošanu, apkopi, remontu un rekonstrukciju, kurām ir noteikti atbildīgā speciālista pienākumi atbilstoši Latvijas Republikas MK noteikumu Nr.384 „Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība”, kas izdoti saskaņā ar likumu „Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību”.*
- „SIA „VENTAMONJAKS SERVISS” uzņemas rezervuāra valdītāja pienākumus un atbildību atbilstoši Latvijas Republikas MK noteikumu*

Nr.384 „Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība”, kas izdoti saskaņā ar likumu „Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību”.”

Sabiedrība Iesniegumā lūdz sniegt atbildi uz šādiem jautājumiem:

- vai uz savstarpēja līguma pamata Sabiedrības valdes priekšsēdētājs drīkst nodot bīstamās iekārtas (rezervuāru) atbildīgā speciālista pienākumus SIA „VENTAMONJAKS SERVISS”, kura norīkos atestētu speciālistu, kurš būs atbildīgs par rezervuāra tehnisko stāvokli, tā drošu lietošanu, apkopi, remontu un rekonstrukciju?
- vai Sabiedrības valdes priekšsēdētājs līgumā drīkst atrunāt, ka SIA „VENTAMONJAKS SERVISS” uzņemas rezervuāra valdītāja pienākumus un atbildību, kas noteikti likuma „Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību” 14.pantā un Ministru kabineta 2001.gada 28.augusta noteikumu Nr.384 „Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība” 14.punktā, kaut arī bīstamās iekārtas valdītājs paliek nemainīgs?
- ja līgumā Sabiedrības valdes priekšsēdētājs atrunā, ka SIA „VENTAMONJAKS SERVISS” uzņemas bīstamās iekārtas – rezervuāra valdītāja pienākumus un atbildību un nemainot bīstamās iekārtas datus inspekcijas institūcija par bīstamās iekārtas (rezervuāra) valdītāja maiņu, vai atbildība par bīstamo iekārtu (rezervuāru) paliek Sabiedrībai?

Sabiedrībai uzzina nepieciešama, lai izpildītu likuma „Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību” un Ministru kabineta 2001.gada 28.augusta noteikumu Nr.384 „Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība” normatīvo aktu prasības.

PTAC, izvērtējot Sabiedrības Iesniegumā ietvertu faktu aprakstu un no minētajiem faktiem izrietošos konkrētos jautājumus, sniedz šādu uzziņu.

Ministru kabineta 2001.gada 28.augusta noteikumu Nr.384 „Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr.384) 14.1.apakšpunkta izpratnē bīstamās iekārtas valdītājam jānorīko speciālistu, kurš ir atbildīgs par rezervuāra tehnisko stāvokli, tā drošu lietošanu, apkopi, remontu un rekonstrukciju. Bīstamās iekārtas valdītājs ir tiesīgs noslēgt savstarpēju līgumu ar citu juridisku personu, kura uzņemas bīstamās iekārtas atbildīgā speciālista pienākumu funkcijas Noteikumu Nr.384 noteiktajā kārtībā un norīko attiecīgu atbildīgo speciālistu, kurš šīs funkcijas turpmāk veiks.

Valdītājs nav tiesīgs līgumā atrunāt, ka komersantam, ar kuru tiek slēgts līgums, tiek deleģēti bīstamās iekārtas valdītāja pienākumi un atbildība, nemainoties iekārtas valdītājam. Atbildīgā speciālista norīkošana minēto pienākumu veikšanai nemazina bīstamo iekārtu valdītāja atbildību, kā to nosaka Noteikumu Nr.384 14.1.apakšpunkts, līdz ar to valdītājs ir atbildīgs par bīstamās iekārtas atbilstību piemērojamo normatīvo aktu prasībām.

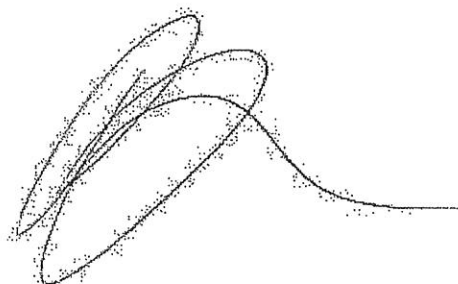
Nemot vērā iepriekš minēto, jebkurā gadījumā valdītājs ir atbildīgs par likumā „Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību” noteikto prasību neievērošanu, kā to nosaka Likuma 21.pants.

Uzziņa sniegta saskaņā ar *Administratīva procesa likuma* (turpmāk - *APL*) 98.panta pirmo daļu. Sniedzot šo uzziņu, piemērots *Likuma* 21.pants un *Noteikumu* Nr.384 14.L.apakšpunkts.

Saskaņā ar *APL* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu, 79.panta pirmo daļu, 98.panta piekto daļu un 101.panta ceturto daļu šo uzziņu var apstrīdēt *Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā* viena mēneša laikā kopš tās paziņošanas, iesniedzot iesniegumu *PTAC*.

Direktore:

J.Aleksjonoks, tālr: 67339982,
Janis.Aleksjonoks@pta.gov.lv

B.Vitolija.

3.pielikums. SIA „Lattelecom” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (10.03.2014.)

lattelecom

IVETA ĻAKSA

Rīgā
2014. gada 10. martā

Nr. 2-3007380035

Par līguma punktu maiņu līgumā

Cienījamā Ļaksas kundze!

Atsaucoties uz Jūsu vēstuli par elektronisko sakaru pakalpojumu līgumu Nr. 11067062 paskaidrojam, ka esam iepazinušies ar Jūsu piedāvātajām izmaiņām.

Jūsu vēstules 1. punktā ietvertais priekšlikums ir pieņemams un apmierināms, tādējādi šī punkta norādītie teikumi ir dzēsti.

2.punktā ietverto priekšlikumu par Līguma 3.3.4.punkta dzēšanu akceptēt nevaram, jo kreditora tiesības nodrošināt parādu ārpustiesas atgūšanu, izmantojot parādu piedziņas sabiedrības pakalpojumus, ir paredzētas Parādu ārpustiesas atgūšanas likumā, kas nosaka, ka parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs kreditora vārdā vai uzdevumā atgūt parādu, ja ir reģistrējies kā komersants vai profesionālās darbības veicējs un saņēmis speciālo atļauju (licenci) parāda atgūšanai.

3.punktā piedāvāto Līguma 4.1.punkta redakciju akceptēt nevaram, jo minētais punkts Līgumā ietverts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.298 „Kārtība, kādā pārtraucama sabiedrisko pakalpojumu sniegšana” 7.punktu, kas paredz, ka, ja lietotājs noteiktajā termiņā nesamaksā par telekomunikāciju pakalpojumiem vai nav samaksājis par kādu no saņemtajiem telekomunikāciju pakalpojumiem, sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs var pārtraukt sniegt telekomunikāciju pakalpojumus, par to rakstiski brīdinot lietotāju 10 dienas iepriekš. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja un lietotāja noslēgtajā līgumā paredzētajos gadījumos sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs var pārtraukt sniegt telekomunikāciju pakalpojumus bez iepriekšējas lietotāja brīdināšanas.

Saistībā ar 4.punktā izteikto priekšlikumu, informējam, ka Līguma 5.4.punktā ir minēti nokavējuma procenti Civillikuma 1753.panta izpratnē, proti, ar procentiem jāsaprot tā atlīdzība, kas dodama par kādas naudas summas vai citu atvietojamu lietu lietošanas atvēlējumu vai kavējumu, samērā ar viņu daudzumu un lietošanas ilgumu. Savukārt Civillikuma 1763.pants nosaka, ka procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis kapitāla lielumu.

4.pielikums. AS „Latvenergo” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (19.03.2014.)

Rīgā
19.03.2014 Nr. L-186L/612L
Uz 24.02.2014. Nr. -

Ivetai Ļaksas kundzei
Kuldīgas ielā 59-7
Ventspilī, LV-3601

Par elektroenerģijas tirdzniecības līguma noteikumiem

Labdien, cien. I.Ļaksas kundze!

AS „Latvenergo” ir saņēmusi Jūsu iesniegumu par jautājumiem, kas saistīti ar saņemto elektroenerģijas tirdzniecības līguma projektu.

Paldies par Jūsu izrādīto interesi par AS "Latvenergo" sadarbības piedāvājumu līguma slēgšanai ar 2014.gada 1.aprīli. Saistībā ar to, ka elektroenerģijas tirgus atvēršana Latvijas mājsaimniecībām tiek atlikta un tām paredzēts turpināt elektroenerģijas piegādi atbilstoši līdzšinējam normatīvo aktu regulējumam un līdzšinējiem Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas apstiprinātajiem elektroenerģijas piegādes tipveida līgumiem un tarifiem, ja vien paši lietotāji nevēlēsies noslēgt citu līgumu par citu vienošanās cenu, darām zināmu, ka visi AS „Latvenergo” nosūtītie Elektrum piedāvājumi, tajā skaitā līgumi par elektroenerģijas tirdzniecību, nevienam mājsaimniecības lietotājam nav saistoši (pat ja kāds bija jau paguvis apstiprināt savu izvēli).

Tas nozīmē, ka arī pēc 2014.gada 1.aprīļa paliek spēkā esošie līgumi, tarifi un norēķinu kārtība. No 2014.gada 1.aprīļa atsāksies jauns tarifu gads un par pirmajām 1200 kWh Jūs varēsiet norēķināties pēc starta tarifa 0.1164 EUR/kWh (0.0818 Ls/kWh), savukārt ar 1201. kWh norēķini būs jāveic pēc pamata tarifa 0.1515 EUR/kWh (0.1065 Ls/kWh).

Ja tomēr vēlaties izmantot kādu no Elektrum piedāvājumiem, lūdzam sazināties ar mūsu klientu servisu. Vēršam uzmanību, ka, izvēloties kādu no Elektrum produktiem, Jūs zaudēsiet iespēju iegādāties elektroenerģiju pēc regulētajiem tarifiem (Starta un Pamata).

Vienlaikus pateicamies par Jūsu ierosinājumiem attiecībā uz elektroenerģijas tirdzniecības līguma noteikumiem. Kaut arī, mainoties normatīvajam regulējumam, elektroenerģijas tirdzniecības līgumu noteikumi var tikt mainīti, visi saņemtie priekšlikumi tiks rūpīgi izvērtēti.

Par aktuālākajām un klientiem būtiskākajām AS „Latvenergo” aktivitātēm pēc elektroenerģijas tirgus atvēršanas atlikšanas Latvijas mājsaimniecībām aicinām sekot līdzi informācijai plašsaziņas līdzekļos un AS „Latvenergo” mājas lapā.

Ceram uz Jūsu sapratni.

**5.pielikums. PSIA „ŪDEKA” atbildes vēstule par līguma grozījumiem
(21.03.2014.)**

PAŠVALDĪBAS SIA «ŪDEKA»

Reģistrācijas Nr. 41203000983 no 30.09.2004.

Norēķinu konts Nr. LV56HABA0001402060108, kods Nr. HABALV22, AS „Swedbank”

Ventspilī

2014.gada 21.martā

Nr.1-08/240

Uz Jūsu iesniegumu

Iveta Ļaksa
Kuldīgas ielā 59-7,
Ventspilī, LV-3601

Par iesniegumu

Pašvaldības SIA „ŪDEKA” 2014.gada 27.februārī saņēmusi Jūsu vēstuli, izskatījusi tajā sniegto informāciju un sniedz šādus skaidrojumus:

- atbilstoši 2007.gada 12.janvārī noslēgtā līguma Nr.53882 (turpmāk tekstā- Līgums) nosacījumiem īpašumā Kuldīgas ielā Nr.59 dz.7, Ventspilī tiek sniegti ūdenssaimniecības pakalpojumi;
- sakarā ar Jūsu lūgumu veikt izmaiņas Līguma punktos:
 - nepiekrītam 4.punkta piedāvātajai redakcijai- visiem pašvaldības SIA „ŪDEKA” abonentiem (fiziskajām personām) ir noteikta vienota kārtība, ņemot vērā arī citu komunālo pakalpojumu sniedzēju ilgstošu praksi, ūdens patēriņa skaitītāju rādījumu uzņemšana atskaites kalendārā mēneša pēdējā vai attiecīgi nākamā mēneša pirmajā datumā un norēķinu veikšana par saņemtajiem pakalpojumiem līdz nākošā mēneša 20.datumam;
 - nepiekrītam 5.punkta piedāvātajai reakcijai- atbilstoši 2007.gada 09.janvāra LR MK noteikumos Nr.40 „Valsts metroloģiskai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts” 4.4. punktā noteiktajai kārtībai ūdens patēriņa skaitītāju verificēšanas periodiskums ir ne retāk kā reizi 4 (četros) gados. Šī likumdošanas akta nosacījumu izpildi nodrošina ūdens patēriņa skaitītāju īpašnieks, t.i. abonents. Abonentam ir jāseko šī verificēšanas periodiskuma ievērošanai. Pašvaldības SIA „ŪDEKA” cenšas abonentam šo viņa pienākumu atgādināt ar ierakstu abonentu grāmatiņā un atgādinājuma nosūtīšanu, taču tas nav pašvaldības SIA „ŪDEKA” kā pakalpojuma sniedzēja pienākums.

Neskaidrību gadījumā lūdzam zvanīt Pašvaldības SIA „ŪDEKA” Abonentu daļai pa tālr. 63663010, ātrākai informācijas apmaiņai iespējams sazināties arī elektroniski: abon.udeka@ventspils.lv vai griezties Talsu ielā Nr.65 - Pašvaldības SIA „ŪDEKA” Abonentu daļā tās pieņemšanas laikā:

Pirmdienās, otrdienās, trešdienās, piektdienās	8.00 - 12.00
Ceturtdienās	13.00 - 17.00

6.pielikums. SIA „Latvijas Mobilais Telefons” atbildes vēstule par līguma grozījumiem (02.04.2014.)

“Latvijas Mobilais Telefons” SIA
Reģistrācijas Nr. 50003050931

Ropažu iela 6, Rīga, LV 1039, Latvija
Tālrunis: +371 29340000, e-pasts: info@lmt.lv, www.lmt.lv

Ivetai Ļaksas kundzei
Kuldīgas iela 59-7,
Ventspils, LV-3601

Rīgā, 2014.gada 2.aprīlī
Nr.21405/14

Ļ. cien. Ļaksas kundze,

„Latvijas Mobilais Telefons” SIA (LMT) 2014.gada 3.martā ir saņēmis Jūsu iesniegumu par LMT Pakalpojumu līguma noteikumiem. Pricējamies, ka apsverat iespēju nākotnē lietot LMT piedāvātos elektronisko sakaru pakalpojumus un jau iepriekš esat rūpīgi izvērtējusi katru LMT Pakalpojumu līguma noteikumu punktu.

LMT atbildīgie darbinieki ir iepazīlušies ar iesniegumā izteiktajiem piedāvājumiem grozīt vai atcelt atsevišķus pakalpojumu saņemšanas nosacījumus ar Jums noslēgtā līgumā. Rūpīgi izvērtējot Jūsu piedāvājumu, esam nonākuši pie slēdziena, ka katrs no Jūsu norādītiem līguma nosacījumiem tomēr ir būtisks gan sekmīgas sadarbības un pakalpojuma apmaksas nodrošināšanai, gan arī valsts normatīvajos dokumentos elektronisko sakaru komersantiem noteikto prasību izpildei.

Aicinām apsvērt LMT pakalpojumu izmantošanas iespēju LMT Pakalpojumu līguma noteikumos paredzētajā veidā, un apliecinām, ka nepieciešamības gadījumā esam gatavi Jums arī plašāk izskaidrot un pamatot patreizējās līguma noteikumu prasības.

Ar cieņu,

Klientu atbalsta daļas
vadītāja vietniece

Ingrīda Strauta

**7.pielikums. PSIA „Ventspils siltums” atbildes vēstule par līguma
grozījumiem (10.04.2014.)**

LATVIJAS REPUBLIKA
PAŠVALDĪBAS SIA “VENTSPILS SILTUMS”

Vienotais reģistrācijas Nr. 40003007655

Talsu ielā 84, Ventspilī, LV- 3602

Tālrunis 636 02 200, fakss 636 02 210, e-pasts: vent.siltums@ventspils.lv

Ventspilī

2014.gada 10.aprīlī Nr. 1-6/5
Uz 27.02.2014.

Ivetai Ļaksai
Kuldīgas ielā 59 - 7,
Ventspils, LV-3601

Par grozījumiem siltumenerģijas norēķinu līgumā

Nosūtām Jums parakstīšanai līgumu par norēķiniem par piegādāto siltumenerģiju dzīvoklīm Nr.7, Kuldīgas ielā 59, Ventspilī, saskaņā ar pēc Jūsu lūguma veiktajiem grozījumiem.

Lūdzam pēc līguma parakstīšanas vienu līguma eksemplāru atgriezt uzņēmumam, iesniedzot to abonentu daļā Pils ielā 12, Talsu ielā 84, vai nosūtot pa pastu.

Pielikumā: Līgums uz 1 lp. 2 eks

Abonentu daļas vadītāja

D.Siņavska

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Maģistra darbs „Līguma brīvības princips un tā ierobežojumu nozīme” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Iveta Ļaksa _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr. habil iur, profesors Kalvis Torgāns _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 2015.gada __. _____

Metodiķe: Madara Ose _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījumu komisijas sēdē

__. __.2015. prot.nr. __, vērtējums __ (_____)

Komisijas sekretārs/e: _____